

Wensen vervullen

En een beslissing die alles anders maakt...

Claudia Reina

TUINROMAN

{ Serie SMULTUIN perikelen 2 }

Uitgeverij Rozen thee

Wensen vervullen

En een beslissing die alles anders maakt...

Claudia Reina

T U I N R O M A N

{ Serie S M U L T U I N p e r i k e l e n 2 }

Uitgeverij Rozenthee

Voor al mijn lieve tuinvrienden en vriendinnen.

‘Passie is een interesse die je obsessief najaagt, bijna alsof je geen keus hebt.’

Elisabeth Gilbert

Van Claudia Reina verschenen eerder
bij Fontaine uitgevers: Onze Smultuin.

Bij uitgeverij Rozenthee:
75 edities eMagazine SMULTUIN
eBooks Eten uit eigen tuin BLOEMEN oogst, LENTE oogst, SMULTUIN lessen
eBook tuinroman deel 1 SMULTUIN perikelen

Smultuin.nl

Proloog

Brullende motoren op de veerboot maakten Dennis van slag. De geur op dit gevaarte was absoluut smerig. De enige aangename beweging was het schommelen, het deinen. Het gaf hem het gevoel gewiegd te worden. De zee was kalm, het uitzicht op alle havenactiviteiten interessant. Hij hoestte en spuugde over de reling.

Na een tijd, hij wist echt niet hoe lang, voeren ze op volle zee en kalmeerden zijn paniekerige gedachten wat. Hij staaarde wat voor zich uit.

Zeven jaar geleden, hij herinnerde zich die dag nog heel precies, fietste hij naar zijn werktuin, met een aanhanger erachter en zijn kist tuingereedschap voorop. Hij fietste traag, had er weinig zin in. De mollenklemmen rammelden ook met tegenzin, ze waarschuwden de mollen onderweg.

‘Wegwezen, we zetten jullie klem.’

In de juni zon was het graan aan weerszijden van het schelpenpad nog geen meter hoog. De geur was onmiskenbaar en herinnerde hem aan zijn jeugd in Engeland. Op de boerderij waar hij met zijn ouders en zus woonde, was juni de maand met de hoogste verwachtingen. Zou er genoeg regen vallen, zou er genoeg zon zijn?

Het pad knerpte onder zijn brede fietsbanden, onderweg vast iets plettend; dat kon bijna niet anders. Hij was ontevreden over zijn werk. Bleef hij dit werk de rest van zijn leven doen? In opdracht moorden plegen op mollen, muizen in muizenvallen vangen, motten met anti-mot band uit fruitbomen jagen, insecten en luizen wegspuiten, slakken met slakkenkorrels vergiftigen, onkruid met gif verdelgen, met een bladblazer en een grasmaaimachine tekeergaan.

Hij werkte langzaam, ging nog even door met alles, omdat het geld opleverde wat hij nodig had om een flatje te huren en te eten. Om over zijn zuippartijen met z'n maten maar niet te spreken. En een biertje als ontspanning aan het eind van de dag en in het weekend. Zijn maten gaven als commentaar op zijn twijfels ‘ach, het levert toch geld op. Moet je je moreel zorgen maken over alles wat je dood maakt?’

Klagen dat hij rotwerk moest doen, wat hij eigenlijk niet wilde, had weinig zin. Hij voelde zich een beetje een loser, hij had veel soorten werk gedaan en nooit langdurig een vriendin kunnen boeien.

Hij leerde van het leven te houden hier in Nederland, niet het leven te verachtten zoals zijn vader deed. De zelfmoord van zijn vader, die gifspuiter was, had hem aan het denken gezet en daarom wilde hij eigenlijk alleen nog 'organic' werken. Bang dat hij kanker en dementie zou kunnen krijgen, door het gifspuiten wat hij vroeger voor zijn vader moest doen.

Als de mol weggejaagd was, kwamen de muizen. En ondanks de slakkenkorrels was er toch slakkenvraat aan de planten. Vogels moesten verjaagd, anders was er te weinig oogst aan de fruitbomen.

Hij wilde meer bloemen, biodiversiteit, wormen voor mollen, maar was erg bang voor insecten, had entomofobie. Dus op meer insecten en wilde bijen zat hij eigenlijk niet te wachten.

Helaas wilden zijn tuinklanten geen mollen en ook geen paardenbloemen in hun grasveld.

Dennis wilde het liefst een schonere wereld zonder gif. En een geliefde die er hetzelfde over dacht. Waarschijnlijk bestond zo iemand niet. En hij wilde fijnere mensen om voor te werken. Hoe kon hij dat voor elkaar krijgen?

Hij worstelde, vond dat hij niet mocht doden, gevechten tegen gif frustreerden hem. In het begin van zijn tuincarrière wilde hij alles verhelpen, wilde hij mensen leren ecovriendelijk tuinieren zonder gif. Geen grasvelden meer aanleggen, nee, bloemenweides waren veel beter. Hij probeerde mensen te overtuigen om biologisch gekweekte bloembollen te kopen, zonder gif en biologisch geteelde zaden. Dat lukte hem niet altijd. Dan vond hij zakjes zaad (niet bio) die de mensen dan toch gekocht hadden, vanwege de mooie kleurplaatjes, ook al paste het niet bij hun grondsoort. Hij gaf ze ook lijstjes met wat ze moesten kopen of adviseerde boeken te lezen, om meer te begrijpen wat hun acties voor direct effect op hun stukje aarde hadden. Vaker kozen zijn klanten voor goedkoop of makkelijk verkrijgbaar.

Een enkele keer zocht hij voor een bijzondere klant biologisch geteelde rozen uit. Hij wou dat al zijn klanten voor rozen mét luizen en lieveheersbeestjeslarven kozen.

Wat was zijn leven veranderd in een paar jaar tijd, bedacht hij. Hij werkte een tijd lang voor de Olijfjes. Die aten alles uit eigen tuin en wilden zonder gif kweken. Ze waren dol op hem. Ook zijn andere klanten werden blij van de

bijenhôtels die hij voor hen bouwde, de bloemenweides die hij aanlegde en zonder de herrie van een bladblazer de tuin onderhield.

Liefde voor de natuur, voor aardige mensen, akkers vol bloemen, kiezen voor biologisch, verantwoordelijkheid nemen voor zijn stukjes aarde, het werd normaal voor hem.

Toen hij een jaar geleden naar zijn zieke moeder toe moest in Engeland, om zijn zus Rosie te helpen haar te verzorgen, moest hij de huur van zijn flatje opzeggen, omdat hij niet mocht onderverhuren en hij kon de huur niet blijven doorbetalen, want hij wist echt niet hoelang het allemaal ging duren. Geen werk was geen geld. Hij zou ook niets van zijn moeder krijgen.

Zijn moeder overleed uiteindelijk binnen een paar maanden aan longkanker. Chemo behandeling en bestraling hadden daar echt niet bij geholpen. De boerderij werd verkocht, zijn zus verhuisde naar een flatje.

Dennis hoestte, hij was flink ziek geworden afgelopen jaar en wist dat hij zich niet door zijn zus wilde laten verzorgen. Die had genoeg geleden onder de jarenlange zorg voor hun moeder, dat wilde hij haar niet nogmaals laten doormaken. En het RHS-behandelplan tegen longkanker stond hem helemaal niet aan. Zijn doel was gezond worden en het hoesten stoppen. Zijn gezondheid was het enige wat hem zorgen baarde. En wat te doen met het restje tijd in dit leven? Zelig rondhangen voor de tv of zo? Eindeloos boeken lezen? Zich laten verzorgen en anderen daarmee lastigvallen?

De laatste weken in Engeland was hij lethargisch, op z'n werk had hij een afwezige blik en was sloom. Hij gedroeg zich teruggetrokken in de kroeg. Hij was er nog niet klaar voor om dood te gaan.

Hij moest echt iets doen om beter te worden, wilde nog wel de tijd hebben om een vrouw uit het dorp waar hij woonde in Nederland te veroveren. Hij was verliefd geworden op haar. Hij kende haar niet, ze fietste altijd richting de bibliotheek of kwam er vandaan. Haar paardenstaart en zonnebril waren kenmerken van haar die hij maar niet uit zijn hoofd kreeg. Hij besloot terug te gaan en stapte op de boot.

Hij twijfelde aan deze beslissing. Als hij niet meer beter zou worden, kon hij beter van de veerboot springen toch? Hij liep naar de rand toe en keek uit over het water. Planten gaan dood, tuinen zijn dood, het was winters vriesweer van -2 graden. Hij kon er zelfs met Anna niet meer over praten. Simmend, twijfelend, wandelde hij van dek naar dek, het sneeuwde, hij dacht na. Wat zou hij anderen

aandoen als hij doorzette? Hij was zielig, hopeloos verliefd en nee, ze waren beter af zonder hem toch?

'The first wealth is health'.

Ralph Waldo Emerson / Dennis

Hij zat ineengedoken in een beschut hoekje en hoestte. Hij keek naar de dwarrelde sneeuwvlokken en kreeg het koud. Hij keek naar zijn leven en zijn keuzes tot zover en zag alles in een nieuw licht. Wat had hij geprobeerd tot nu toe en wat was nog niet gelukt? Langzaam kwam hij tot een idee, een conclusie. Wat ging hij nu doen? Het voelde niet hetzelfde. Wat moest hij nou? Hij had geen huis meer. Waarom was hij teruggevaren naar Nederland? Zou hij toch eerst naar zijn geliefde Olijfjes gaan? Dat durfde hij eigenlijk niet. Hij was dol op Lucia en Pien, hun moeders Anna en Jet. Ze woonden allemaal in één huis, waar hij de tuin onderhield en goede vrienden mee was geworden.

Er kwam weer een hoestbui voorbij, diep vanuit zijn tenen. Hij wilde de dames niet met zijn gezondheidsproblemen en gebrek aan woonruimte lastigvallen. Bij zijn maat kon hij ook al niet terecht, die heeft een gezin en helemaal geen ruimte. Misschien wel werk, dat zou in ieder geval iets zijn. Totdat het geld van de verkoop van de boerderij van zijn moeder vrijkwam had hij niks. Hij wilde gewoon een warm huis, waar hij voor altijd kon blijven. Naar het er nu uitzag, zou dat niet voor lang zijn.

*

W I N T E R

{ Januari }

Hoofdstuk 1 Retour

De winterperiode is aangebroken en in de keuken is de sfeer gekleurd door een nieuwe koperkleurige mixer. Aan de stang boven het aanrecht hangen koperen maatlepels, alles is mooi opgepoetst en glimmend, het tafelzilver ligt mooi op de gedekte tafel. Er staan veel waxinelichtjes in oude glaasjes, er branden kaarsen, het ruikt naar drogende sinaasappelschillen en kaneel.

Anna hoopt op zonnige dagen, blauwe luchten, vrede en gezondheid. Met af en toe een huppeltje en een schaterlach in dit nieuwe jaar.

‘Dennis dear old chap, you’re back’ zegt Anna terwijl zij hem stevig omhelst en hem zijn waxjas op de kapstok laat hangen.

‘Welkom. Gecondoleerd nogmaals met je moeder en dank voor de mooie kaart om het ons te laten weten.’

Hij ondergaat alle omhelzingen van de andere dames rustig, blij dat hij door zoveel liefde omringd wordt. Onder het genot van thee en taart vertelt hij wat er allemaal gebeurd is, zodat ze weer helemaal op de hoogte zijn. Ook zijn woningprobleem komt ter sprake.

Dennis draagt een vestje over zijn overhemd en een pochet als hij op visite is bij zijn Olijfjes. Zijn fiets staat daar in de schuur. Een goede reden toch?

Anna overlegt met Jet, Pien en Lucia en ze zijn het allemaal eens met haar. Genereus als ze zijn, bieden ze hem de tuinschuur aan.

‘Daar kun je voorlopig droog slapen tot je iets permanents hebt gevonden.’

Dennis hoest en hoest en als hij weer op adem is zegt hij dat hij daar wel heel erg blij mee is.

‘Gaat het wel goed met je Dennis? Je hoest wel heel veel. Misschien handig als je een dokter naar je longen laat luisteren?’

De houtkachel staat vurig te branden.

Anna is bezorgd als hij vertelt dat hij al maanden hoest, maar dat de dood van zijn moeder, de verkoop van de boerderij in Hertfordshire en alle rompslomp eromheen, hem geen tijd hebben gegeven voor iets anders. Zijn zus zat hem daarover ook al aan zijn hoofd te zeuren.

Wat hij de Olijfjes niet vertelt, is dat hij al bij een Engelse dokter is geweest en dat de diagnose longkanker is en dat er niets meer aan te doen is. Dennis heeft zich bij dat feit neergelegd. Hij ziet wel hoe hij zijn tijd door kan komen.

Er gaat een oud gedichtje door zijn hoofd:

*Oh god, oh god, wat is mijn lot
Hard werken en dan kapot
In een kissie gedouwd
En naar de eeuwigheid gesjouwd*

‘En hoe gaat het met Claudia? Hebben jullie haar veel gezien afgelopen jaar?’

‘Claudia is gestopt met haar ‘eMagazine SMULTUIN’ en wil een roman gaan schrijven. Dat is na de opmerking van *Yvette van Boven*: ‘Onze Smultuin leest als een roman.’

Anna voelt zich door schrijfsters omringt, Lucia èn Claudia. Ze hebben al een tijd niets van Claudia gehoord als ze een kleurrijk kaartje krijgen uit Curaçao.

‘Eindelijk weer eens een tamarindeboom gezien. Ik eet me onlangs aan pinda ijs en mango. Vandaag, op de dag van het handschrift, bedacht ik dat ik jullie nog geen kaartje had geschreven.’

Dennis vindt in de oude timmermansschuur een tuinligstoel met tuinkussens en een wollen dek erop, voor de nacht dat hij er gaat slapen. Het is een beetje kamperen in de schuur.

‘Wherever you are, that’s where you are supposed to be.’

De volgende dag huurt hij een verhuisbusje om zijn noodzakelijkste spullen uit ‘storage’ te halen.

'I feel like I should want more, but I don't. I want less. Less stuff, less rushing, less stress, less noise. I want simplicity.'

Brooke Hampton

Het bed, een tafel, een stoel en een kast brengt hij over uit de opslag, samen met een maat van hem.

Zijn verzameling handschoenen had hij al bij zich in zijn groen metalen tuinkist. Er hangt gereedschap 'als decoratie' in de schuur. De werkbank mag ook blijven staan en de boekenkast kan niet eens weg.

*

Hoofdstuk 2 De tuin

Dennis vraagt aan alle Olijfjes of ze nog wensen hebben voor de tuin in dit nieuwe jaar. Anna is verguld dat haar lieve Dennis ondanks zijn gehoest wat tuindingen wil doen.

‘Wil je een nieuw tuinplan maken Dennis? Trouwens, die rode aardperen, die blijken zonnewortel te heten. Wist je dat?’

Dennis weet dat Anna dol is op alles wat rood is. De ergonomische snoeischaar van Felco met rode handvaten, *Cornus mas* besjes, kersenrood, het rode vruchtvlees aan de binnenkant van rijpe vijgen, tulpenrood, *Pelargoniums* met rode bloempjes, rode zonnebloemen, vermiljoenrode kussentjes op de tuinklapstoelen in de zomer, de wilde wingerd en de rood verkleurende bladeren van blauwe bessen in de herfst, lieveheersbeestjesrood, zelfs de blosjes op haar wangen zien rood na een stevige winterwandeling.

Dennis vraagt wat ze het liefste willen eten in dit nieuwe jaar, als inspiratie voor het tuinplan.

Het is pas januari, maar tuinkriebels laten zich niet intomen door grijs grauw guur winterweer. Ieder sprankje zon geeft nieuwe energie en de ideeën kunnen nu vrijelijk stromen. Fantasie heeft geen limieten.

‘Wat denken jullie van *‘Nine star broccoli’* om in mei te zaaien en winter en lente het jaar erop te eten? Of stengelui in plaats van prei, dat doet het beter op zandgrond. Prei is eigenlijk een groente voor kleigrond, nèt als de meeste kolen.’

De dames reageren nog niet zo enthousiast. Misschien zijn de lentekriebels nog niet begonnen bij hen. Anna zegt dat ze erover na zal denken en wel met een lijstje komt. De oude zaden moeten ook nog gesorteerd worden, daar zit vast nog wat bruikbaar bij.

‘Check je wel de houdbaarheid? Na vijf jaar kiemen ze echt niet goed meer.’

Er is niets wezenlijks veranderd sinds vorig jaar en toch is er van alles gebeurt voelt hij.

Hij zet in ieder geval olijfkomkommer in het teeltplan voor komend tuinseizoen. Hij heeft deze werktuin die hij als ‘eigen’ mag beschouwen, hoewel het niet ‘zijn’ tuin is. Hij is dol op die kleine komkommertjes in de maat van een olijf. Als hij trek heeft kan hij er de hele zomer van eten. En het groeit zo hoog dat de oude schuur er direct beter uitziet. En zwarte, blauwe en paarse groente staat ook hoog op de verlanglijst. Superfood boordevol antioxidanten die

beschermen tegen alles wat je niet wil. Het zaad van zwarte tomaten had hij al aangeschaft, die liggen nog in de vriezer als het goed is.

Een leuk klusje in deze maand is ook het draaien van koperdraad in spiralen om houten paaltjes, met een stuk in de grond en een stuk erbovenuit stekend. Dat had hij ergens ontdekt, een eeuwenoude methode om gewassen groter en gezonder te laten groeien. Koperen ringen gebruikt hij al rond de dahlia's tegen slakkenvraat en dat werkt uitstekend. Hij wrijft wel eens met vieze tuinhanden in zijn ogen en dan gebeurt het wel eens dat hij een ontsteking aan een oog krijgt. Dan wrijft hij met een schone koperen stuiver langs zijn ooglid en dan gaat de ontsteking weer weg. Het is tenslotte antibacterieel materiaal.

Het tuingereedschap ziet er niet goed onderhouden uit. Tuinman Joost heeft er blijkbaar niets aan gedaan en is vertrokken naar Spanje heeft hij begrepen. Daar gaat hij dus maar snel mee aan de slag. Eerst goed schoonmaken, dan alle botte delen scherp maken en de houten stelen met gekookte lijnolie invetten.

*

Hoofdstuk 3 Woningnood

Na een paar weken zoeken naar een huis wordt het hem duidelijk dat er woningnood is en dat hij nog jaren op wachtlijsten zal moeten staan voor hij aan de beurt is. Ondertussen pakt hij het onderhoud aan de tuin van de Olijfjes weer op en werkt de klussen lijst af, die ontstaan is in zijn afwezigheid.

Anna roept hem binnen.

‘Tijd voor thee en taart.’

In de keuken treft Dennis behalve Anna, ook Jet en Lucia en Pien. Wat gezellig denkt hij, net als vroeger.

Wat hij niet weet, is dat hij straks de dames op zijn nek krijgt.

‘We hebben een voorstel Dennis. Inmiddels zien wij ook dat je zoektocht naar een huis geen resultaat heeft gehad. Wat denk je ervan als je de schuur tot jouw permanente ‘tuinmanswoning’ verbouwd? Een soort mantelzorg woning, dat is toegestaan door de gemeente. We hebben het nagevraagd.’

Dennis stikt bijna in een hoestbui en krijgt zakdoeken aangereikt.

‘I’m feeling shades of happiness and solidarity here’ gaat er door zijn hoofd.

‘*Dear o dear.* Jullie maken het wel bont. Ik wil het heel graag en heb wel een voorwaarde, *if you don’t mind.* Alle kosten voor de verbouwing komen voor mijn rekening, want het geld van mijn moeder moet ik toch ergens aan besteden.’ De dames gaan akkoord en hadden al gehoopt dat hij met die financiële oplossing zou komen. Iedereen is blij en ze nemen nog een stuk taart om het te vieren. Anna schenkt alle verschillende bekers en kopjes nog eens vol thee. Het is grappig dat iedereen een bloem uit het favoriete seizoen erop heeft staan. Bij Jet zijn het natuurlijk de maartse viooltjes die op haar porseleinen kop en schotel staan. Pien heeft een roodborstje op haar beker en Lucia’s voorliefde voor citroenen is duidelijk. Sneeuwkllokjes sieren de mooie porseleinen beker van Anna. Op de beker van Dennis staat natuurlijk tuingereedschap.

‘We weten dat er geen plaats is voor een keuken in de schuur. Je bent nu deel van de familie en we willen graag dat je bij ons in de keuken eet. Is dat ok voor jou?’

Dennis weet dat liefde door de maag gaat en laat zich graag verwennen.

‘Ik proef de liefde van jullie in het eten. En op zondag wil ik dan graag voor jullie koken, als dat uitkomt.’

Dennis kent nog een maat uit vroeger tijden en schakelt hem in om het zware

werk aan de schuur te doen. Met al dat gehoest tussendoor is hij snel moe. Hij denkt even terug aan zijn moeder, die na een terminale diagnose met de dood op haar hielen leefde. Ziek van chemo en bestraling. Zo wil hij zelf niet eindigen. De voorgestelde behandelingen in Engeland druisten tegen al zijn biologische principes in. Geen chemische rotzooi in zijn lijf. Omdat hij af en toe toch wel ongerust is, besluit hij op internet te gaan struinen hoe ze in andere landen zoiets benaderen. Na dagen zoeken stuit hij op het 'Handboek Kanker' van *Henk Fransen*. In de bibliotheek leent hij ook het boek 'Bondgenoot' en 'Versterk je genezend vermogen op 5 niveaus' van dezelfde auteur. Weken lezen en overdenken stuit hij op Niet Toxische Tumor Therapie, afgekort NTTT. Dat klinkt heel logisch.

Hij maakt een afspraak waar ze zo'n behandeling kunnen geven en is dus vaak weg. Het werk van de verbouwing laat hij aan zijn maat over. Zijn Olijfjes hebben gelukkig nog niets in de gaten. Hij zou zich vreselijk bemoedert gaan voelen als iedereen voor hem zou moeten gaan zorgen en hij wil ze niet tot last zijn. Hij wordt wel raar aangekeken als hij tegenwoordig een stukje taart beleefd weigert. Zijn dieet is drastisch aangepast, hij eet geen suiker en tarwe meer. Gelukkig eten de dames wel gras gevoerd biologisch rundvlees, bottenbouillon en alle groente en fruit komen uit hun biologische smultuin. Hij zag ook longkruid staan. Daar las hij iets over, waar was dat ook weer goed voor?

Na een paar weken klussen is zijn nieuwe woonruimte netjes en schoon, nog wel wat kaal.

*'Have nothing in your house that you do not know to be useful,
or believe to be beautiful'.*

William Morris

Ook het zilveren theeservies van zijn moeder komt hier te staan. De meubels die zijn zus Rosie hem nog stuurt, daar is nog het wachten op. Per boot gaat alles langzaam en de Brexit maakt het er ook niet makkelijker op om zijn moeders spullen hier te krijgen.

Tijdens een brainstorm hebben de Olijfjes hem al geholpen met een kleurenschema en praktische inrichting van de schuur, om er echt comfortabel te kunnen wonen. De buitenkant wordt in ieder geval Engels groen geschilderd. Dat heeft Pien op zich genomen.

‘Daar moeten wij tegenaan kijken, dus dat is onze taak.’

‘I am prepared to create a wonderful life!’

Dennis wil vooral roze en rood en boudoir achtig. Met warme antieke Perzische tapijten en heel veel boeken over kunst van *Henk Helmantel* en *Adriaan Coorte*.

Hij richt zijn huis in met opgeknapte spulletjes van garage sales of uit een *skip* gevist. Hij vindt zelfs een douchestang met sproeikop van koper, die gaat hij als buitendouche installeren. Niets heerlijkers dan op een hete zomerdag koud water over zijn rug laten stromen om af te koelen.

Zienderogen knapt hij op en zijn arts meet na een paar weken weer zijn bloedwaarden en is zeer blij om hem de verbetering te kunnen melden. Het zal een langdurige weg worden, want hij is er nog lang niet, hij zal zijn omgeving ook aan moeten passen vindt de dokter.

‘Geen fijnstof meer inademen Dennis. Gelukkig woon je niet naast een drukke weg. Je hebt toch geen houtkachel in huis wel? Ook kaarsen zijn een *no-no*.’

Dennis schudt van niet, maar weet dat de Olijfjes wel eens de houtkachel stoken. Hij heeft vaak genoeg de boomstronken in stukjes op ‘kachel maat’ gezaagd voor ze. En takjes van fruitbomen in bosjes gebonden.

*

Hoofdstuk 4 Nieuwe Leesclub

Tuinboeken en kookboeken spelen een hoofdrol in het leven van Anna, Jet, Lucia en Pien. Ze hebben een 'Nieuwe Leesclub' opgezet. Met taart en thee natuurlijk, steeds door iemand anders geleid. Het is in een speciale zaal bij de bibliotheek in het dorps huis. De Nieuwe Leesclub is in de 'LichtBibliotheek' met lampen van 10.000 lux en zonder UV. Goed tegen winterdepressie, waar iedereen wel eens last van heeft.

Anna vraagt aan willekeurige vrouwen die in de bibliotheek zijn, of ze mee willen doen. Ze ziet een vrouw met een paardenstaart, die een Japans boekje van *Paulien Cornelissen* doorbladert, haar bril laag op de neus. Anna vertelt haar van de Nieuwe Leesclub en vraagt hoe ze heet.

'Ik heet Dée, van Desiree. Ik zit hier vrijwel dagelijks even in de 'LichtBibliotheek'.

'We lezen niet dezelfde literaire boeken als principe, maar een geheel eigen keuze. Daarom de naam de Nieuwe Leesclub. Kom je er ook bij Dée?'

Anna neemt een beslissing waar niet iedereen het mee eens is, ziet ze aan de ogen en gefronste voorhoofden als ze haar voorstelt aan de anderen.

'Ha, zijn jullie de Olijfjes uit het boek *Onze Smultuin?* Prachtige uitgave met die Japanse binding. Rode touwtjes op de rug. Jullie hebben echt een idyllische leefstijl. En die tuinman, wat is dat voor iemand? De schrijfster wil ik ook wel ontmoeten. Ik heb jullie boek op mijn boekenplank staan. Zó inspirerend. Ik maak er wel eens een recept uit. Niet dat ik een smultuin heb hoor...'

'We komen maandelijks bij elkaar hier in de Lichtbibliotheek. Vanaf het zonnige weer komen we bij elkaar bij ons thuis, meestal zitten we dan buiten.'

'Wat lezen jullie als boekenwormen?' vraagt Dée.

'Dennis, die er nu niet is, leest vooral tuinboeken van *Charles Dowding* en boeken over tuingereedschap. Claudia leest het liefste over fruit kweken, Jet leest boeken over bloemen kweken en arrangeren. Lucia leest boeken over boeken schrijven en Pien leest vooral manuscripten, waar ze onze mening wel eens over vraagt' zegt Anna. 'En ik lees kookboeken.'

Anna weet dat boeken verleiden tot lezen, tuinieren en koken. Boeken brengt ze samen, vriendschap verandert hun leven.

'We hebben veel gemeen als vriendengroep: we zijn tegen verspilling, we leven zo zuinig mogelijk, zijn dol op eten, boeken lezen, tuinieren, eenvoudig

leven. We hebben geen auto, reizen niet met het vliegtuig, rijden op fietsen met een aanhanger of fietstassen. We waarderen wat we hebben, zijn dankbaar, meestal heel tevreden en ‘minder willen’ staat voorop. Is dat iets wat jou ook aanspreekt Dée?’

Het is alsof Dée thuiskomt. Precies zoals zij ook over veel dingen denkt.

‘Ik lees vooral boeken uit de bibliotheek, want in mijn kamertje, waar ik nu tijdelijk zit, is maar één boekenplank en die is al bijna vol.

Eeh... en over boeken lezen, ik duik in een boek en lees. Er iets over vertellen, ik zal er eens aandacht aan besteden. Hoe dan ook, ik doe graag mee.’

Dée heeft altijd een Japans lievelingskopje en houten lepeltje bij zich. Uit haar thermos schenkt ze zichzelf een kopje thee in. Door het boek dat ze nu geleend heeft leren ze haar een beetje kennen: ‘Dingen die we toevertrouwen aan de wind’ van *Laura Imai Messina*. Ze zal er bij de volgende bijeenkomst over vertellen.

De bril van Dée is rond metaal, met losse zonneklepjes, die ze erop zet als ze weer op de fiets stapt en naar haar kamer rijdt. Ze houdt niet van de felle winterzon.

*

Hoofdstuk 5 Hout stook

Als een woesteling loopt Dennis door de tuin, onkruiden tussen de tegels uitrukkend en mopperend dat zoveel regen ook weer niet hoeft... wat meer zon en minder slakken en onkruiden zouden zijn leven een stuk aangenamer maken. Hij loopt naar het huis toe, op het pad kruipende slakken onder zijn schoenen verpulverend en denkt dat hij zijn tumorcellen ombrengt. Hij draagt stevige schoenen met stalen neuzen, waarmee hij tegen iets aan kan schoppen. Tegen de wereld die doordraait, straks wellicht zonder hem.

'Are you noticing the whispers of spring around you Anna?'

Dennis wil haar bijpraten over de verbouwing.

'Let's have a heart to heart.'

Hij zal haar toch iets moeten vertellen over zijn aandoening. Houtrook is iets wat hij nooit meer wil inademen.

'You're so secretive Dennis. What's up?'

Het is makkelijker om in het Engels verder te gaan. Ze zijn allebei in Hertfordshire opgegroeid en kenden elkaar toen door en door.

Hij vertelt haar van zijn gezondheidsproblemen en dat hij bij PMC behandelt wordt en aan het herstellen is. Hij hoest steeds minder, maar wil geen risico lopen op achteruitgang.

Anna begrijpt wat hij zegt en gaat met de anderen overleggen hoe ze hem kunnen helpen.

'Het toeval wil dat de oude houtkachel stuk is en we wilden een andere aanschaffen, maar dat geld kunnen we nu ook gebruiken voor een verbetering van de woonkamer.'

Er hoeft dus ook geen hout meer gehakt te worden. Ze hebben met zijn allen besloten geen hout meer te stoken. Hout stoken is fout. Ze realiseerden zich eerder niet dat de CO 2 uitstoot ernstig is en het binnenklimaat in huis toch ernstig vervuild. Hoewel Ellen, de architect er ook al wat over had gezegd herinnert Anna zich weer. Verantwoordelijkheid nemen om aan een beter klimaat te werken door geen hout meer te stoken voelt voor iedereen goed. Van de stapel stookhout die naast het huis ligt, gaan ze een houtwal maken om insecten en ander gespuis in te laten wonen.

Dennis zaagt stronken hout in plakjes, om er houten plant naambordjes in de vorm van *Gingko biloba* blaadjes van te zagen.

De houtkachel en het stookkanaal kunnen worden verwijderd en de boekenkast vergroot. Lezen naast een warm vuurtje is er niet meer bij, maar lezen in een nieuw behangen woonkamer zal hun vast bevallen. En zo vaak stookten ze nou ook weer niet.

Op deze frisse avond loopt Dennis naar hun tv om het YouTube kanaal met een haardvuur filmpje aan te zetten, inclusief knapperig geluid en zonder rookwalm en fijnstof. Net zo gezellig voelt hij. De geur van brandend hout vindt hij nu onaangenaam. De sinaasappelgeur die opstijgt van de sinaasappelschillen die op het AGA fornuis liggen te drogen is vele malen feestelijker. Belangrijker is dat ze samen zijn op dit moment. Het voelt als een fijne familie, waar hij voor de tuin zorgt en zij voor hem zorgen nu hij aan het genezen is.

‘De dokter zei dat ik ook mijn *lifestyle* moet aanpassen om succesvol C te laten wegblijven. Volgens boeken die ik erover heb gelezen, is het beter het op vijf niveaus aan te pakken.’

‘What I did is not enough.’

‘Als je kanker hebt, is ontgiften en hoogwaardig voeden het allerbelangrijkste’ meent Anna gelezen te hebben in het ‘Handboek Kanker’.

‘Er werd mij aangeraden om de juiste omstandigheden te creëren, zodat mijn lichaam zichzelf kan genezen. Ik sta op een streng dieet en mag geen suiker, tarwe, zuivel, alcohol en koffie meer. En ik moet wel heel veel groentesappen drinken. De eerste twee dagen mocht ik helemaal niet eten, alleen appelwortelsap drinken met een beetje bleekselderij erin. Wel iedere twee uur een glas gelukkig. Ik ben blij dat ik even met je kon praten Anna. Dat lucht op.’

Hij gaat weer aan het werk met zijn maat aan de verbouwing van de schuur.

Anna is ondersteboven van het verhaal van Dennis. De laatste weken meanderen haar gedachten, over waarom ze van januari houdt, naar boom silhouetten, de wintervogels, het ontbreken van grasmaaier of bladblazer geluiden, haar geliefde bloeiende sneeuwkllokjes en *Helleborus*, om bij ieder straaltje zon naar buiten te rennen om het op te vangen. De vriezer leegeten is de komende maanden de basis van vrijwel iedere maaltijd.

In de nieuwe woonkamer komt een nieuwe kringloopvondst te staan. Een stoel dat als trapje kan worden uitgeklaapt om bij de bovenste boekenplanken te kunnen.

{ Februari }

Hoofdstuk 6 Galantomania

Anna zwijmelt over sneeuwkllokjes en decoreert de vensterbank vol met kopjes en bordjes, servertjes en boeken vol sneeuwkllokjes. Ze is een echte ‘Galanthomaniak’ zoals dochter Lucia haar noemt.

Anna gaat taart bakken voor de Nieuwe Leesclub. Daar is het echt weer voor... iets wat de ‘*spirit uplift*’. Chocolade en walnoten die nog in de dop zitten en nog gekraakt moeten worden. Echt een klusje voor Dennis als hij zich binnen komt opwarmen.

Als de taart in de AGA-oven staat tekent ze op de ramen met een witte stift een paar sneeuwkllokjes. Toen ze vanmorgen even buiten was zag ze een eekhoorn opduiken tussen de sneeuwkllokjes.

Dennis heeft een paar ideeën die hij nodig wil uitvoeren: hij gaat de tomatenzaden sorteren en wat hij dit jaar niet nodig heeft, doet hij in kleine zakjes, gesorteerd wat hij per jaar nodig heeft, in de vriezer.

En hij wil de tuinbonen in vochtig zaagsel leggen. Dat schijnt beter te kiemen dan in aarde.

Hij ziet ook dat de bio-bloembollen die Pien in het najaar in de tuin heeft gezet, op steeds meer plekken hun neus boven de aarde uitsteken.

Claudia is weer terug van haar reis. Haar Permacultuur moestuin met vaste groentepplanten heeft komend jaar weinig onderhoud nodig. Alle inspiratie die ze in de afgelopen jaren heeft opgedaan, staat op haar laptop met alle foto's. In haar schrijvershuisje heeft ze uitzicht op al het groen daar, de bosrand, de akkers, de moestuin. Haar kachelkje snort en de thermos met thee houdt haar comfortabel. Ze drinkt een virtueel kopje thee met haar moeder. Ze is er al tien jaar niet meer, om echt bij haar op de thee te gaan. Thee geeft haar troost.

*

Hoofdstuk 7 Te veel onkruid

In het jaar dat Dennis in Engeland was, is de tuin toch wel een stuk verwaarloosd. Hij ziet een groot stuk met verschillende onkruiden. Hij gaat het zevenblad te vuur en te zwaard bestrijden. Een mandje met jonge blaadjes plukt hij voor Anna, die het vast in een onkruidtaart wil gebruiken, net als de vogelmuur die hij te veel vindt. Alle stukken aarde die te veel 'onkruid' hebben wiedt hij met een schoffel op een droge dag. Volhouden op deze plek, hij zet het op z'n mentale werklijst. Langzaam opbouwen en iedere dag iets meer doen zei de dokter.

Op 14 februari is het Valentijnsdag. Anna maakt een risotto met tomaat uit de vriezer, runderbotten bouillon erbij in de rode tomatenpan, met winterkaas straks op het bord erbij.

In het rode hartenpannetje maakt ze een snelle appelmoestaart voor bij de thee vanmiddag.

Als verrassing geeft Pien haar moeder witte chocolade met viooltjes, de lievelingsbloemen van Jet, die ze in een chocoladewinkel online heeft gevonden.

Pien heeft voor Lucia een tablet frambozenchocolade neergelegd in haar schrijfkamer. Lucia had haar vanmorgen wakker gekust, nadat ze geurige rozenblaadjes over haar heen had gestrooid.

Deze februarimaand van Nieuwe Leesclub herleest Anna het 'Sneeuwkllokjes' boek van *Hanneke van Dijk*. Maar daar gaat ze de anderen niet mee vervelen.

Voedingswaarde is ook belangrijk voor Anna. Ze leest 'De voedingswijzer' en wijdt erover uit hoe interessant dit voor iedereen is.

'Dit boek zet ik in de keuken, dus pak het erbij als je iets wilt weten.'

Jet vertelt over haar bloemenboek 'Eenjarigen &Co' van Julia Voskuil. Veel voorzaaien en dan uitplanten, heeft ze eruit geleerd.

Pien leest manuscripten, maar heeft niets interessants te melden of te vragen.

Dée leest over stoffen van *Issey Miyake*. Het is meer een fotoboek en laat het de anderen zien. Het is Dée nu ook duidelijk dat ze niet allemaal hetzelfde boek lezen, maar vertellen wat ze gelezen hebben, benoemen hoogtepunten, stukjes ter illustratie van de schrijfstijl voorlezen, in de hoop enthousiasme te kweken en nog meer te lezen over die auteur. Wellicht dat de anderen aangestoken worden en dat boek dan ook willen lezen.

Dée vraagt aan Anna 'wat is het recept voor jouw leven? Heb je een geheime tip dat je altijd zo vrolijk bent?'

'Hoe ouder ik word, hoe meer ik besef dat tijd het meest waardevolle geschenk is dat we hebben.'

Anna doet online de opleiding Natuurgeneeskunde bij Wellnessopleidingen, want ze wil haar hersens blijven gebruiken en steeds wat nieuws leren. Haar gezondheid is haar hoogste goed weet ze. Ze vertelt Dée wat ze onlangs leerde en Dée schrijft dat direct op in haar notitieboekje.

The seven keys to Longevity:

Één. Beweeg meer voor je hart, bloedvaten en sterke spieren 20 minuten per dag.

Twee. Eet meer groente en fruit.

Drie. Meer slapen! Wel 7 tot 9 uur!

Vier. Leuke relaties onderhouden.

Vijf. Positief denken.

Anna is oud, zoals een oude wijze vrouw waar ze graag vriendin mee wil zijn denkt Dée.

De anderen vertrekken weer naar huis. Dée blijft liever nog wat lezen in de Lichtbibliotheek.

Anna komt met een vergiet vol winterkassla en een mandje onkruid van Dennis de keuken binnen. Snel een grote kom water met veel zout vullen om al het beestenspul om zeep te helpen. Jet roept verschrikt dat er een tijgerslak over het aanrecht kruipt en dat ze geen sla met luizen wil eten.

De buitensla heeft zich spontaan uitgezaaid en is smakelijk en kraak fris, boordevol voedingswaarde.

Anna had in de tuin de boerenkrokus al zien bloeien. Ze wijst Jet erop.

*

LE N T E

{ Maart }

Hoofdstuk 8 Voorjaar

Jet geniet van de voorjaars tuin. Geurende *Viola odorata*, lentefrisse luchten, pril lentegroen en later deze maand snoept ze tuinbonenbloemen. Ze verheugt zich op groene en paarse asperges, een pittige onkruidomelet eten, het vogelhuisje gevuld met nieuw paartje, ze wil weer wit katoenen kleding dragen met een groen wollen vestje erover. Haar kop en schotel met maartse viooltjes met verse brandnetelthee geurt groen.

Ze heeft al de lente in haar hoofd en verheugt zich op Pasen. Ze duikt op de vliering de doos met paas decoraties op. Gele handdoeken en theedoeken, de papieren eitjes aan een touwtje; zoals zoveel jaren gebruikt ze dezelfde dingen. Dit jaar wil ze er iets nieuws aan toevoegen. Geen decoraties uit China van de Hema, maar wolvilten kuikentjes handgemaakt in Nepal door vrouwen.

‘In het vroege voorjaar komen er elke dag kleine cadeautjes tevoorschijn in de tuin.’

Ze is benieuwd of Dennis de aardappelen al in potten buiten heeft staan. Dat was vorig jaar zo’n succes. Aanaarden ging zóveel makkelijker en oogsten ook. Zou hij vannacht de kasplantjes wel hebben toegedekt? Er komen nog een paar koude nachten aan. Ze kijkt uit het raam en ziet dat er zelfs een kaars staat te branden in de kas. Dennis zorgt goed voor haar bloemen zaailingen. Ze loopt naar hem toe.

Jet heeft bloemen voorgezaaid in potjes. De tijgerslak, met de Latijnse naam *Limax maximus*, heeft een goede reden tot smullen. Jet zucht.

‘Je had toch een rol wol om de slakken tegen te houden? En als je de kratten met potjes op een ondergrond van wol zet? Dat helpt vast ook’ zegt Dennis tegen Jet.

‘Wat zeg je dat stellig Dennis. Weet je het zeker? Waarom weet je dat zo zeker?’

‘Ik heb zelf ervaren dat het werkt.’

Jet geeft Déé een bloesemtak bij de Leesclub. Van Anna krijgt ze bijzondere thee

van *T'isgroen*, die op de biologische markt in Almere staat. Dée heeft dit keer cake gebakken. De cake is groen door de matcha thee denken zij, maar het blijkt pistache crème te zijn.

Anna las het boek 'Thee, het nuchtere broertje van wijn' van *Mariëlle Erkens*, een theesommelier.

Jet drinkt thee van de gedroogde bloemen kamille, korenbloemblaadjes, roos, kaasjeskruid, goudbloem, een stukje citroenschil en stukjes gedroogde appel.

In een boek over hout bewerken vond Dée een interessante techniek: hout zwart blakeren *Shou Sugi Ban*. Het is een Japanse methode voor het conserveren van hout. Waarom ze daarin geïnteresseerd is weet ze echt niet.

Jet heeft een gevaarlijk uitziend spijkerpunctding in haar hand. Zó handig om onderin bloemstukken te gebruiken. Het is een Kenzan, *flowerfrog* of bloemenprikker. Daar las ze over in het boek 'Flower Happiness' van *Annemarie Mellema*.

De anderen zijn er niet vandaag, dus smullen ze gedrieën van de smakelijke pistache cake.

Onderweg naar huis maakt Jet een mentale notitie om een flink aantal Maartse viooltjes te drogen en in suiker te bewaren. Dat recept wil ze nog uitwerken. Jet is dol op viooltjesgeur, die vooral in de kas goed te ruiken zijn met haar neus erin.

Dennis heeft weer wat nieuws gevonden: *Hosta sieboldiana* en *Hosta montana* worden in Japan gekweekt om te bleken en te eten, geroosterd. Hij wil de plantjes aan Jet laten zien, maar die zit met haar hoofd in een boek ziet hij.

Jet bekijkt het nieuwe boek van *Sarah Raven*: 'A full year of flowers'. Ze zet het naast haar andere titels over bloemen in de tuin en in de vaas. Het is een prachtig boek, inspirerend geschreven en met prachtige foto's, dat past in het rijtje 'Een huis vol bloemen', 'The cutting garden', 'The cutflowerpatch', 'Eenjarigen', 'So many sweet flowers'.

Jet gebruikt de tuin als creatieve ruimte, ze ruikt ook graag aan bloemen. De lathyrus is heel fijn, de naar appel geurende rode klimroos 'Illusion' heel bijzonder. Pittig kruidige geurpelargoniums en frisse citroenafrikaantjes verzetten haar zinnen. Toch blijven viooltjes haar lievelingsbloemen.

'Je gaat een bloemtapijt weven', zegt Dennis 'You are creating a picture which you can walk through.'

Jets droomtuin is een idyllische plek vol groente, kruiden en vooral bloemen. Ze is druk met zaaien, oogsten en vazen vullen.

‘Hier werk ik aan mijn droom.’

Jet maakt onkruidpesto met daslook erin. Het recept heeft Claudia in haar eBook LENTE oogst gezet. Het plan is om samen met Claudia een nieuw eBook te maken: BLOEMENoogst. Jet zorgt voor de inhoud en Claudia maakt foto’s en zet het eBook in elkaar op haar computer.

‘In de tuin, tussen bloemen, vogels en insecten, aan de rand van de tijd heb je geen leeftijd meer, vind je je tijd terug’ filosofeert Jet. ‘Dat hoort bij een beetje leuk ouder worden.’

*

{ April }

Hoofdstuk 9 Groene risotto

Dennis heeft wéér wat nieuws gevonden. Hij komt met een drietal miezerige kleine plantjes aanzetten. Die vond hij ‘voor weinig’ bij een kwekerij. Ze heten blaassilene *Silene vulgaris*. Na wat zoeken op internet ziet hij mogelijkheden om het als spinazie te eten, in een risotto bijvoorbeeld. De Italianen noemen het ‘*stridolo*’. Hij herinnert zich wat de kweker hem als waarschuwing meegaf.

‘Niet langs paden planten, want het zaait zich vreselijk uit, vooral tussen de stenen. Oogst maar lekker veel blad. Dan kan dat in een groene risotto.’

Hij gaat wieden en ziet op het zevenblad een zwart-rood gestreepte wants zitten. Zijn identificatie-app meldt: ‘Van april tot oktober zit de pyjama schildwants op schermbloemen van wilde peen, pastinaak, engelwortel en zevenblad. Het is een boomwants die in ruig, droog en zon beschenen grasland voorkomt.’ Zal hij het over deze app hebben vraagt hij zich af en fietst naar de Leesclub.

‘Balans vinden zonder structuur van werk of afspraken. Bejaardentempo, veel rustpauzes, vaste dagen voor schoonmaak huis of iedere dag wat? Hoe ga je dat doen Dée?’ vraagt Jet aan haar als de Nieuwe Leesclub weer bij elkaar is.

‘Mijn pensioen is nog minstens een jaar ver weg. Daar heb ik nog echt geen aandacht voor.’

Dée is meer geïnteresseerd in de enige man op de Leesclub.

Dée maakt een onuitwisbare indruk op Dennis. Hij probeert niet te staren naar haar zwiepende paardenstaart als ze praat en voelt zich onweerstaanbaar aangetrokken door haar. Aldoor denkt hij aan haar. Hoe kan hij haar verleiden? Dennis glimlacht naar haar ‘Je ziet er ...’ en slikt zijn woorden weer in. Hij gaat zonnebloemen zaaien voor haar, bedenkt hij. Eerst in een bak en later in individuele potjes. Als de tijd rijp is poot hij ze in de vorm van een oneindigheidssymbool in haar tuin, als ze die heeft tenminste. Hij weet bijna niks van haar. Het gepraat over boeken gaat dwars langs hem heen. Dennis heeft zijn favoriete kunstboek van *Adriaan Coorte* bij zich. ‘*Layers of time and paint*’ zegt hij dromerig.

Dée las het boek 'De kleine theewinkel in Tokio' van *Julie Caplin* en kan alleen maar melden dat het fijn leest.

Jet leest en bladert door haar boek 'Onze pluktuin op het landgoed' van *Marieke Nolsen*. Dat is op haar lijf geschreven. Niet dat ze zelf op een landgoed woont, maar ze waant zich er wel in.

*

{ Mei }

Hoofdstuk 10 Papavergek

‘In mei zijn slaapbollen, klaprozen en andere papavers mijn favoriete bloemen’ vertelt Dennis aan Jet. Hij is gekleed in zijn luchtige ongestreken linnen kleding en heeft een hoed van gras op.

‘Ieder jaar kijk ik ernaar uit. Eerst zie ik de harige bollen verdikken, dan barsten ze uit hun schil en vouwen hun doorzichtig papieren bloemen uit. Geïnspireerd door lezen in ‘Papavers’ van *Hanneke van Dijk* heb ik veel ideeën opgedaan. Dit boek is ook de rest van het jaar mijn toevluchtsoord. Wil je meer weten over welke papaver voor Opium wordt gebruikt en hoe je klaproos soep en klaproos siroop maakt? Het boek ‘Papavers’ geeft uitgebreid antwoord.’

Jet ziet papavers in zoveel kleuren in de border bloeien: knaloranje, vuurrood, petticoat-roze, dieppaars, zacht zalmroze en spierwit.

‘Ben je een beetje papavergek Dennis? Heb je te veel van de maanzaadmuffins gegeten? Je loopt helemaal te glunderen’.

Jet weet gelukkig niet wat er allemaal in zijn hoofd rondspookt. Hij heeft heel veel potjes met wel 10 centimeter hoge zonnebloemen klaarstaan om in de tuin van Dée te zetten. Maar hij weet nog steeds niet waar ze woont en of ze een tuin heeft.

‘Op het moment dat ik naar een ontluikende papaver knop kijk, is het net een film in slowmotion en hou ik even mijn adem in: een dikke groene knop barst open en de bloem ontvouwt zich als een papieren jurkje. Al gauw komen de bijen erop af en zoemen ze naar het zwarte hart met paarse meeldraden. *Yes I love papavers*, want slakken lusten de harige papaver niet. Het enige nadeel is, dat als het geregend heeft, er wit gebleekte vlekjes op de ‘papieren’ bloem verschijnen. Kom we gaan theedrinken Jet. En ja, ik lust nog wel een maanzaadmuffin.’ Zijn *poppy* beker neemt hij mee naar binnen.

‘The earth laughs in flowers’

Ralph Waldo Emerson

Hoofdstuk 11 Citroenboompje

Dennis kweekt een citroenpit op voor Lucia: *Citrus meyeri* is een Meyer citroen. De pit heeft hij twee jaar geleden in een potje gestopt, met een naamkaartje erbij. Hoe nu verder? De plant is al 20 cm hoog en heeft twee takken. Hij zoekt het op in de map met tuininformatie die hij in de loop van de jaren heeft verzameld. Voor Pien heeft hij een vijgenstek van het ras 'Black mission' opgekweekt. Hij weet dat Anna van rood houdt en koos voor de rode perzik 'Indian red peach', ook weer een stekje dat hij wist te bemachtigen. Het liefst zou hij voor Claudia een 'Malimango' kweken. Dat kan al in Spanje las hij. Wellicht is een stekje van de reuzenaardbei 'Falco' praktischer. Voor Jet kweekt hij een clementine pitje op. Tot nu toe zonder resultaat. Veel geduld heeft hij niet, hij zet het potje, met nog een extra pitje erbij, binnen op de vensterbank in de volle zon. De zonnebloemen voor Dée heeft hij nogmaals verpoot en in grotere potjes gezet.

'Op naar de Leesclub' spoort Dennis zichzelf aan, de dames houden er niet van om op hem te moeten wachten. Hij heeft boek 'Papavers' van *Hanneke van Dijk* bij zich.

Jet lacht. 'Zie je wel, papavergek.'

Jet leest het boek van *Lucy Bellamy* 'Een tuin boordevol bloemen'. Ze laat de foto's zien die haar het meest inspireren.

Dée heeft 'Studio haiku', een handleiding voor haiku-avonturiers van *Lotte Dodion* gelezen en draagt een haiku voor die ze pas heeft gemaakt.

Grond met zaad, regen, plant

Knop, roos, rozenbotteljam

Bloesem, bessen, oogst

Ook vertelt ze dat ze een TBR lijst heeft met 'Kenkō' de kunst van het nietsdoen, en 'Kintsugi', 'de complete Japanse lifestylegids' van *Candice Kumai* erop. Die staan op haar verlanglijst om te reserveren bij de bibliotheek.

Ze is blij dat ze vandaag haar rommelige kamertje kon verlaten, ze voelde zichzelf zó zielig omdat ze nog steeds geen vaste plek had gevonden.

Dennis snapt waar ze het over heeft en legt uit aan de vragende gezichten: "To Be Read' is een nog te lezen stapel boeken."

Anna leest weer een boek over voeding en gezondheid met de titel 'De Gouden Gezondheidsgids' van *Richard de Leth*. Maar nou weet ze ineens niet meer of wat ze heeft opgeschreven wel in dat boek staat. Ze vertelt het toch maar. 'Eet wijs: iedere hap die je neemt is of voedzaam voor jou of maakt je ziek. Gezond verstand dicteert ons dat we geen kunstmest en pesticiden moeten gebruiken, een ecologisch evenwicht willen bereiken, Permacultuur logisch is en regeneratief tuinieren niets erin niets eruit, biodiversiteit vergroten, de aarde altijd bedekt houden met gewassen.'

Uit de aantekeningen wordt ze niets wijzer wat ze er nou over wilde vertellen. De anderen gapen en willen opstappen. Nou, dan moeten ze het boek zelf maar lezen.

*

Z O M E R

{ Juni }

Hoofdstuk 12 Inspiratie

Lucia strijkt en schrijft. Dat is haar manier om inspiratie op te doen. Ze heeft verschillende vulpen voor verschillende doelen. Voor boodschappenlijstjes gebruikt ze een blauwe Parker, voor haar roman en ochtendgedachten gebruikt ze de Waterman. Recensies worden geschreven met de Meisterstück vulpen van Mont Blanc. Haar dagboeknotities komen uit de zilveren Waterman, die ze voor haar vijftigste verjaardag cadeau kreeg en tuinnotities maakt ze met de oude groene Parker waar sapgroene inkt in zit. Toepasselijk toch?

Als schrijfster gebruikt ze het liefst haar Italiaanse vulpen: *Omas Chianti Classico Limited Edition*. Met die vulpen als wapen is ze een vechter en activist tegen pesticiden en kunstmest, pro biologisch-dynamisch, ecologisch. Deze vulpen heeft de dunste en scherpste punt, perfect om pinnige pamfletten te schrijven.

‘A writer is someone who pays attention to the world.’

Susan Sontag

Ze strijkt een blouse.

‘Nog steeds komen er flarden en ideeën boven die ze noteert in notes op iPad. En op losse blaadjes naast haar bed. Vervlogen ideeën, vliedende gedachten, hoofdpassanten.’

Het bloemige tafellaken wil niet meewerken op de strijkplank. Ze wrijft in haar ogen, de *mouches volantes* zijn bijna niet te onderscheiden van de vlekken in het tafelkleed. Of is het andersom? Ze hoopt dat haar gezichtsvermogen niet verder achteruit gaat. Als de pruimen liggen te rijpen op een fruitschaal in de keuken, vliegt er wel eens een fruitvliegje door de keuken. Dan vliegt of zwemt er altijd wel wat door haar blikveld, dus vallen de fruitvliegjes minder snel op. Ze ziet zichzelf nog jaren tobben met bewegende vlekken in haar ogen, lichamelijke verzwakking door te veel zitten schrijven.

‘Als je zó intens schrijft, lijkt de werkelijkheid geen inbreuk op je inspiratie te hebben.’

De stapel geel geblokte theedoeken zijn haar favoriet. Het wordt een mooie stapel. Ze is bijna geneigd om er een lintje omheen te doen. Lucia heeft iets met tafelkleden vol citroenen of bloemen.

Lucia schenkt zichzelf een kopje thee in, van haar favoriete servies met vlinders en goud randje. Echt antiek. Wat zal dit kopje en deze theepot hebben meegemaakt in hun leven.

Ze schrijft losse flodders op om later in een verhaal te kunnen gebruiken.

‘Rode kruisbessen met rozen, hangmat, koele drankjes met mango of verveine of munt of vlierbloesemsiroop en lavendelkoekjes, citroenboom, citroenbeker.’

Een duidelijk verhaal heeft ze nog steeds niet. Waar komen haar gedachten op uit?

‘Activist is ze ook, ze wil geen pesticiden op haar eten en vindt dat de natuur ook een stem moet hebben. Ze luistert naar een plant, wat heb je nodig? Meer water, meer zon, andere planten als gezelschap?’

Dennis staat graag vroeg op om zo snel mogelijk buiten te kunnen zijn. In Zweden kennen ze ‘gökotta’ *‘rising with the dawn’s first light to experience the tranquil chorus of nature, particularly birdsong, finding solace and connection in early morning whispers of the wild’.*

In de prikhaag ziet hij zwarte bolletjes. *‘That looks like gardencaviaar to me.’* Hij snoept de pikzwarte oerframbozen van de lichtgroene takken met gemene stekels.

Teleurgesteld dat hij de potjes met zonnebloemen niet aan Dée kan geven, besluit hij ze uiteindelijk rond zijn tuinmansschuur uit te planten, als een welkomsthaag, mocht ze ooit bij hem langskomen.

‘Dennis dear, kom eens in de kas kijken.’

Lucia wil komkommers oogsten om raïta te maken en komt iets raars tegen. Ze vermoed een kruisspin in de komkommers.

‘Ik denk dat de kruisspin onschuldig is, die maakt alleen maar een web, ik denk dat jouw komkommers zijn aangetast door spintmijten.’

‘Dat klinkt aannemelijker.’

‘Spintmijten houden van warme, droge omstandigheden. Zorg dus voor betere ventilatie en verhoog de luchtvochtigheid door de komkommerplanten regelmatig te benevelen. In de kas kun je ook eens de vloer natmaken om de

luchtvochtigheid te verhogen.’

Lucia vertelt Pien haar zorgen over haar ogen.

‘Zien en creëren zijn de essenties van mijn leven. Ik stel een grens aan het leven, en dat is voor mij het verlies van gezichtsvermogen. Ik kan me niets meer bij het leven voorstellen als ik niet meer kan zien. Ik ben visueel ingesteld en word blij van mooie dingen zien. En van jouw liefde natuurlijk.’

Pien weet een goed boek voor haar om haar gerust te stellen: ‘Heel je ogen, heel je leven’ van *Karin Hogenboom*.

Ze lopen samen naar de Leesclub, die vandaag voor het eerst in de tuin is.

Dennis is gek op alle Olijfjes en neemt ze niet alleen met liefde het zware werk uit handen. Hij speelt graag voor ober en brengt de thee met taart naar de lezende dames in de boomgaard.

Lucia leest het boek ‘Verrassende rozen, zien, ruiken, voelen en proeven’, van *Daniëlle Houbrechts*.

‘Wat ik uit dit boek leerde, was om rozenwater anders te maken. Eerst goot ik kokend water en liet dat een nacht staan. *Daniëlle Houbrechts* legt citroenschijfjes tussen de rozenblaadjes en giet er koud water op. Ze laat ze 24 uur trekken. Zeven in een neteldoek, goed uitknippen en daarna verwerken tot rozenwater, rozenjam of rozensiroop.’

Dée heeft het boek van *Natasja Boudewijn* ‘Shinrin Yoku’, over bosbaden gelezen en vertelt er enthousiast over.

‘Nee, we gaan niet letterlijk in een bad in een bos zitten natuurlijk. Wandelen in het bos voelt als een groen bad. Contact maken met de bomen in het bos, midden in de natuur even tegen een boomstam aanzitten. Het voelt zo goed en ik knap er enorm van op.’

Dennis zegt tegen Dée: ‘*We have the potential to free ourselves from trauma and move forward with a sense of purpose*. Dat las ik in een boek wat ik vergeten ben mee te nemen. De titel is me ook ontschoten.’

Pien heeft een manuscript in handen wat haar van haar stuk brengt. Ze vertelt kort wat de synopsis is en krijgt afkeurende blikken en gemurmel als negatief antwoord.

‘Die ga ik dus niet uitgeven begrijp ik van jullie.’

Jet heeft het boek 'Bloemen met smaak' van *Anna Koster* bij zich, maar er is weinig tijd meer om erover te vertellen.

'Jullie borden zullen vanaf nu meer kleur en smaak krijgen'.

Lucia heeft in de koelkast wat liflafjes staan, die ze snel mee naar buiten brengt. Jet strooit er demonstratief rozenblaadjes overheen. De sfeer is lekker ontspannen.

In de zomer geurt de was aan de lijn zó verrukkelijk. Niet altijd als de was buiten heeft gehangen krijgt het die geur. Is het de zon? De wind? De rozen die dan bloeien? Lucia vraagt het zich af.

'De geur die we opsnuiven is van invloed op onze stemming en bepaalt voor 75 % onze emoties' las ze ergens. Boslucht, citroenrasp, rozenblaadjes, rozemarijn en verveine werden genoemd.

Stapels wasgoed opvouwen is ook zo'n fijn werkje, het ruikt lekker, ze maakt er dan mooie stapeltjes van. Netjes in de kast leggen geeft een rijk luxe gevoel. Het is een fijne bezigheid.

'Voel jij dat ook zo mam', vraagt Lucia aan Anna terwijl ze zich tegelijkertijd afvraagt of ze het gezegd of gedacht heeft. Anna knikt.

Als iedereen weer naar binnen is of naar huis kan Lucia weer verder schrijven.

'Living the dream'

'En wat als je alles hebt gekregen en bereikt, wat valt er nog te dromen? Of is het nu écht leven in het hier en nu en van iedere seconde genieten? Voor creativiteit zijn verveling en nietsdoen onmisbaar. Maar zelfs zonder brokjes vrije tijd kun je productief zijn tijdens de kieren van de dag. Je kunt overal schrijven, tijdens wachten, op de wc, in bad of onder de douche.'

'Happines is time spent writing.'

'Het regent, de druppels hoorbaar tegen de ramen, via de dakgoot en regenpijpen stroomt de regenwaterbergingsstank vol. Genoeg om een zomer lang dorstige planten op te laten leven. Inspiratie laat ik als een wadi uit mijn nieuwe pen stromen' schrijft ze.

'Writing is a combination of two Skills: the ability to use words and Create with Words. A writer is a craftsman and a designer.'

CR Milne

Lucia is een verhaal aan het breien, vermoedt dat ze een steek heeft laten vallen en begint opnieuw.

Even later is Lucia in tranen, als ze haar glas water over haar aantekeningen laat vallen. Snel haalt ze de bladzijden los van elkaar en hangt die met knijpers op aan de waslijn. In de wind zijn ze zó droog. Weer een drama minder.

Lucia laat ideeën naar boven borrelen, ze noteert haar gedachtenkronkels. Het gaat om plunderen, jatten en omvormen van materiaal uit de werkelijkheid.

Dennis vroeg laatst wat ze aan het schrijven was.

'Are you writing an autobiography?' en keek haar afwachtend aan. *'Spilling the beans Lucia?'*

'I love walking into a bookstore. It's like all my friends are sitting on shelves, waving their pages at me.'

'De boekhandel in Zeist is mijn favoriet op dit moment. Ik zit er vaak op een oude Chesterfield bank een keuze te maken uit een aantal interessante boeken. De winkel heeft een prachtige Engels groene pui, misschien dat daardoor de aantrekkingskracht zo sterk is? Of de koffiehoeke, daar ga ik vaak met Pien even zitten uit hijgen van onze fietstocht.'

'Weilanden vol wuiven granen: oogstrelend en rampzalig voor de aarde' weet Lucia. Ze kijkt liever naar de korenblauwe bloemen in de graanvelden van 'Land van ons'. Die hebben veel akkers in en rond het dorp opgekocht om er echt biologisch granen, of wat er past in die omgeving, te telen. Dat doen ze over heel Nederland.

Bij de biologische winkel haalt Dennis het groenteafval op, met zijn transportfiets plus aanhanger. Dennis sorteert het op 'stukjes eetbaar' en composteert de rest. Zo wordt de compostberg steeds groter en rijker. Hij is er moe van geworden. Het eetbare spul neemt hij mee naar de keuken. Met wat ricotta en citroen erbij kan hij er *blinzes* van maken.

'Ze zien eruit als cadeautjes die je in je mond mag uitpakken.'

Lucia komt proeven.

‘Wist je dat dit boek gedrukt gaat worden op tomatenpapier Dennis? Tenzij de drukker een nog duurzamer alternatief vindt. En na afloop kan het boek op de composthoop als je er niks aan vindt.’

Lucia en Pien gaan op werkbezoek naar drukkerijen en vragen Dée om deze zomer in hun huis op te passen. En eigenlijk ook een beetje een oogje in het zeil te houden op hun moeders. Ze weten dat Dée vaak om een eigen plek verlegen zit.

*

{ Juli }

Moesappelboom rijpt
Tomaten rood zongerijpt
Bloemhoofdjes drijven

Hoofdstuk 13 Zongerijpte tomaten

Dée zit onder een oude moesappelboom in de tuin van haar vriendinnen, de Olijfjes. Lucia en Pien zijn in het buitenland aan het werk. Hier heeft Dée alle tijd om buiten te suffen, te lezen, misschien zelfs wat te schrijven aan een van haar projecten. Haar *Traveler* vulpen en zwart notitieboekje zijn altijd dicht bij haar om mogelijke invallen te noteren. Het kilometerschrijven doet ze op haar laptop, in haar favoriete lettertype Baskerville. Dat ziet er direct leesbaar uit.

Een beetje krom van de harde zit op de aarde onder de appelboom, kijkt ze verlangend naar de hangmat tussen de oude pruimenbomen in de fruitboomgaard. Ze loopt erheen en gaat schrijlings op de hangmat zitten voordat ze zich erin nestelt. Ogen dicht en nadenken over hoe gelukkig ze zich hier voelt. Vogelgeluiden, windgeruis, tuingeuren dringen door in haar geest en maken gevoelens los die haar hart doen opbloeien. Het geritsel van een egel tegen zonsondergang, het gekletter van een slakkenhuis dat op een tuintegel wordt stukgeslagen door een vogel.

Wat geniet ze van deze tuin. Vooral omdat ze er niet in hoeft te werken of zich zorgen hoeft te maken over de groei en bloei van al deze bomen, planten en bloemen. Dée hoeft er alleen maar naar te kijken en de zonnewarmte op haar rug te voelen, de regen te ruiken, de planten te zien groeien en de wind door haar haar voelen woelen.

Dée maakt een schaal vol bloemhoofdjes, om op het water te laten drijven: viooltjes, Oost-Indische kers blad en bloem, komkommerkruid, juffertjes, korenbloemen.

Anna en Jet zijn deze maand vrijwel iedere dag op de tennisbaan te vinden. Dée ziet ze zelden, ieder gaat zijn eigen gang in dit huis.

Dée vindt een mandje zongerijpte tomaten uit de kas op het keukenaanrecht met een briefje ernaast.

‘Lekkere combinatie met een handje geroosterde hazelnoten en hazelnootolie met een paar korrels Keltisch zeezout. Er staat een kistje met rode zomerappels voor je in de koele bijkeuken. Eet smakelijk Dée. Dennis H&K.’

Zo’n tuinman is écht fijn!

Dée eet iedere ochtend eerst een tomaat en als toetje neemt ze een appel. Ze verlangt ernaar om ooit, altijd zó te kunnen leven.

Als Dée iets in de buurt van de tuinschuur ziet bewegen, vermoed ze dat het Dennis zal zijn. Ze gaat naar hem toe om hem te bedanken voor de tomaten en baant zich een weg tussen de hoge zonnebloemen. Ze ziet hem niet en roept. Niemand reageert en ze loopt weer terug naar de grootste appelboom.

Over niet al te lange tijd heeft ze zeeën van tijd om naar alles te kijken en te doen wat ze maar wil, zonder financiële zorgen. Dan krijgt ze AOW, een pure luxe voor een broodschrijver. Wat is er dan wèl te doen? Ze wil absoluut nog niet denken aan haar pensioen, daar is het veel te vroeg voor. Of zou ze er juist wel mee bezig moeten zijn om het zwarte gat te voorkomen?

Echt helemaal vrij van lasten en zorgen is ze dan. Zou ze iets gaan missen? Ze heeft geen kinderen of dieren en wil ook andermans dierbaren niet gaan verzorgen. Haar vriendinnen zitten in vrijwel dezelfde omstandigheden, dus zij zullen haar volledig begrijpen.

Leven zonder werkdruk, is dat net als iedere dag uitslapen, nooit meer vroeg op, geen deadlines meer of aanhikken tegen vergaderingen?

Dée schrijft in haar notitieboekje wat haar wensen zijn.

‘Als ik een eigen huis heb, leuk werk en een nieuwe liefde ben ik helemaal gelukkig.’

Het is zomer en het regent. Dée geniet. Ze zit op bed te lezen en te schrijven terwijl het bedlampje haar bijschijnt. Druppels hangen aan de dakgoot en druppen af en toe hoorbaar in de regenton. Ze ziet de fruitbomen nat worden. Ze heeft ergens gelezen dat vanaf vijf fruitbomen het al een boomgaard heet. Ze komt weer tot rust. Natte appels in de zomer met grijs weer maken haar een beetje triest. Komt de herfst er al aan? Ze hebben nauwelijks mooi weer gehad. Hier en daar een paar dagen... De parasol is nauwelijks gebruikt en de tuinkussens liggen maar in de berging.

Dée wil, als ze met pensioen is, een project omhanden hebben, iets doen wat ze op haar wensenlijst heeft staan. Haar anti-bucketlist is goed gevuld: niet andermans zorgen proberen te verlichten, geen vrijwilligerswerk gaan doen, niet reizen, geen wilde dingen doen.

Waar wil ze op haar sterfbed trots op zijn? Wat is dan nog het belangrijkste om zich te herinneren? Die dingen kan ze nog bereiken, doen, beleven. Haar leven nu, met weinig invloeden van buitenaf, geen afleiding, met een zelf te bepalen ritme. Een blanco vel geheel door haar eigen fantasie en wensen in te vullen. Geen beperkingen door opdrachten met tijdsdruk, zonder outline of eisenpakket. Ze wil haar tijd niet uitzitten, geen nutteloos tijdverdrijf. Niet voor de tv hangen, eindeloos door facebook, instagram, bluesky, threads of pinterest scrollen. Er schijnt ook zoiets te bestaan als de kunst van het nietsdoen...

Ze las iets over manifesteren. Wat je aandacht geeft groeit... Bezig zijn met schrijven, lezen over een roman schrijven en dan echt meedoen met *'National Novel Writing Month'* en in één maand 50.000 woorden schrijven? Dée wrijft over haar ring. Dit voelt goed.

'A writer is simply a photographer of thoughts.'

Andere bezigheden als fotografie kan ze zó weer oppakken. Of zal ze een bloemenwinkeltje beginnen, met echt schone biologisch geteelde bloemen? Misschien willen de Olijfjes ook wel meedoen met het winkeltje, hun inmaakproducten verkopen of taarten bakken.

Dée heeft een grote fantasie die vaak met haar aan de loop gaat en de realiteit is soms hard en onoverkomelijk. Als het idee afgeschoten wordt kan ze een ander plan wat ze zich vaag herinnert opgeschreven te hebben, eens opsnoeren. In de chaos van haar notities, in schriften, in emails aan haarzelf, op iPhone of laptop in notities? Waar zou ze het hebben gelaten? Ook maakt ze *screengrabs* van dingen die ze interessant vindt en verzamelt, soms in mappen op haar laptop. Vroeger verzamelde ze recepten uit tijdschriften, mooie plaatjes of schreef op losse blaadjes haar ideeën op. Zal ze in de chaos vinden wat ze zoekt of laat ze zich, zoals vaak, afleiden en gebeurt er die dag weer iets heel anders.

Plannen is na haar pensioen niet meer nodig voor haar werk, maar zal ze niet verzanden in een groot aantal ideeën die uiteindelijk geen van allen uitvoerbaar blijken te zijn? Is het niet fijner om gewoon iedere dag iets leuks te

doen? Wat vaker met anderen iets gaan doen, uitnodigingen accepteren en geen smoezen van te veel werk en deadlines gebruiken?

Ze wil de *ikigai* oefening doen om erachter te komen wat ze echt graag doet. *'Me-time is healing'* schiet er door haar hoofd.

Ze denkt nu toch weer na over haar toekomstige pensioen: 'Ik bof dat ik dan geen geld hoeft te verdienen met een roman. Ik kan creëren wat ik wil en publiceren op mijn blog of op socials. Als ik dat wil.'

Kan ze zonder druk ook nog iets creëren? Zonder deadline iets op papier zetten? Veel discipline heeft ze nooit gehad. Er is geen druk meer, geen doel om na te streven. Rondtollen in de tijd blijft over. Er was altijd een doel in haar leven. Van leren kruipen, leren lopen, zelf eten, eigen veters kunnen knopen, kleuterschool afronden, basisschool, middelbare school, beroepskeuze, studeren en slagen voor een diploma, werk vinden, carrière maken. Altijd was er iets om na te streven, te behalen, te bereiken. En nu heeft Dée haar pensioen bijna bereikt en is geen doel meer. Of je zou 'gezond blijven' als doel willen stellen? Goed voor jezelf zorgen, biologisch eten, wandelen en HIIT-sport doen. Of uitjes plannen met vriendinnen, haarzelf bezighouden... Zwalken tussen de muren van een kamer in de tijd die ze nog heeft. Nog hoeveel jaar?

*'Sometimes, selfcare can just be sitting quietly,
staring into space for a while.'*

Waar ze het meest naar verlangt is een eigen huis. Een eigen vaste plek waar al haar spullen bij elkaar kunnen staan. Dat ze nu in het huis van Lucia en Pien mag logeren is een verademing ten opzichte van het kraakpand waar ze meestal zit. Op een gegeven moment moet ze daar ook weer weg. Ze zoekt een laatste rustplaats, een vaste stek, ze wil niet meer reizen of slepen met haar spullen. Ook woonde ze twee jaar in een te duur huurhuis. Er was op het moment dat ze onderdak nodig had geen realistisch alternatief.

Al jaren eigenlijk droomt Dée van een eigen huis. De woningmarkt is krap en vreselijk duur. Ze heeft altijd pech gehad met woningen. Kraken was jarenlang haar enige mogelijkheid. Op zoek dus naar alternatieven. Wellicht een *Tiny house*? Of een grote camper, een pipowagen? Een container kopen en daar een locatie voor vinden? Nu kan ze alleen nog wonen in haar fantasiehuis, zó heerlijk!

Dée heeft haar wensen voor een eigen huis op papier verzameld. Ze heeft kleuren gekozen, materialen, structuren. Op haar laptop heeft ze veel ideeën en

plaatjes van Pinterest en Instagram zitten in een map 'huis,' als een moodboard om haar eigen ruimte ooit mee in te richten. Zal het haar gegund zijn ooit hier iets van uit te kunnen voeren? Het is een pijnlijk gegeven dat ze op haar leeftijd niet eens een eigen stek heeft kunnen bemachtigen. Verbroken relaties hadden altijd als gevolg dat ze weer geen huis had en alleen de lichtblauwe gereedschapskist met hamer, boormachine en schroevendraaiers weer mee kon nemen. En haar bed, bureau, bureaustoel en kisten en dozen gingen weer naar de opslag, of werden bij vriendinnen op zolder gezet.

Als ze nou eerst een verlanglijst maakt, een wensenlijst en daarna prioriteren. Dée besluit dat een eigen huis prioriteit één is. Het was verbazend hoe energiek ze zich voelde, nu ze een doel had.

*

{ Augustus }

*Koolmeesjes smullen
Bloemhoofd zonnebloempitjes
In voedermantje*

Hoofdstuk 14 Het huis van Dée

Na veel zoeken en steeds weer teleurstellingen te verwerken krijgen, vindt Dée iets bijzonders. Het ziet er ook nog eens romantisch uit, eigenlijk precies wat ze wil. Er staat een schaapherdershut te koop in een weiland achter een boerderij. Ze gaat er direct achteraan, dit kan niet wachten voelt ze aan.

De boerin blijkt de hut alleen voor logees te gebruiken. Door een financiële tegenvaller wil ze de herdershut snel verkopen en Dée wil hem wel graag kopen, mits hij op dat weiland mag blijven staan. De herdershut is niet eens in abominabele staat. Daar kan ze echt wat mee. Ze komen tot overeenstemming met als voorwaarde, dat als de boerderij ooit verkocht gaat worden, Dée de herdershut weg moet halen.

Er is een waterbron geslagen en aangesloten op de kraan van keuken en douche. Een elektriciteitskabel ligt er ook, op de boerderij daken liggen genoeg zonnepanelen. Het enige lastige is het composttoilet, maar daar leert ze vast wel mee omgaan. Schapen grazen rond de schaapherdershut en houden het gras kort. Ook daar hoeft ze zich geen zorgen over te maken. Het weiland is omringd met een schapenhek van kastanje hout.

In de hut ziet ze een keukenblok met stenen aanrecht en houten keukenkastjes, een bedstee en aan de andere kant van de ruimte een zwarte doos en een houten bad. In een hoek ziet ze een boomtak of is het een herdersstaf?

Naast de voordeur staat een boom, een *Ginko Biloba* denkt Dée. Die herkent ze uit een bomen boek.

De herdershut heeft een stevig onderstel, er is geen houtrot te zien. In de plantenbakken onder de ramen wil ze rode bloemen zetten, geraniums heten die denkt ze. Of kleurige violen.

De hut is aan de buitenkant zwart, net als de raamkozijnen en deuren. Daar hoeft ze niets meer aan te doen. Als ze even goed kijkt ziet ze dat het hout zwart

geblakerd is om het hout te conserveren. Niet zo lang geleden heeft ze daar een boek over gelezen: *Shou Sugi Ban*.

De donkere vorm valt weg in het landschap. Dée stelde zich voor dat ze haar grote koperen emmer voor het hutje neer zou zetten, met één bloesem tak erin. Nu ze een echt buitenmens ging worden, zouden klompen iets voor haar zijn? Laatst zag ze mosgroene schoenen in de vorm van blaadjes. Zó schattig.

‘De hut is niet geïsoleerd, daar moet je zelf wat aan doen’ merkt de boerin op. ‘Neem je de hut? Ik gun het jou graag, maar morgen komt er nog iemand kijken.’

Dée twijfelt geen seconde. Dit is haar enige kans op een eigen huis, of hut eigenlijk. Als ze nu niets doet komt het er misschien nooit van dat ze zich ergens thuis kan voelen. Dat ze kan zeggen ‘ik ga naar huis, ik ben nu eindelijk thuis’. YES denkt Dée, maar ze wil ook weten hoe het zit met het leven in een herdershut. Wat is er anders dan in een stenen huis? Dat moet ze straks nog even vragen aan de boerin.

‘Lopen we even naar mijn boerderij, dan kunnen we daar met wat koffie nog wat details doornemen. In de boerderijwinkel kun je eitjes en groente kopen die hier op het land groeien. Alles biologisch-dynamisch gekweekt. Belangrijk is ook nog dat het afvalwater de sloot in gaat, dus je kunt geen gewone shampoo of schoonmaakmiddelen gebruiken, geen chloor en andere chemische troep. Alleen biologisch afbreekbare natuurlijke producten.’

Dat kent Dée nog niet en zal op zoek moeten naar alternatieven voor wat ze kent.

‘Die verkoop ik ook in mijn winkel hoor. En voor elektra en water betaal je mij een vast bedrag per maand’ voegt de boerin toe. ‘Is dat ok?’

‘Dat lijkt mij heel schappelijk’ meent Dée.

‘Is dit wel iets voor mij? Buiten wonen in de polder, ik ben zoveel buitenlucht niet gewend. Tussen schapen? Zou ik daar niet allergisch voor zijn? Laat ik nou niet gaan twijfelen.’

Dée voelt zich schathemeltjelijk als het tot haar doordringt dat ze echt deze hut gaat kopen.

De boerin vindt het vreemd dat ze liever water uit de kraan drinkt dan koffie. Het moet wel een noodlottig iets zijn dat ze deze herdershut wil gebruiken voor permanente bewoning. De woningnood in Nederland is groot en ze beseft dat ze in ieder geval één vrouw heeft kunnen huisvesten.

Hoofdstuk 15 Klussen aan de hut

Dée bekijkt de hut van alle kanten. Aan de korte kant van de hut is een groot raam met uitzicht op de weilanden. Aan de andere korte kant zit alleen een hoog raampje. De deur zit aan het midden van een lange kant, met schuifluiken voor de ramen ernaast. Binnen is een klein keukentje en in een donkere ruimte staat een houten bad, er is een bedstee waar een matras in ligt. Met een beetje verf en haar eigen spulletjes kan ze er vast iets gezelligs van maken. Een golf van blijdschap overspoelt haar als ze beseft dat dit nu haar eigen plek is, haar eerste koophuis. En dat op haar leeftijd.

Dée overweegt.

‘Hoe zal ik de hut inrichten? Een vaas met een bloem op tafel is essentieel voor mijn huis. En mijn schrijfbureau en stoel natuurlijk. In de keuken wil ik een koelkast en oven. Daar heb ik zó lang zonder moeten doen. De kleuren die ik jaren geleden bedacht heb, zwart, wit en hout, vind ik nog steeds mooi en rustgevend. De voordeur wil ik Japans rood verven, alsof je een tempel binnen gaat, die kleur rood. En ook iets mosgroen, misschien rond het bad? Bamboeblaadjesbehang? Of echt mos? Groen raamkozijn in de badkamer? Mijn fantasie neemt een loopje met mij voel ik. Brainstormend over alle mogelijkheden wil ik er vooral iets eigens van maken, echt mijn stempel op loslaten. Ik ben verrukt van de bedstee, daar past precies mijn futon in. En als ik wakker word wil ik graag naar kersenbloesem kijken, dus dat ga ik op de wand aan het voeteneind schilderen.’

Dée pakt het grondig aan. Ze weet wat ze wil in deze toch wel kleine ruimte. In de keuken komt een koperen stang met haken om een veelheid aan keukengerei op te kunnen hangen: een pan, een taart rek, een zeef, een schaar, een zesteur voor de citroen die ze overal in gebruikt, een rasp en mandoline en een kokosborstel. En ze wil een wandrek met glazen laadjes voor gierst, rijst en havermout. De kraan is al van koper, net als het sanitair in de badkamer. Misschien even oppoetsen om het weer glanzend te krijgen?

Ze wil de hut ecologisch isoleren met schapenwol, tussen de verticale balken van de hut. En dan eroverheen dunne houten schrootjes timmeren.

Dée leest zich in over het composttoilet in het boek ‘My way home’: ‘Een composttoilet is net als ieder ander toilet, behalve dan dat je niet hoeft door te trekken. Er komt geen water aan te pas, geen verspilling dus.’

Er staat een emmer fijn zaagsel naast de zwarte doos, die na gebruik voor een deel in het toilet gaat. Ander makkelijk te composteren natuurlijk spul kon er ook op zei de boerin. Als de emmer in het toilet vol is kan het geleegd worden op de composthoop. Waar is die dan, vraagt ze zich af. Ze gaat de boerin vragen stellen over hoe het eigenlijk hoort te doen en krijgt een duidelijk antwoord.

‘Daar is de composthoop. Over een jaar is het volledig gecomposteerd en gaat het op het land bij struiken en bomen.’

*

HERFST

{ September }

Hoofdstuk 16 Tuinboek

Pien is druk met de organisatie van ‘Tuinboek van het jaar’, dat binnenkort wordt uitgereikt. De jury is de hele zomer aan het beraadslagen geweest en komt deze maand met de uitslag.

Ondertussen helpt ze Claudia om een eBook te maken en verspreiden. Haar manuscript ‘SMULTUIN perikelen’ gaat de wereld in. Een schrijver is tenslotte niets zonder lezers. Maar omdat Claudia geen bedrijf meer heeft en met pensioen is, AOW krijgt en daar genoeg aan heeft, zag zij even niet hoe haar lezers te bereiken.

Piens uitgeverij Rozenthee heeft iets bedacht voor de verspreiding van de tuinroman van Claudia: ‘ik heb genoeg, ik geef iets aan jou en jij geeft iets aan een ander door.’

Claudia is verguld met het idee van Pien en laat het haar uitvoeren. Toch wel benieuwd wat haar lezers ervan vinden.

Met alle auteurs van tuinboeken, uitgevers en boekhandels is een groot feest georganiseerd voor de prijsuitreiking van ‘Tuinboek van het jaar.’

Pien staat op het podium en haalt een kaart uit een envelop met de uitslag erop.

‘Ratata... en dat is geworden: ‘De smaak van bloemen’ van *Julia Voskuil*.’

Het feestgedruis duurt nog tot laat in de avond.

Dennis gaat op jacht om de zwartste tulp te vinden. Wel biologisch gekweekte tulpenbollen natuurlijk. Aan gifbollen heeft hij een hekel, daar hebben de mensen in de buurt van die kweekvelden te veel last van. En het gif komt gewoon in de rivieren en het drinkwater terecht. Daarom gaat hij ook nooit naar de keukenhof. Hij vindt dat een grote giftige bedoening en dat voor een paar bloembollen. Daar kan zijn gezonde verstand echt niet bij.

De tulp die hij zoekt heet 'Queen of Night'. Deze bekende zwarte tulp is eigenlijk diep donker aubergine, staat garant voor veel *oehs* en *aaahs*.

De bio-bloembollen worden in de herfst in de grond gezet, uiterlijk in december.

'Älvdans the misty, ethereal fog hovering above water, creating an enchanting and almost magical atmosphere, usually occurs in summer and autumn.'

Het begon met een foto. Een foto van een klein Japans schaartje. Of was het de foto van heel veel scharen, mooi gerangschikt, het was bijna kunstzinnig hoe die scharen op dat stuk hout gerangschikt waren. Haar liefde voor Japanse scharen bloeide op. Dée had er al drie, of zijn het er inmiddels vier? Dit nieuwe kleine bladschaartje had ze nog niet. Op een rare website zonder slotje te koop voor € 2,95. Zwart handvat, ijzeren bladen. Dus wilde ze het schaartje daar niet kopen. Op naar een messenwinkel. Daar kocht ze een soortgelijk, veel mooier schaartje, wel duurder natuurlijk. Het schaartje was in een mooi stukje bruine stof met zwarte spikkels, in een beige papieren doosje verpakt en was eigenlijk om bonsaiboompjes te snoeien. Een klein doosje om te koesteren, zó mooi.

Knip, het is vlijmscherp en een hoekje van een stuk papier is er zó af. 'Since 1744' staat op het doosje. Haar ogen kunnen echt geen kleine lettertjes meer lezen. Gelukkig zit er een vergrootglas op de iPhone. Maar die ligt elders. Tijdens het uitpakken van de dozen met spullen komt een Japans tintje boven. Dée maakt een flat-lay van al haar Japanse spullen die ze uitpakt. Een theeserviesje dat ze van een vriendin kreeg, een groenteborstel en afwasborstel van kokos in een geel papiertje met Japanse tekens. Ze heeft geen idee waar haar fascinatie voor Japan vandaan komt. Ze is nog nooit in Japan geweest en wil ook niet meer reizen.

Ze heeft zich nooit eerder gerealiseerd dat veel dingen waar ze van houdt, van oorsprong uit Japan komen. Misschien moet ze eens een DNA test doen, want waar komen anders die Japanse voorkeuren vandaan? Wat heeft ze met Japan? Slechts een oog voor detail, kleur, vorm, schoonheid en verder niets. In de schoolbibliotheek vond ze een boek over moderne Japanse kunst en daar is haar liefde begonnen bedenkt ze nu.

Dée heeft zo weinig spullen dat ze ineens wat wil aanschaffen. Dat wil ze duurzaam doen en het mag niet veel kosten. De kringloopwinkels bieden uitkomst, daar gaat ze langs in de hoop iets van haar wensenlijstje te kunnen

vinden. Ze wil iets zachts voor het bad leggen en komt thuis met kaarsjes in kleine glazen potjes om langs de rand van het raamkozijn te zetten.

En een mosgroene badmat. Precies wat ze in haar hoofd had. En voor zo weinig geld kun je in gewone winkels echt niets meer fatsoenlijks kopen.

Ze heeft alle rommel die oorspronkelijk in de herdershut lag weggedaan. Eerst gaat ze isoleren met een dikke laag schapenwol. De rollen zaagt ze in stukken op maat met een speciale isolatiezaag! Blij dat ze weer een bijzonder stuk gereedschap mocht kopen. Daarna gaat ze nog behangen met bamboebehang. De wand in de bedstee naast het raam gaat ze anders doen. Ze bedenkt dat al haar oude, wollen sokken met gaten erin, in allerlei kleuren, ook isolatiewaarde en decoratiewaarde hebben. Dée weet dat er in de opslag een doos met oude sokken zou moeten staan. Die neemt ze vast mee, net als de zak met oude kleding die als poetsdoek gebruikt kan worden, als ze straks naar de opslag gaat. Daarna nog alles grondig poetsen en hier en daar wat schilderen binnen.

Haar futon neemt de plaats in van die vieze oude matras die er lag. Ze maakt haar bed op met haar eigen linnen beddengoed. Het keukentje heeft ze voorzien van een tweedehands koelkastje, de oven is een krijgertje, en één nieuw elektrisch kookplaatje. De keuken heeft ze uitgerust met een lage *Campagnard* gietijzeren pan, een waterkoker die ook op minder dan 100 graden gezet kan worden voor de juiste temperatuur van verschillende soorten thee, een stapeltje vlaskleurige wafel theedoeken met een lintje eromheen, handdoeken, een stenen pot met houten pollepels. De afwas doet ze met de hand met een afborstel van kokos en een koperen sponsje. Voor groente gebruikt ze afwisselend een groenteborstel of een ovale kokosvezel borstel.

Dée zet thee in het kleine zwarte theepotje en smeert boekweit crackers met notenpasta en legt die op haar houten eetplankje. Daar gaat ze even rustig van genieten.

De hut is helemaal van haar beseft ze, helemaal op haar eigen behoeftes ingericht, niet voor bezoekers. Ze zet een zwart vaasje op tafel, met witte schermbloemen uit het weiland.

De dozen boeken, fotoboeken en andere spullen haalt ze, stuk voor stuk in haar aanhanger, op bij vriendinnen waar ze soms jarenlang op zolder hebben gestaan. Zó fijn om alles bij elkaar te hebben, verhuizen hoeft nooit meer. Ze voelt zich erg thuis in haar hutje, het is nèt groot genoeg en precies zoals zij het graag wil hebben.

Dée kan eindelijk alle spullen die in de opslag staan ophalen. Met een klein vrachtwagentje, plus een verhuizer met spierballen, die ze inhuurt. Haar eigendommen zijn een walnoten schrijfbureau, een ergonomische kantoorstoel, een wollen zwartwit gespikkeld vloerkleed, waar ze 's morgens haar zonnegroet op wil gaan doen.

Dat is toch allemaal snel geregeld denkt ze, als het vrachtwagentje weer wegrijdt.

Ze heeft ook een schapenvacht en hangt die aan de muur achter haar bed in de bedstee. Met een paar stukken touw en mooie houten deurknoppen bevestigt ze die zachte vacht. Daar kan ze met haar rug tegenaan zitten als ze in bed wil lezen.

Na een paar weken hard werken in de weekenden en avonden die ze vrijmaakt hiervoor, ziet het er heel uitnodigend uit. Alles staat er en het bed is opgemaakt, dus kan ze er definitief te gaan wonen.

Wat ze rond haar hut ziet is een tapijt van goudgeel herfstblad onder de *Ginko Biloba* boom. Dat zal Pien ook mooi vinden.

Pien is dol op de herfst en geniet van het gouden mispelblad, de handvormige gele kastanje bladeren, het oplichtende gele blad van de pimperlroos. Naar de vijgenboom kijkt ze dagelijks en ziet het bla vergelen, en donkergroene vijgen langzaam lichter van kleur worden. Op stralende dagen met blauwe lucht en frisse herfstwind waaien er wel eens een paar vijgen af. Die eet ze ter plekke op. Nog even aan de boom schudden, misschien vallen er nog meer. Ze verzamelt ze in haar schort en neemt ze mee naar de keuken om op een mooie schaal te leggen voor de anderen.

*

Hoofdstuk 17 Knopendoosje

De eerste nacht dat Dée in haar hut gaat slapen waait het flink. Het is even wennen aan dat gierende geluid en de lichte beweging van de hut op de wielen. Gelukkig staan er blokken rond de wielen en kan de hut niet weggrijden. Het gedrup van de regen die via de dakgoten de regenwatertank in loopt is ook nieuw. De koelkast brom maakt zelfs een geruststellend geluid. Hij doet het! Voor een tweedehandsje is de kans dat het een werkend exemplaar is altijd een vraag. Het oventje heeft ze nog niet getest.

Nu nog de rust vinden om te kunnen slapen. Zal ze eerst nog een kopje kamillethee zetten of een beetje kersensap drinken? Ze kiest voor iets warmes en zet het elektrische kacheltje in de keuken uit. Ze doet het leeslampje boven haar bed aan en ligt nog even te lezen om makkelijker in slaap te vallen.

Dée vindt het blikken knopendoosje van haar oma en het houten naaikistje in de dozen uit de opslag. De geur die uit het blikje opstijgt is hemels. Ze is weer helemaal terug in de tijd van oma. Die woonde aan de oude Haagweg in Den Haag. Dée herinnert zich het grijze stenen portiek met de trap naar boven. In de woonkamer stond de eettafel tegen het grote raam, dat uitkeek over de gracht, waar vroeger groente per boot naar de stad werd vervoerd. In de koude keuken rook het naar versgemalen koffie en gekookte melk. Op zolder rook het zó fris naar nieuwe kleren herinnert ze zich. Wollen kleding werd buiten gehangen om op te frissen.

Dée gaat sokken stoppen met maasgaren. Een fijn klusje om hier in deze hut te doen, vlak bij het raam, waar ouderwets gekantkloste gordijntjes hangen.

Als ze haar vriendinnen wil uitnodigen om te komen eten kan dat alleen buiten. Ze kan een picknickdeken neerleggen en de picknickmand vullen met houten bestek bamboebordjes en eetstokjes. Zal ze dan naar een kersenboomgaard of een park gaan? Maar dat kan pas in de lente.

Zelf eet ze altijd uit een houten kom. Voor zoete gerechten heeft ze een klein kommetje en voor hartig een groot houten bord met houten lepel, en een scherp mes met houten handvat. Ze drinkt uit een klein zwart theekommetje, passend bij haar theepotje. Er past niet veel in haar herdershut. Alles is zeer eenvoudig en ze heeft gelukkig weinig spullen. Boeken en tijdschriften leest ze

van de bie. Op een laptop schrijft ze digitale invallen en de rest met de hand. Haar vurig herfstrode vulpen is op dit moment haar favoriet.

Ze wil haar tijd besteden aan schrijven, boeken lezen over schrijven, alle aantekeningen voor boeken die ze jarenlang heeft genoteerd verzamelen en uitwerken, in ieder geval digitaliseren, zodat ze kan vinden waar ze al wat over wie heeft geschreven.

Dée noteert haar invallen op papier en in digitale notities, maakt foto's van interessante stukjes tekst of inspirerende plaatjes. En als ze weet wat ze zoekt, waar heeft ze dat dan gelaten? Zoeken naar iets waarvan ze denkt dat ze het ergens heeft opgeschreven of bewaard kost heel veel tijd. En ergernis, want wat is ze toch een sloddervos. Of heeft het met haar creativiteit te maken, heeft ze chaos nodig om tot iets nieuws te komen? Zoals ze verschillende vulpenen en kleuren inkt heeft voor gedachten die daarbij horen.

Gelukkig verbouwt de boerin waar ze op het land staat biologische groente en fruit, dus haar boodschappen komen van dichtbij. Eitjes, roomboter, karnemelk, af en toe een lamssaucijsje komen ook uit die winkel.

Het is heel wat anders dan het stadse leven dat ze gewend was.

En daar zit ze dan, in haar hutje, helemaal alleen. Iets waar ze heftig naar verlangde en dat nu realiteit is. Ze is druk met zakelijke stukjes schrijven en heeft nauwelijks tijd voor haar omgeving, behalve kijken naar het weidse uitzicht.

De schaapherder was weggegaan vanwege het stoppen van subsidie voor zijn Texelse Blauwe en Dassenkoppen. Deze dikbil schapen liggen het liefst in de schaduw van de grote boom in het weiland. De boerin zorgt nu voor de paar overgebleven schapen.

Dée kijkt uit het keukenraam en ziet de schapen vredig grazen. Het bruine schaap staat alleen en achteraf, niet bij de kudde witte schapen. Ze voelt een connectie met die bruine, de afstand tot de anderen. Is ze ook zo'n apart geval in de ogen van anderen? Zou dat schaap zich ook zó voelen? Ze heeft het zich niet eerder gerealiseerd.

Dée voelt zich een 'loner', zit liever bij een stromend beekje op een boomstam, dan op een feestje tussen veel mensen. Ze neemt zich voor zich niet meer zo af te zonderen en meer leuke uitjes te plannen in het weekend. Het liefst samen met anderen. Zouden Lucia en Pien zin of tijd hebben? Of kan ze het beter

aan Anna of Jet vragen? Die hebben echt alle tijd weet ze, maar ook een drukke agenda vol tennis afspraken en ze wandelen veel.

De seizoenen hebben Déé nooit zoveel gedaan. Nu wordt ze er met haar neus op gedrukt. Ze observeert en geniet. Maakt notities in haar schrift. Ook maakt ze vaker gebruik van weerapps, zodat ze weet of ze tussen de buien door kan fietsen of dat ze zich echt in haar regenpak moet hijsen. Ze houdt van de regen op haar hut, van het zachte tikken tot het donderend geraas van hagel. Ze wordt al net zo pluviofiel als Anna.

Eerst maar theezetten om op te warmen. Ze kijkt naar de schapen terwijl ze wacht tot de thee getrokken is en weet dat die dankzij hun dikke wollen vacht geen last hebben van wind, kou of regen.

Haar geïsoleerde hut met dik schapenwol voelt lekker snel warm met een elektrisch kacheltje even aangezet.

*

{ Oktober }

Hoofdstuk 18 De eerste gasten

Als ze er een week woont, komen haar vriendinnen kijken naar de eigen stek van Dée. Ze hebben wat opklapbaar tuinmeubilair meegenomen, dat ze naar goed gebruik bij een kringloopwinkel vonden en zetten het buiten neer. Ze geven ook een pan soep, die hoeft alleen nog maar opgewarmd. Van hun moeders geven ze een pot vijgenmarmelade en groene gemberpot met Oost-Indische kers bloemen uit de tuin. Pien en Lucia hebben nog meer dozen en een goed ingepakt schilderij van zolder meegenomen. Nu is Dée helemaal compleet happy.

‘Wat is het hier klein Dée!’

‘Leg eens uit wat je allemaal hebt gedaan aan deze ruimte Dée.’

‘Ik heb geschilderd en geïsoleerd...’

‘Echt jouw kleurpalet en vormentaal zie ik. Veel zwart, wit en alles van hout.’

‘Mooi die kersenbloesem schildering tegenover je bed. En je eigen vlaskleurige beddengoed past daar goed bij.’

‘Ook geinig die sokken in een bol aan de muur. Jij weet van alles iets creatiefs te maken.’

‘En deze deurtjes verbergen de vele diepe lades onder het bed’ wijst Dée.

‘Is er ook een badkamer?’

Trots laat ze haar vriendinnen deze fijne ruimte zien. Ze heeft daar echt haar best op gedaan.

‘De combinatie van dat houten bad en zachte badmat, spons en zeep als enige accessoire, die zachte handdoek op een krukje in het groene bamboebos op de wand is echt sfeervol Dée. Je hebt wel smaak!’

‘Jij hebt altijd iets bijzonders Dée. Mag ik je vragen naar persoonlijke spullen? Wat gebruik je?’

‘Ik gebruik olijfolie zeep met laurier om haar en lijf te wassen met een spons of waslapje. Bedoel je dat dat bijzonder is? En een houten tandenborstel met zelfgemaakte tandpasta en floss met bijenwas.’

‘En die zwarte doos, wat is dat, wat zit daarin? We zijn wel nieuwsgierig hè.’

‘Dat is een composttoilet. Ik moet er nog aan wennen.’

Lucia heeft een heel ander idee.

‘Ik zou een Japans toilet willen hebben. Heel schoon, met tientallen knopjes, functies en mogelijkheden. Je hebt allerlei manieren om jezelf schoon te spuiten, tijdens het poepen kun je kiezen voor muziekjes en discolampjes, en je kunt de bril ook lekker verwarmen.’

Dée zet dat idee op haar verlanglijstje ‘voor ooit.’

‘Hoe ervaren je het buitenleven Dée? Heb je al onkruidomelet gegeten?’ grapt Pien.

‘Onkruid, nee hoor. Ik doe mijn boodschappen bij de boerin, lekker dichtbij.’

‘En hoe ben je van plan de was te doen?’

‘De fijne en delicate was doe ik zelf met de hand en een zakje wasnootjes.’ Dée wijst naar een handig rek wat op te trekken is naar het plafond om spullen te laten drogen boven het bad. Die staat nu naast het bad en hoeft alleen nog maar opgehangen te worden.

‘En voor mooi weer hangt buiten ook een houten uitklaprek, aan de voorkant waar de meeste zon komt’ zegt Dée trots.

‘En in de koude maanden draag ik zoveel mogelijk wol, want dat hoeft ik niet te wassen. Lakens en handdoeken, bovenkleding, keukendoeken breng ik naar de wasserij met de aanhanger aan mijn fiets.’

‘En het afval?’

‘Dat wil ik naar de milieustraat brengen. Dat hoeft verwacht ik maar één keer per jaar, want afval maken wil ik niet. Alles hergebruiken en niets van plastic kopen.’

Pien en Lucia kijken bewonderend naar hun vriendin.

‘Handig die opklaptafel aan de muur. Mooi zwart geblokt tafelkleed.’

‘Ja, dat is om alle butsen in het lelijke hout te verhullen. Het tafelblad is opklapbaar, anders is er in de keuken geen mogelijkheid om rustig te eten. Ik wil mijn mooie bureau daar niet voor gebruiken. En die vierkante blokken op het kleed lijken op een tuin van mos afgewisseld met tegels, als een schaakbord.’ Aan een rek tegen de muur boven de eettafel zitten haar servies en houten eetplanken. Het Olijfhouten plankje is om brood op te snijden en de walnotenplank is om fijne kruiden op te snijden. Het hakblok om grote groente fijn te hakken ligt op haar aanrecht.

Dée eet zoveel mogelijk biologisch, meestal groente en fruit, niets uit pakjes of zakjes. Ze bewaart droge ingrediënten in glazen potten, die ze in de

winkel kan vullen en die staan mooi op haar keukenplank. Keltisch zeezout is haar favoriet.

‘Wat willen jullie drinken? Gemberthee of iets anders, rozenlimonade of vlierbloesemthee?’

Ze kiezen eensgezind voor gemberthee. Met een kopje in de hand staan ze voor de boekenplank.

‘Nu kunnen we eindelijk zien wat jouw boekensmaak is, hoewel we op de Leesclub daar al iets meer over te weten zijn gekomen.’

‘Veel boeken gaan over hoe een roman te schrijven natuurlijk. Dat wil ik ooit echt gaan doen. De kookboeken van mijn favoriete auteurs *Yvette van Boven*, *Mari Maris*, *Anna Jones*, *Sarah Raven* en *Nigel Slater* staan op een oude iPad. Het boekje van *Paulien Cornelissen* ‘Japan in honderdduizend kleine stukjes’ ligt naast mijn bed.’

Er is geen plek om met z’n drieën binnen te zitten. Het weer zit mee en het najaarszonnetje is nog warm. Déé warmt de soep op en samen genieten ze van het uitzicht, vanaf haar nieuwe tuinmeubilair.

‘Dit is wel een unieke plek. Wat een prachtige oude boom daar. Je hebt veel geluk gehad dat je dit hutje, zoals jij dat noemt, op de kop hebt kunnen tikken. Het past goed bij je en je zult meer rust ervaren. Zo’n kraakpand was eigenlijk niks voor jou hè.’

‘Nu we jouw huisje gezien hebben, leren we je op een heel andere manier kennen en hebben we jouw voorliefde voor mooie dingen ontdekt.’

‘Heel materialistisch ben je eigenlijk Déé. Je geeft heel veel om mooie spullen.’

‘In Denemarken zeggen ze ‘mensen worden gelukkiger als ze naar mooie dingen kijken.’

Omdat ze niet veel spullen heeft, is ze er heel blij mee en ook heel zuinig op.

Pien staat op om iets te gaan pakken.

Er breekt iets. KRAK.

‘Het is hier zo klein, ik struikelde over deze pot. Die is nu gebarsten. Sorry.’

‘Ach, dat bind ik wel weer aan elkaar met lijm en ijzerdraad. In Japan maken ze er iets moois van met goudlijm en noemen dat *Kintsugi*.’

‘Je hebt echt iets met Japan. Als we uit eten gaan bij ‘Wagamama’ eet je vaak gestoomde *Edamame* soyabonen met zout.’

‘En kennen jullie *wabi sabi*? *Wabi* betekent eenvoud en bescheidenheid, terwijl *Sabi* staat voor het vinden van schoonheid in vergankelijkheid en verandering. Samen drukken deze woorden de kern van de *Wabi-sabi* filosofie uit, namelijk het omarmen van imperfectie en het vinden van schoonheid in het alledaagse en onvolmaakte. *Wabi Sabi* houdt in dat je inziet dat spullen mooi zijn zoals ze zijn en dat je de schoonheid van het ouder worden omhelst.’

‘Oh ja, dat vergeten we bijna. Dennis heeft een grote zak compost en wat zaden meegegeven voor je. Je hoeft er alleen maar een stuk uit te snijden, te zaaien en de rest gaat bijna vanzelf. Beetje regenwater af en toe. De schapen lusten vast geen sla.’

De middag verloopt kakelend en lachend. Dée geniet intens van hun gezelschap en bedankt uitbundig voor alles wat ze voor haar hebben gedaan.

‘Groetjes aan jullie moeders en bedank Dennis ook hartelijk.’

Half oktober helpt Dennis de boeren van ‘GraanGeluk’ om wintergranen in te zaaien. Na de oogst hadden de schapen de stoppels opgegeten en mest achtergelaten. Helemaal regeneratief worden de streekgranen geteeld voor brood en bier.

Op een dag gaat Dennis bij Dée langs, maar ze is niet thuis. Hij legt het pakketje onder in haar brievenbus, met een kaartje erbij: ‘om je horizon te spreiden in je *tiny space*.’ Het is een boek over kiemen en microgroente en een mooi zwart kweekbakje en wat zaden. Zelfs in haar kleine ruimte zou ze daarmee aan de slag kunnen. Ze gaat eerst het boek lezen, want ze weet er hoegenaamd niets van. Ja, taugé heeft ze wel eens gegeten. En kleine shiso blaadjes op een gerecht smaakt naar komijn heeft ze ontdekt. Dée leest gretig.

‘Enkele schaaltes met microgroenten, een paar glazen potjes met kiemen en enkele planten vol met groentescheuten staan stijlvol op de vensterbank. Leg daarbij een schaalte voor de oogst en enkele schalen om alles op te serveren. Dit alles heeft iets van een Oosterse, Japanse stijl. Ook het dagelijks bezig zijn met spoelen en verzorgen kan een stukje meditatie vormen. Meteen ook een reden om de bonsai-groentetuin mooi te presenteren en de oogst stijlvol te serveren.’ Dée is enthousiast en gaat ermee aan de slag.

Intens gelukkig dat ze weer alleen thuis is en uitgebreid van haar nieuwe omgeving kan genieten. De laatste paar dozen uitpakken en inruimen, dat kan ze nu mooi nog even doen. Ze trekt haar pyjama aan met een wollen broek en trui

eroverheen. Omdat er geen andere mensen om haar heen zijn kan ze dat makkelijk doen. Zó fijn dat ze daar geen rekening meer mee hoeft te houden. Ze maakt het warm en gezellig, steekt de honing waskaarsen op de houten kandelaars aan, zet nog wat thee, doet de radio aan op haar laptop en laat de boormachine opladen. Ze wil zo snel mogelijk het schilderij met de gouden blaadjes naast haar bureau aan de houten wand schroeven. Haar vulpen legt ze in het bakje achter het klepje in haar bureau. Achter het andere klepje legt ze haar briefpapier. Ze wrijft nog eens over het gladde walnoothout. Fijn dat ze er nu iedere dag op kan werken.

De volgende morgen gaat ze weer aan het werk met haar schrijfklussen. Zal ze hier meer inspiratie krijgen of wordt ze meer afgeleid door de grote *Ginko biloba* boom en de eindeloze weilanden in het zicht? Eerst maar hier landen en aarden en laten komen wat er komt. Haar gevoel zegt haar dat ze hier rust zal vinden en vandaar uit wil ze lekker blijven openstaan voor nieuwe dingen. Maar zien wat er op haar af komt.

De telefoon gaat, waar heeft ze dat ding gelaten? Het indringende geluid wordt gesmoord door iets.

*

Hoofdstuk 19 Werkklussen

Trrrringggggg Tringggg.

Dée voelt dat er iets gaat veranderen. De stilte is doorbroken en het klinkt als een urgente aandachtstrekker. De naam van haar grootste opdrachtgever ziet ze op de display van haar telefoon verschijnen.

‘Kun je naar kantoor komen Dée? Ik wil iets met je bespreken, *face to face*.’

Met enige urgentie kleedt ze zich aan, ze was nog in haar huispak. Ze besteedt extra aandacht aan haar kleding, doet haar geluksschoenen aan: zwart wit gestreept als een zebra, een makkelijke katoenen broek met splitjes aan de zijkant onderaan, haar overslag zwarte wollen vest en frambozen kleur wollen sokken. Met haar *Jamamoto* sjaal omgeknoopt en herfstjas aan kan ze vast aan wat eraan zit te komen.

Laptop in kantoortas ingepakt, met de laatste afgeronde klus erop. Ze doet de ramen dicht, de deur van haar hutje op slot. Ze fietst langzaam en met gemengde gevoelens door de weilanden naar kantoor. Hopen op nog één grote klus voor ze met pensioen gaat over een jaar. Iets waar ze flink haar tanden in kan zetten, een nieuw onderwerp om in te duiken. Ze is nieuwsgierig aangelegd en ontdekt graag voor haar opdrachtgevers gebieden die nog in ontwikkeling zijn. Ze schrijft ook als gastschrijver op blogs van bedrijven, is ook wel eens als *gostwriter* aan de slag geweest voor een bekende Nederlander, die zijn memoires in boekvorm wilde zien verschijnen. Maar de grootste bron van inkomsten zijn de grote projecten die een half jaar of langer duren en een vaste vergoeding per maand geven. Als broodschrijver ervaart ze dat als heel geruststellend.

De frisse wind in haar gezicht doet haar naar het hier en nu terugkeren. Ze ziet een eekhoorn de straat oversteken en in een boom omhoogklimmen. Ze hoort een roodborstje als ze langs een dichte haag fietst. Nog heel even heeft ze tijd om een foto te nemen en zet haar fiets tegen een lantaarnpaal in het dorp. Het herfstblad van de grote kastanjeboom schittert in de zon tegen de rode dakpannen van een gebouw op het plein. De handvormige geelbruine bladeren op de grond knisperen als ze erdoorheen loopt. Echt herfst.

Als ze het kantoorgebouw in loopt, dringt de gedachte aan haar pensioen op. Wat zal ze gaan doen tegen die tijd? Ze heeft nog een jaar om erover na te denken. Ze wil een doel in haar laatste levensfase. Toch maar die roman eens schrijven waar ze vijf jaar geleden aan begonnen was?

‘Hallo Dée, de grote baas wacht op je. Wil je iets drinken?’ vraagt de receptioniste.

‘Thee graag, dank je wel.’

Ze neemt plaats op de stoel tegenover het enorme bureau dat hij aanwijst.

‘Ik zal maar gelijk met het slechte nieuws beginnen Dée. Dan hebben we dat maar achter de rug. Ons bedrijf is zo goed als failliet en ik kan jouw diensten niet langer betalen. Geen nieuwe opdrachten in het verschiet dus.’

Dée hapt naar adem en de brok in haar keel blijft steken. Dit zet haar wereld op z’n kop, hoe moet ze hierop reageren? Ze zucht en wil iets zeggen als de receptioniste haar thee komt brengen.

‘Je weet dat ik je werk heel erg waardeer, dus heb ik een zakenrelatie benaderd en jou aangeraden. Dat is het positieve nieuws. Ik wilde niet zonder perspectief afscheid van je nemen. Dit is hun kaartje met gegevens. Bel ze maar.’

Dée zegt nog steeds niks. Het is goed dat ze zit, anders was ze vast flauwgevallen. Ze laat het even bezinken, terwijl de telefoon gaat en de man voor haar druk in gesprek gaat en aan iemand uitlegt waarom zijn bedrijf een rekening nog niet betaald heeft.

Dée is erg blij dat het bedrijf haar nog wèl betaald heeft.

Als hij het gesprek aan de telefoon beëindigd, heeft Dée genoeg moed bij elkaar geraapt.

‘Dank je wel dat je mij dit persoonlijk mededeelt. Het zal voor jou en het vaste personeel een hele klap zijn. Het was fijn samenwerken en de tip voor ander werk die je gaf waardeer ik erg.’

Dée loopt zo snel ze kan de deur uit, het gebouw uit, een onzekere toekomst tegemoet.

*

Hoofdstuk 20 Ritueel

Ze fietst terug naar haar hutje, nadat ze wat boodschappen heeft gedaan. Straks gaat ze haar vriendinnen maar eens bellen om te brainstormen over deze bijzondere klap. Lucia en Pien kunnen het haar vast helpen relativeren of de positieve kant ervan in laten zien. Haar gedachten maken nu rondjes in haar hersens, cirkelen en gonzen om haar hoofd als vliegen op een hete dag. Er gaat zoveel door haar heen. Als ze straks aan haar schrijftafel zit, wil ze haar zorgen eerst maar eens aan het papier toevertrouwen, nu het nieuws nog vers is. En een nieuw notitieboek inwijden past goed bij dit ritueel en deze gebeurtenis.

Ze schrijft: 'Ik realiseer me ineens dat ik zonder grote klus zit. Mijn grootste opdrachtgever stopt met zijn bedrijf en mijn stukjes zijn niet meer nodig. Ik zie me geconfronteerd met de keuze om voor een jaar nog een nieuwe grote opdrachtgever te zoeken, of nu al te stoppen met werken.'

Dée heeft een overlevingsstrategie bedacht voor zo'n situatie. Ze kijkt iedere ochtend naar de spreuk van de dag bij 'Action for happiness'. Dat helpt een focus leggen op de dag. Ze gaat haar lijst van opbeurende dingen weer eens nalezen. Belangrijk is nu om gedisciplineerder voor zichzelf te zorgen. Punt één water drinken, half uur voor de maaltijd en 1,5 uur na de maaltijd. Maximaal drie keer eten per dag, waarvan de beste maaltijd ontbijt is en lichtste maaltijd in de avond. Op tijd gaan slapen, na het drinken van kersensap met magnesiumpoeder.

Gedachten aan een eerdere crisis komt in haar op. Dée herinnert zich de eerste keer dat ze zonder werk kwam te zitten, ze werd ontslagen na de zoveelste ontslagronde van het bedrijf waar ze in loondienst was. Ze was toen 46 en wilde ze weer een vaste baan. Dat lukte zelfs niet na 300 sollicitaties.

Ze besloot toen haar droom van een eigen bedrijf nogmaals energie te geven en de droom om betaald schrijver te worden waar te maken. Dat is toch wonderwel goed gelukt. Tot vandaag dus deze tegenvaller op haar pad kwam.

Ze loopt staat op en doet een boomhug. De hartvormige botergele blaadjes van de *Ginko biloba* liggen op de grond. Wat haar te binnen schiet: 'De boom in het bos liet alles los, want, fluisterde hij 'ontdaan', loslaten is nodig om sterker in het leven te staan.'

Ze wil de 'Triangle of sadness' veranderen in een vrolijke cirkel.

Dée zet haar opvouwbare piramide op het goudgele bladerdek voor haar hut op en gaat erin zitten om te mediteren.

Ze wil nog niet binnen zitten en gaat een flinke wandeling maken.

*

Hoofdstuk 21 Tobben en theetroost

Dée wandelt over de hei, langs het bos en ziet een plas water liggen in de verte. Onderweg verzamelt ze stenen. Niet om zoals Virginia Woolf ze in haar zakken te stoppen en het water in te lopen.

Langs het grindpad naar haar hutje legt ze de stenen neer. Hele kleine steentjes legt ze apart om later in haar binnen tuintje te leggen. Op een houten dienblad heeft ze fijn grind liggen en wat stenen en een plukje mos. Met een klein harkje maakt ze banen rond de grotere stenen. Het heeft iets rustgevends in deze enerverende tijd.

Ze steekt de sleutel in haar voordeur. Thuisgekomen doet ze haar beige wollen overbroek, een dikke trui aan en haar favoriete mosgroene dikke wollen sokken. Die hoeft ze nooit te wassen, want ze zijn van 100% biologische wol gebreid. Nu pas voelt ze zich helemaal relaxed.

Wat doe je na verlies van grote opdrachtgever? Eerst niks doen en dan maar zien wat er opborrelt? Eerst grote schoonmaak in haar hutje? Daar is ze snel mee klaar. Ze zit nog tussen haar werkleven en haar pensioen in, een vruchtbare leegte waarin alles kan. Alleen nu weet ze nog niet wat. Uitvogelen wie ze was, wie ze zal zijn. Dée kan gaan en staan waar ze wil, vriendinnen nodigen haar uit, het bos roept. Eerst even wat lekkers te eten en te drinken maken en wat opschrijven. Ruimte om te dromen maken. Liefde zaaien en geluk oogsten. Ze schrijft een kaartje aan een oude tante.

Dée zet een kopje thee. In haar zwarte theepotje van haar theeserviesje doet ze wat blaadjes *Earl grey* en water van 90 graden Celsius. Ze wacht geduldig tot de drie minuten om zijn en haalt dan het zeefje met de theeblaadjes eruit. Het slechte nieuws wat ze te horen kreeg is nog vers. Eerst maar eens haar reactie daarop verwerken. De kleine opdrachten op haar werklíjst kunnen wel tot morgen wachten. Wat haar te binnen schiet is of ze nog wel een nieuwe opdrachtgever wil. Het is altijd weer lastig om tot een overeenkomst te komen, de inhoud van dat werk ten opzichte van de vergoeding daarvoor.

Is het een idee om iets heel anders te doen, iets wat een voorloper op haar pensioen zou kunnen zijn? Maar wat dan?

Hoe zit het met haar financiën? Daar moet ze eens even goed aan gaan rekenen. Ze heeft wel een idee, maar de precieze cijfers wil ze echt voor zich hebben.

Morgen daar ook maar aan beginnen. Duidelijkheid en inzicht over de toekomst heeft ze wel nodig.

Slurpend drinkt ze haar thee en kijkt rond in haar hut. Haar bureau ligt vol papieren die met werk hebben te maken. De orde is ver te zoeken. De keukenkastjes hebben ook weer eens een sopje nodig. Het weekend is daar het meest geschikt voor. Dat zet ze op haar todo lijst.

Kijkend naar het schilderij met de goudkleurige blaadjes die door de lucht dwarrelen, zoals nu alle gedachten door haar hoofd zweven, wordt ze onrustig en voelt zich ineens heel erg moe. Misschien even op haar bed gaan liggen en een supernap nemen. In haar bedstee voelt het heel *snug*. Deze kleine ruimte is wel de fijnste plek om nu te zijn.

Als ze weer wakker wordt is het donker en koud. Ze is vergeten het elektrische kachelkje aan te zetten toen ze thuiskwam vanmiddag. De tijd verrast haar, het is midden in de nacht. Versuft doet ze haar pyjama aan en gooit de wollen deken over zich heen. Verder slapen is de beste oplossing nu.

Pas als de ochtendzou naar binnen straalt wordt ze langzaam wakker. Het nieuws van gisteren komt direct weer naar boven. De realiteit vergt dat ze na het ontbijt eerst haar werk wil afmaken en daarna wil ze een afspraak maken met de mogelijke nieuwe opdrachtgever. Met haar vriendinnen wil ze vanavond het nieuws wat ze gisteren kreeg delen, wie weet wat zij ervan vinden. En straks even de sommen maken. Rekenen is niet haar sterkste kant, daar wil ze wel een helder moment voor kiezen.

Ze zit met haar vingers boven haar laptop en er komt eigenlijk niets uit haar vingers. Heeft ze te lang geslapen en voelt ze zich daarom zo leeg? Normaliter ratelen haar gedachten harder dan de toetsen het kunnen bijhouden. Ze heeft niet eerder problemen met haar klussen gehad. Wat is er aan de hand met haar? Het werk waar ze zo van houdt lijkt nu even niet belangrijk.

Het is gaan regenen, net nu ze naar buiten wil gaan. Ze zet het raam open voor wat frisse lucht en kijkt naar de druppels die tegen het raam kletteren. Met de kant gekloste gordijntjes die ze op een rommelmarkt vond is ze nog steeds verguld.

In de keuken staan de bakjes met kiemen en microgroente die nog gespoeld kunnen worden. Makkelijke klus, zó gedaan. Boodschappenlijstje maken voor als ze straks naar buiten gaat om bij de bibliotheek via wifi het werk wat hopelijk straks klaar is te uploaden naar haar kleine opdrachtgevers. Ze wil altijd liever te vroeg inleveren dan dat ze de deadline in haar nek voelt hijgen en

haast moet maken. Ze wil haar schrijfwerk niet afraffelen, daar heeft ze een hekel aan. De was wil ze ook meenemen, dan is dat ook weer geregeld.

Ze gaat weer aan haar bureau zitten. Onrustig pakt ze haar vulpen en schrijft haar gevoelens op. Ze is verward en van slag. Een telefoontje naar haar vriendinnen eindigt in voicemail. Ze laat weten dat ze vanavond langs wil komen. Gegevens van haar financiën zoekt ze bij elkaar en noteert die in een file op haar laptop. Het voorwerk ligt klaar. Nu nog een helder hoofd.

Het regent nog steeds en haar werk is nog niet af. Zuchtend loopt ze naar de keuken om nog wat thee te drinken en gaat ze weer aan haar bureau zitten. Ze leest de briefing en haar aantekeningen nog eens door en krijgt een idee. Al tikkend krijgt ze het toch voor elkaar om de woorden te laten stromen, precies zoals ze gewend is, moeiteloos. Een glimlach verschijnt op haar gezicht als het plezier van creëren haar stemming verbetert. Zo, dat is één ding klaar. De cijferbrij doet ze morgen wel. Ha, de zon schijnt en het is droog. Alles verzamelend trekt ze snel de deur achter zich dicht en spurt op haar fiets naar het dorp. Schielijk neemt ze een bocht en voorkomt nog net dat ze onderuit gaat.

Eerst gaat ze naar de bibliotheek, werk is altijd prioriteit één. Als dat achter de rug is, de was afleveren. Als ze weer bijna op weg is naar haar hutje, belt Pien dat ze nu ook al welkom is. Blijkbaar hoorde ze in de stem van Dée dat er wat aan de hand is.

Aangekomen bij Pien komt Lucia er ook bijzitten. Thee en perentaart staan al klaar. Lucia merkt op dat ze zorgelijk kijkt en dat haar iets dwars zit.

‘Gooi het maar op tafel, wat zijn je zorgen Dée?’

Dée vertelt wat er gisteren is gebeurd en zucht.

‘Ach wat een tegenvaller!’ merkt Pien op.

‘Dat had je niet verwacht zeker?’ vraagt Lucia.

‘Ik had eerder een leuke klusbespreking verwacht. Zeker niet dit slechte nieuws. Ik ben er ook nog niet uit wat het betekent, financieel ook.’

‘Ja, dat is wel het eerste wat je even uit moet zoeken. Heb je je gegevens bij de hand? Ik reken graag met je mee Dée. Dan weet je waar je aan toe bent.’ Dée pakt haar laptop en ratelt wat cijfers op. De facturen die nog betaald moeten worden, wat ze op haar rekening heeft staan en haar groendeposito.

‘En wat zijn je vaste kosten per maand?’ Dée weet dat uit haar hoofd.

‘Zó weinig?’

Pien en Lucia staan verbaasd.

‘Dat biedt echt perspectief om je humeur te laten stijgen.’

‘Ik heb er nooit zo bij stilgestaan wat ik op de bank heb staan. Ik weet dat ik heel erg zuinig leef en veel spaar. Als ik over een jaar met pensioen ga krijg ik ook nog eens AOW, alleen daar kan ik al ruim van leven. Mijn spaargeld was vooral voor als ik ziek zou worden en niet kon werken. Maar ik ben nog steeds gezond en heb dat reservepotje nooit hoeven aanboren. En op vakantie ga ik ook al niet, reizen maakt mij niet blijer dan ik al ben.’

Pien heeft een idee.

‘Wat als je die nieuwe klus niet gaat doen en je lopende werk afmaakt. Dan kun je eerder met pensioen.’

‘Ik voel daar niks voor. Ik ben gewend hard te werken en zou in de loop van dit jaar een plan gaan maken om de laatste levensfase nuttig in te vullen.’ Dée eet ondertussen met graagte de smeuijge perentaart en laat goedkeurende geluiden horen.

‘Je weet dat je ons altijd kunt helpen in onze smultuin. Zelfs in de herfst is er genoeg te doen nog. Onze klussenlijst is ellenlang. We wachten nog op de laatste rijpe vijgen, de dahlia’s weten niet van ophouden maar zullen met de eerste nachtvorst ook afgeknipt moeten worden en van winterdek voorzien. Eigenlijk jammer dat jij geen groene vingers hebt Dée.’

‘Ik las in het kookboek ‘Eén Pan, Plaat, Planeet’ van *Anna Jones*: ‘de geur van vijgenblad’. Kennen jullie die geur?’

‘Ik beken dat ik er nooit bij heb stilgestaan dat vijgenblad een geur zou kunnen hebben’ zegt Pien.

Lucia schud ook nee en staat op. Ze komt even later terug met drie vijgenbladeren om aan te ruiken.

Lucia geeft een geel wollen vestje aan Dée, die zichtbaar rilt.

‘Laten we het allemaal maar eens rustig tot ons doordringen. Wij zijn nog niet zover dat we zonder ons werk kunnen en hebben ook geen ervaring met pensioengedachtes. Misschien kun je beter met Jet en Anna praten. Die zijn al jaren zover en hebben het ontzettend naar hun zin. Ze tennissen nog en wandelen veel. Anna is altijd in de keuken bezig, heeft een voorraadkelder vol ingemaakte tuinoogst. Jets leven staat vol bloemen.’

Anna en Jet komen net binnen als Dée vertrekt. Lucia en Pien vertellen hun moeders over Dée.

Pien ziet haar moeder naar de schuur lopen. In grote zinken emmers staan de vers geoogste bloemen in de schuur te wachten tot Jet er boeketten voor in huis van kan maken. Eigenlijk is er veel te veel. Wat een overdaad aan

bloemen nog in deze tijd van het jaar denkt Jet. Helemaal biologisch geteeld in hun eigen pluktuin. Ze gaat eerst wat vazen verzamelen om de verse boeketten in te zetten, zodat ze weet hoe lang en breed ze haar fantasie kan laten gaan. Een gele oude keramische vaas voor de korte zonnebloemen, die oude groene gemberpot voor de Oost-Indische kers bloemen. De verlepte boeketten zal ze eerst gaan opruimen. Dat scheidt ook ruimte in haar geest voor creatieve combinaties. Als ze alle kamers van verse bloemen heeft voorzien, zijn er nog steeds emmers met bloemen over. Wie zal ze daar eens blij mee maken? Déé is altijd dankbaar voor haar bloemen en ze kan wel iets fleurigs gebruiken nu. Ze zag er pas geleden nog zó verloren uit. Tobbend wat je na je pensioen kan gaan doen, dat kan ook anders meent Jet. Ze gaat Déé een zetje geven. Jet verzamelt een paar zakjes bloemenzaad voor Déé, die ze bij gelegenheid zal geven.

*

{ November }

Hoofdstuk 22 DNA

Buiten schijnt de zon. Déé heeft de pee in. En waarom? Alles lijkt OK aan de buitenkant. Déé schrijft.

‘Ontevredenheid is een diepgeworteld gevoel. Het leven is zó complex. Moe, ik voel me zó moe. In ieder geval heel even naar buiten geweest, in de zon was het even 10 graden.’

Dée

Desiree

DD

Déétje depri

Diep Droef

Donderwolkstand!

Dahlia dol

Dubble daring

Dwars doel

Dagelijkse dreiging

Dolverliefd?

‘Nu bedenk ik ineens dat er naast Déé, ook een N en A horen te zijn voor een compleet mens. DNA Ehm, één, ien, Née, Aah, Ja. DNA. Ze gaat op zoek naar een A om mee te praten. Dat wordt Anna, die was ooit psycholoog in haar werkende jaren.

Woorden rijgen zich tot zinnen. Grijs en guur hier. Ik ben een montere, levendige hoofdpersoon in een boek dat jij nu leest... het zit me niet mee, maar op een bepaalde manier heb ik er toch zin in. Ik ben een goedgehumeurde, chagrijnige vrouw. Zoiets?

Depri door wat? Ze heeft het toch goed? Door een tarwekoekje? Buikpijn? De omslag in humeur is voelbaar op haar gezicht als een diepe kreukelzone na een autocrasch tegen een muur. Was het maar zo makkelijk om naar een schadeherstelbedrijf te gaan en haar humeur te laten uitdeuken.’

Dée prikt nog een quote aan de muur.

'A happy life is the best revenge!'

Ze schrijft op wat haar nèt te binnen schiet.

DNA

Dée & Ah! AAhhggrr

Ach en wee

Dée en Anna

DNA bestaat uit eindeloze rijen A's, T's, G's en C's weet ze.

Vier letters van het DNA alfabet.

Dée mijmert en schrijft.

'Ik lees mijn hele leven al om te leren hoe anderen hun emoties verwoorden, of wat zij meemaken ik ook voel. Op de kleuterschool liep ik al, maar toen een ander kindje kroop ging ik ook weer kruipen. Ik kopieer de vorm van letters, plaatjes, stukjes tekst, om te voelen of dat bij mij past. Ik zoek naar wie ik ben in anderen. Als iemand mij iets vraagt, zoek ik in mijn binnenste naar antwoorden en vind ze niet, ik weet niet waar ik moet zoeken en wat.

Al wat ik vind zijn meer vraagtekens.

Ik kan wel duidelijk aangeven wat ik echt niet wil. Ik hou niet van voetbal, niet van tv kijken, radio luisteren vind ik meestal storend, ik hou niet van groene thee, ook niet van matcha, niet van miso, tofu of tempé, niet van kolen en spruitjes, niet van vis of zeewier of schaal en schelpdieren, slakken brrrr. Ik hou niet van tarwe of melk, niet van champions of gepocheerde eieren.

Ik hou van kleine stukjes van Japan, mooie dingen, geen smaken, wel schoonheid, niet van bonsai maar wel van 'cloudpruning' bij grote naaldbomen en kijken naar boomtakken en de ruimte ertussen, naar de schaduw en de lege vormen er tussenin.'

Dée wil Pien en Lucia nog melden wat ze heeft besloten te doen. Ze stopt met werken nadat de kleine klussen ook zijn afgerond. Ze heeft geen puf om nieuwe opdrachten na te jagen en wil de vrijheid hebben om iets te creëren dat echt van haar is. Kijken of dat lukt.

Dée besluit mee te gaan doen met een schrijfwedstrijd. Het onderwerp is herfst, bladval, gouden zonnebanen, boswandelingen. Ze schrijft op aanraden van Anna, die ze gisteren belde.

Dit is wat er uit haar vulpen vloeit:

‘Het hutje vulde zich met een stilte die haar slapen deed bonzen. Tegen de muur stond een boekenkast en ernaast een houten bureau met een stoel. Ze ging zitten, spreidde haar handen uit op het hout en dacht aan haar lege schriften. Ze keek de tuin in, troost puttend uit het tapijt van goudgele blaadjes. Hier wil ik gaan schrijven, dacht ze. Tot in haar vingertoppen herinnerde ze zich hoe ze als klein meisje haar eerste boekjes had volgetekend. De geur van potloden, slijpsel, papier. De tuin van haar jeugd, het gras hoog en een ‘Bramley’s seedling’ moesappelboom om in te klimmen.’

Dée schrijft nog een paar mooie quotes die ze vond, op papiertjes om aan de muur te prikken.

‘Just where you are, that’s the place to start.’

‘Hope is the only thing stronger than fear.’

‘Decide what kind of life you really want.

Then say NO to everything that isn’t that.’

‘You can achieve your wildest creative dreams by going slow and resting often.’

Amy Mcnee.

Ze is het boek ‘Dans met mij’ van Jojo Moyes aan het lezen en wil alles opzij leggen om het te lezen en tegelijkertijd alles om haar heen vergeten. Maar lezen wekt ook gedachten over schrijven op. Karakters en verhalen, gebaseerd op persoonlijke belevissen.

*

Hoofdstuk 23 Grijs

Karakters en verhalen dolen rond in haar gedachten, klusjes schuiven op, die staan haar to-do lijst in de weg en dwingen haar pen en papier te pakken om iets te noteren. Zinnen die ooit een verhaal of boek zouden kunnen gaan worden. Gaan zitten en schrijven als er zich niets aandient is zinloos. Luisteren naar de dwang in haar hoofd die haar lichaam naar bed stuurt, de ruimte waar 's morgens vroeg de zon binnenkomt, àls hij schijnt. Dat is nu zo, en voor het raam hangt haaks een enorm spinnenweb aan de overhangende dakrand van haar hut.

Het is een grijze novemberdag, het regent, af en toe schijnt de zon, het is zes graden.

'Wat vind ik leuk om te doen?' vraagt ze zich af. Een nieuw personage bedenken, dat gaf haar veel plezier.

Novemberrrrr. Déé is aan zet. Grrrrrr... Boos, wanhopig. Ze moet van zichzelf dadelijk echt de badkamer gaan poetsen. Dan heeft ze morgen vast een beter humeur om leuke dingen te doen. Ze heeft stapels oude tijdschriften van de bibliotheek om te lezen maar komt nergens toe. Ze zit maar te suffen. Hup! Aan de slag denkt ze. Ze pept zichzelf op, trekt haar zebra schoenen aan en danst drie minuten 'happy jumo' dat ze op Instagram ziet. Morgen is haar favoriete uitje naar de boekhandel waar een auteur geïnterviewd wordt.

Déé heeft hele radicale gevoelens. Zoals zó vaak als ze niet lekker in haar vel zit. Ze heeft al sinds vorige week griep, ze ligt in bed, te hoesten en te niezen en ook nog een dreunende hoofdpijn. Titels van een boek poppen op: 'Wachtend op de dood'; 'Troosteloos, zonder kinderen'; 'Wachten. Altijd maar wachten'; 'Wanhoopsdaad'.

Ze wil echt niet langer alleen zijn, alleen wonen. Ze wil een man, een liefde. Wat te doen? Gevoel van wanhoop bekruipt haar. Déé schreeuwt het uit. De dagelijkse dreiging van een rothumeur is ze ook zó zat. Ze heeft een lege dag voor de boeg. Klusjes om af te maken: boekhouding van deze maand, naar de bibliotheek, boodschappen doen. Ze heeft veel nodig: boekweitnoedels, *Edamamee* sojabonen en zeewier.

Déé gaat even in de bibliotheek zitten lezen in verse nieuwe tijdschriften. Dit inspireert haar. Het is een quote van *Henry David Thoreau*: 'it is more important to 'stand up to live' than to 'sit down to write'.

Ze leest een boek over een schrijfster die al negen boeken heeft geschreven en het tiende boek gaat moeizaam. Ze wil elke dag 500 woorden schrijven, maar de badkamer lekt, haar vriend heeft een vriend, haar redacteur verandert van baan. Dée vindt het leuk om de worsteling die het schrijven is te volgen.

*

W I N T E R

{ December }

*Roodborstje in sneeuw
met vogelpootjes zichtbaar
Op een houten steel*

Hoofdstuk 24 Vriendinnen

Met Sinterklaas is Dée uitgenodigd bij de Olijfjes. Ze smullen van de echte rogge pepernoten die Anna heeft gebakken. Anna weet dat Dée geen moeder meer heeft om om raad te vragen, dus ontfermt zij zich samen met Jet over haar.

Jet voert haar plannetje uit om Dée een zetje te geven. Ze maakt drie afspraken voor Dée bij Suzanne die BSR in haar vingers heeft. Jet legt het aan Dée uit.

‘Body Stress Release is een methode die helpt om de emotionele en mentale overbelasting die jij ervaart, de vastzittende spierspanning, los te laten. Het werkt met het lichaam mee. Je kwaliteit van leven en het gevoel van welzijn wordt verbeterd.’

Jet heeft er veel ervaring mee. Ze gaat er nu al een aantal jaar af en toe naar toe en heeft er veel baat bij. Ze blijft soepel, is minder vermoeid en ze is levenslustiger. Wat wil ze nog meer?

‘I choose to make the rest of my life the best of my life’ voegt Jet toe.

Dée is extreem dankbaar voor alle raad en omhelst Jet.

‘Ik ga er vol verwachting heen.’

Luid gakkende ganzen vliegen boven de kale bomen. De gedachte aan de kortste dag deze maand stemt Dée positief. Daarna gaan de dagen weer lengen. En dan nog dit jaar de feestdagen doorkomen. Gelukkig is ze dit jaar met kerst uitgenodigd bij de Olijfjes. En hebben Anna en Jet haar gevraagd voor een boswandeling.

Op 6 december zijn ze alwéér bij elkaar. Ze brainstormen nu over het kerstdiner. Eenieder maakt één gerecht, dat maakt het overzichtelijk. Om het wel bij elkaar te laten passen qua kleur, volgorde, smaak en zwaarte doen ze vele voorstellen. Uiteindelijk staat het op papier en kunnen ze de rest van de maand de ingrediënten bij elkaar zoeken.

Anna heeft nog een idee.

‘In IJsland is er een ‘BoekenTraditie’, om op kerstavond een grote stapel ingepakte boeken op een berg te leggen, met een kaartje en korte tekst over het boek eraan. Dat mag een boek uit je eigen boekenkast zijn, een tweedehandsje, een boek uit de buurtbieb of minibieb op straat. En dan kan iedereen een boek uitkiezen. Zullen wij dat ook gaan doen?’

Met dit leuke nieuwe idee is iedereen het snel eens.

‘Doen wel!’

Dée zit, eenmaal weer thuis, aangekleed aan haar schrijftafel met de *happy* lamp aan, als een ‘binnen zon’. Ze heeft nog steeds een goed humeur deze maand bedenkt ze. Buiten is het grijs, winderig, miezerig. Het doet haar niets. Het is desondanks niet makkelijk om over de lente te schrijven als gastschrijver op het blog voor haar klus.

Gisteren was een TOPdag met een sterretje. Dée heeft twee ‘weetjes’ geschreven en verstuurd naar haar opdrachtgever. Ze heeft zelfs gedanst op muziek tussendoor. Ze voelt zich zó rustig en relaxed, al een paar dagen. Weinig last meer van humeur, wanhoopsgevoel of zorgen.

De gezellige ochtenden bij de Leesclub helpen ook voor een fijn gevoel.

Wat ze gisteren op haar boodschappenbriefje schreef: ‘Als ik ergens van wakker lig, is het belangrijk.’ Het grijze weer was toch niet goed voor haar humeur.

Toen het zo lang regende, veranderde het weiland waar de hut van Dée staat, in een deinende ondergrond, op sommige plaatsen leek het wel een moeras. Daar zakte ze zó doorheen en raakte bijna tot de bovenkant van haar regenlaarzen vastgezogen. Ze wilde wat dikke planken die onder haar hut lagen als pad gebruiken. Had ze daar maar eerder aan gedacht, dan was het nu niet zo blubberig geworden.

Voordat ze de hut weer in gaat hangt ze haar laarzen ondersteboven op de houten paaltjes naast de traptreden. De regen zal ze wel schoonspoelen denkt ze.

Vandaag schijnt de zon. Dée hoopt op een productieve dag. Ze gaat straks voor de eerste keer naar BSR.

Ze kan maar weinig plezier in haar activiteiten vinden. Lezen, over wat dan ook, vind ze ook al niet meer interessant. Met veel pijn en moeite schrijft ze de zakelijke stukjes. Niet nu al afzeggen, misschien is er in februari meer energie. 's Avonds toch nog iets geschreven, met gevolg dat ze ervan bleef dromen. Stukjes in haar hoofd schrijvend sliep ze tussendoor wat. Ze wil nu proberen te noteren wat ze bedacht had.

'Gisteren zo lekker aan mijn zakelijke stukjes geschreven' noteert ze.

'Vandaag weer verder. Nog vijf effectieve werkdagen te gaan. Wordt steeds mooier. Roman idee maar laten varen?'

Eindelijk is ze klaar, zakelijke stukjes verstuurd, blij dat ze ervan af is. Slapen zal nu véél beter gaan.

Storm voorspeld vannacht.

Alweer de dag depri gestart, zelfs na een nacht van 10 uur slapen. 'Als ik psycholoog was, wat zou ik voor tips geven?' vraagt Dée zich af.

1 Ga na wat je wèl blij maakt.

2 Eet wat je lekker vindt en niet wat je moet volgens welk dieet dan ook.

3 Zeg alle afspraken af die niet urgent zijn.

4 Zet alles op een rijtje, op papier en kijk er iedere dag naar. Zo zie je hoe je vorderingen zijn, wat er doorgestreept kan worden, welke waarde je eraan hecht.

Als Dée uit haar stoel opstaat voelt ze zich 100 ipv 66. Zó weinig fut! Haar gezicht staat steeds op 'onweer', ze voelt zich down. Er is weinig dat haar blij maakt en ze doet alleen de meest noodzakelijke dingen.

'Been there, done that.' Haar passie is er niet meer op dit moment.

*

Hoofdstuk 25 Doffe ernst

Dée heeft alwéér de pee in. Geen trek in eten of om er iets bijzonders van te maken. Ze gaat bij haar vriendinnen langs. Die hebben het altijd over lekker eten. Dennis de Tuinman noemt ze daarom zijn ‘Olijfjes’. Dée hoop Anna alleen aan te treffen en te strikken voor een diepgaand gesprek.

Anna heeft een smakelijke website gevonden en roept ‘en wat vind ik hier? Knoflook ‘Rose de Lautrec’, een streng zelfs. En gezouten roomboter uit Jersey en Guernsey. En burrata! Boudin noir. Dat is zó lekker, bloedworst met appel. Banaan-sjalotjes hebben ze ook al. En ganzenvet om aardappels in te bakken met de feestdagen’.

Maar zelfs dit aantrekkelijke enthousiasme van Anna maakt haar niet gelukkig. Ze doet een voorstel aan Anna.

‘Als ik jou eerst help in de keuken, kunnen we dan daarna even praten?’

Anna kijkt bedenkelijk, maar ziet snel de doffe ernst in de ogen van Dée.

‘Natuurlijk kan dat. In de hoek daar ligt een tak die Pien heeft gesnoeid.

Kun je daar iets mee?’

Dée knutselt van een stuk ijzerdraad dat ze rond buigt een laurierkrans in elkaar met de oogst van de laurierstruik.

Anna vraagt of ze daar vrolijker van is geworden.

‘Bewaar ook een blaadje om onder je hoofdkussen te leggen vannacht, dan slaap je beter.’

Dée antwoord heel zachtjes dat ze dankbaar is dat ze iets voor Anna kan doen.

‘Kijk, daar word ik nou vrolijk van’ zegt Anna. ‘Kom we gaan in de woonkamer zitten.’

Anna vraagt haar: ‘waar ben je nu zo verdrietig over?’

Anna stelt deze vraag aan Dée, kijkend naar haar lieve gezicht waar intens verdrietige tranen opwellen in haar ogen.

Dée wiebelt in de stoel waar ze in zit en voelt haar verdriet niet. Ze herkent wel het gevoel van wanhoop dat haar dagelijks vergezelt als de trui die ze nooit uitdoet. Haar mosgroene wollen trui die volgens de verkoopster nooit gewassen hoefde te worden. Weer een zorg minder dacht ze.

‘Dée, waar denk je nu aan?’ dringt Anna aan.

Dée staart naar een lelijk felgekleurd schilderij en schat de afstand naar de deur.

‘Je hebt maar één leven. Hoe wil je dat spenderen? Steeds maar sorry zeggen? Spijt hebben van wat je niet hebt gedaan? Je duizend dingen afvragen?’

Jezelf bekritisieren? Achter mensen aanlopen die jou niet zien staan?’

Anna denkt na. Wat kan ze nog meer voor aanmoedigende woorden zeggen?

‘Wees moedig. Geloof in jezelf. Doe maar iets waar je je goed bij voelt. Neem risico’s. Doe dingen zodat je trots kunt zijn op jezelf.’

Anna vraagt aan Dée waar ze in gedachten mee bezig is. Welke dingen zoal?

‘Ouder worden is een van die dingen. Gezond ouder worden of hoe ouder, hoe zieker. Twee heel verschillende scenario’s lijken dat. Het kan ook maar zó dat eerst het gezonde scenario aan bod komt om pas de laatste jaren van het leven om te slaan in het meest vreselijke ziekte scenario denkbaar. Een horrorscenario wat je niemand toewenst en wat rauw op je dak te vallen als je het ‘t minst verwacht.’

Dée bedenkt dat, als ze het allemaal zat is, ze het toch in eigen hand kan houden. Als ze 92 is stoppen met medicijnen, stoppen met eten en drinken, zodat ze niet afhankelijk is van naasten, burens, vriendinnen, familie (die er tegen die tijd niet meer zullen zijn). òf vol in het leven stappen en alleen nog maar leuke dingen doen. Heel lekker koken voor jezelf én mensen uitnodigen, naar exposities gaan, hup erop uit!

Anna haalt haar weer naar het hier en nu met de vraag of ze wel eens zomaar lacht.

‘Al uren en dagen eigenlijk, is het gevoel van wanhoop aanwezig. Soms een paar uur niet. Dan lach ik om mezelf. Ik maak me zorgen over de toekomst.’ Dan vraagt Dée zichzelf af waar dat gevoel van wanhoop vandaan komt en wat ze eraan moet doen? Gewoon maar de klussen doen die op haar lijst staan en de dag gaat vanzelf voorbij. Daar heeft ze geen creativiteit voor nodig. Ze vindt zichzelf een enorme tuttebel.

Dée gaat in op het aanbod van Anna om nog eens te komen praten. Anna is nooit gestopt met psycholoog zijn, ook na haar pensioen doet ze nog wat werk. Zij heeft vaak goede ideeën, antwoorden en grapjes.

Anna heeft een idee.

‘Ik lees het boek ‘Big Magic’. *Elisabeth Gilbert* stelt dat als je creativiteit koppelt aan succes of waardering of een geldbron, je de muze verliest.’

Dée mompelt twijfelend: ‘Dus zal ik dan toch maar die roman schrijven?’

‘Lees eerst maar haar boek Dée.’

*

{ Januari }

Hoofdstuk 26 Creativiteit

Dée leest nu het boek wat haar door Anna is aangeraden over creatief leven. Zelf leeft ze nu heel saai, braaf en inspiratieloos. Toen ze meer opdrachtgevers en meer werk had, was ze nog vol energie. Ze dobert veelal doelloos rond. Beetje huishouden doen, niet te veel met en voor anderen doen, steeds meer alleen zijn. Dée leest rake opmerkingen in dat boek: ‘Alles is al eens geschreven, maar niet door jou.’

‘En schrijf óók wat je wèl leuk vindt, ook al word je er niet voor betaald en heb je misschien weinig lezers.’

Dée gaat weer naar Anna die nog meer wijze dingen zegt: ‘De truc is niet meer klagen en met heel je hart van je werk genieten, van je creativiteit, van de luxe van je verbeelding, van schoonheid en emotie...’

‘Zoals jij het zegt is pure creativiteit geen noodzaak maar iets veel beters: het is een geschenk.’

‘Maak gewoon wat je wil maken en slinger het de wereld in’ meent Anna. ‘Ken je deze quote van *Tom Waits*: ‘ik maak sieraden voor de binnenkant van iemands schedel.’

Het is even stil, ze laten het tot zich doordringen. Kunstenaars hebben het niet makkelijk.

Anna, op haar stoel als psycholoog, verwoordt het zó.

‘Omgaan met frustratie en teleurstelling hoort bij kunstenaars. Leer het verdragen. Je wilt bevestiging. Hoe ga je om met dit aspect? Niet roepen: ik heb geen zin om mijn tijd te verdoen.’

Dée zucht.

‘Een leuke kant van het werk vind ik als je iets moois aan het maken bent en je vleugels hebt gekregen.’

‘Je moet je, door alle fasen van het creatieve werk heen, op de been zien te houden. Dat is de grootste uitdaging.’

‘Als je genoeg van iets houdt en het graag genoeg wilt, dan neem je de shit die erbij komt kijken voor lief.’

‘Concentreer je op je toewijding aan je werk. Succes hangt af van talent, geluk en discipline. Over twee van de drie dingen heb je niets te zeggen.’

‘Schrijven als passie is een interesse die je obsessief najaagt, bijna alsof je geen keus hebt.’

‘Blijf niet te lang stilstaan bij je mislukkingen. Wat er ook gebeurt, blij bezig.’

‘Als je niet kunt doen wat je graag wilt doen, ga dan iets anders doen. Opruimen, poetsen, strijken, maak iets, doe iets.’

Dée is even stil en zegt dan ‘Titels en onderwerpen voor boeken komen zo af en toe in me op.’

‘Zoals?’

‘De titel van een roman over het vinden van een nieuwe invulling na het verlies van werk: ‘Passie, verlies, nieuwe liefde’. ‘Stuck in the ratrace, my choice.’ ‘Lezen en schrijven=leven.’

Dée gaat weer naar haar hutje en geniet ontzettend van het moment om weer geïnspireerd aan het werk te gaan. Ze krijgt goed betaald om zakelijke stukjes te schrijven als ghostwriter. ‘JUST DO IT’ staat er op een kaartje aan de muur. Het writers block, de blokkade van *Renate Dorrestein* heeft zoveel herkenningpunten, dat Dée bedenkt dat ze er al jaren, af en aan, last van heeft. Ze heeft geen writers block, maar een ‘living block’.

‘Wat maakt mij echt gelukkig’ vraagt Dée zich af. Schrijven, lezen, slapen, eten. Meer kan ze even niet bedenken.

Een hartverwarmende soep staat op. Pastinaak, witte uien, gele centenaar pompoen, Ras el Hanout kruiden, pindakaas en kokos, verse gemberrasp. Snufje zout. Mmmm.

Dée leest een zin. ‘Bevat twijfel over je creativiteit’, onthoud anderen niet jouw creatie!’ Wat moet ze daar nou mee?

Een paar dagen later noteert zij weer wat in haar dagboek.

‘Slecht geslapen na een hele dag zonder schrijven. Ik heb de ‘zon’ maar weer aangezet op mijn bureau. Buiten is het nog donker. Het is 26 januari en de Blues worden erger, ik moet er echt met Anna over praten. De januari blues zijn bijna voorbij, over een paar dagen is het 1 februari.’

*

Hoofdstuk 27 Doel

Gisteren, na een dag wandelen in de polder voelt Dée zich extreem vermoeid. Ze gaat toch weer een stuk wandelen vanmorgen. Ze kijkt naar de muur en leest:

'An early morning walk is a blessing for a whole day.'

Dée hikt nog steeds tegen het schrijven van een aantal zakelijke 'stukjes' aan en gaat naar Anna.

'Weet je wat ik me afvraag Anna? Wanneer ben ik me zo depri gaan voelen? Toen ik 51 werd? De moed zinkt me steeds in de schoenen, wat zal de toekomst brengen? Waarom schrijven? Zonder plan in mijn hoofd weet ik niet waar ik naartoe ga, waar wij naartoe gaan.'

'Ach schat, je bent gewoon slecht in slaap gekomen vannacht, je hebt zelfs een tweede Melatonine pilletje genomen zei je. Daar komt je slechte humeur van. Morgen voel je je vast weer anders.'

'Er is zoveel mis in de wereld.'

'Heb je wel eens geprobeerd een gedicht daarover te schrijven?'

Dée zet een vulpen op haar notitieboekje en dit komt er te staan.

EEN DOEL

Mis doel.

Nieuw doel?

Gezicht staat op onweer.

Tranen achter mijn ogen.

Geluid is snel te veel.

Snel geïrriteerd.

Steken in mijn hoofd.

Writers block.

Dagelijks wanhoopsgevoel.

Geen doel.

‘Ik heb een ernstig gebrek aan enthousiasme voor wat dan ook; voel geen interesse of verwondering. Ik denk dat ik telefoons hoor rinkelen, bellen, sirenes, brandweer of politie (die er niet zijn). Ik lees stapels boeken als verdoving of over ‘writers block’. Hoe krijg ik mijn enthousiasme weer terug of een andere passie waar ik me op kan storten Anna?’

Anna antwoord ‘wat maakt je wèl blij?’

‘Schrijven, maar ik kan niet lekker schrijven doordat ik steeds last heb van mijn humeur. En de kleinste dagelijkse huishoudtaak zie ik ook steeds meer tegenop. Ik laat de moed nog meer zakken.’

‘En wat nog meer. Ik voel dat dit niet alles is.’

Dée pruttelt.

‘Lichamelijke klachten, opgeblazen buik, geen energie door eten. Slecht slapen, moedeloze dagen, 1 of 2 x per maand een goede dag. Kwaliteit van leven is steeds minder. Ik twijfel over zoveel dingen. Toch nog de manuscripten in de afmaken? Of iets nieuws proberen? Toch die grote roman schrijven? Ik zie jonge mensen vol energie aan iets nieuws beginnen.’

‘Wat nou als je 100 wordt? Dan heb je nog 40 jaar te gaan!!!’

Dée glimlacht.

‘Dat biedt perspectief.’

Dée is aangekomen op een punt in haar leven, een mijlpaal, die onomkeerbaar lijkt. Terugkijken is de enige lol die ze nog heeft en zegt ‘Wat in het verleden ligt is voor mij vele malen opwindender dan wat in het verschiet ligt.’

Ze ziet een toekomst voor zich: grijs, grijs, saai, oud, krakkemikkig, vol met medische bezoeken, pillen tegen van alles, vraagtekens over hoe nu? Waar naartoe? Het verschil tussen leven of alleen aanwezig zijn...

Gestoord door opvliegers, wanhoopsgedachten en ingezonken energie, diepe denkrimpels, hangende wangen, om over de rest van de aanhangsels onder het hoofd maar niet te spreken...

‘Tandje lager Dée, je bent geen 20 meer. Accepteren ‘Het is zoals het is’.’

‘Het besef dat ik het langzamer aan moet doen nu ik 65 ben, komt beetje bij beetje Anna. Ik word ook creatiever in de to-do lijsten. Minder moeten staat erop. Fietsen naar de winkel wordt fietsen naar de fysio. Ik heb een lijstje gemaakt: niet afwachten; geen aapjes op schouder meer nemen; bewust eten; rust in mijn hoofd creëren door beslissingen te nemen. Van minder eten en meer water drinken krijg ik ook meer energie heb ik gemerkt.’

Dée denkt erover om yoga te gaan doen, is van plan gezond te eten, alternatieve genezers te vinden, energie oppeppers te zoeken, ze wil een nieuwe liefde te vinden. Bij dat laatste idee bloeit ze weer op. Op de volgende 40 jaar!

*

{ Februari }

Hoofdstuk 28 Veranderingen

Dée piekert. Ben ik een kunstenaar? Schrijver? Fotograaf?

Anna vraagt: 'Wat is belangrijk? Wat is noodzakelijk? Waar beleef je plezier aan? Waar wil je naar toe?'

Dée weet het niet.

'Een heleboel vragen die ik niet zo snel kan beantwoorden.'

'Een opmerking. Over kiezen: dat hoeft niet. *Michael Angelo* was ook alles tegelijk...

En als je toch wilt kiezen, maak dan een keuze op basis van wat belangrijk is, of noodzakelijk en plezier geeft. Je bent goed bezig Dée en het is geen depressie, maar het gevolg van hormonen, leeftijd, fysieke beperkingen.'

Dée zit nog ergens mee.

'Dit is de tijd van veranderingen en updates. Ook wanneer je iets niet wil veranderen, updates kun je niet selectief doen. Ik had een iPad 1. Totdat er geen updates meer voor beschikbaar waren. Is 'Veranderingen en updates' een titel voor een verhaal? Blog? Roman?

Veranderingen kunnen ook heel fijn zijn. Beter worden, nadat je ziek of gewond was, is het zelf genezend vermogen bewonderen.

Mijn moeder zei vaak dat ze niet zoveel met zichzelf bezig wilde zijn. Ze wilde niet naar de dokter of de fysiotherapeut en ging liever tennissen. Ik vind het juist heel fijn om met mezelf bezig te zijn, een bad te nemen of in zee te zwemmen.'

Anna geeft haar een opdracht.

'Maak een *'treasurebox'*, een doos vol tastbare herinneringen aan je moeder. Tien vakjes erin met een briefje, een edelsteen, haar ring of iets dierbaars wat je aan haar doet denken. Een *'memorybox'* speciaal voor haar. Met een mooi kwastje en touwtje eromheen.'

*

Hoofdstuk 29 Piekeren, peinzen, proesten

Dée leest het boek 'Schrijven kreng!' van *Lisette Jonkman*. Dat maakt onrustig en ze slaapt er slechter door. Ideeën stromen door en ze noteert ze in haar notitieboekje naast het bed, zonder het licht aan te doen. In de ochtend ontcijfert ze wat ze heeft genoteerd en gaat ermee aan de slag.

'Piekeren over dingen die haar 's nachts bezighouden, zorgen over ouder worden. Peinzen over wat te doen met haar tijd behalve schrijven.

Proesten om haar eigen gedrag, om met de fiets te vertrekken, zonder de weerapp check en zichzelf in haar regenpak te hijsen.'

Ze noteert:

'Vannacht gedroomd dat ik blogs schreef en in pages en iweb alles maakte. Vanmorgen voerde ik het uit en vergat te saven. Twintig minuten werk weg in een fractie van een seconde. Zonder uit mijn vel te springen!! Weer opnieuw gedaan en toen lukte het wel. Zeer tevreden over mijn positieve creatieve dromen en resultaat.'

Dée heeft weer een afspraak gemaakt met Anna. Ze gaan wandelen en ondertussen praten.

'Mooi die weilanden en al dat weidse uitzicht. Het is hier ook een stiltegebied zie ik aan het bord wat hier staat.'

'Jammer van al dat gif op die oranje bespoten weilanden.'

Dée wordt heel verdrietig als ze geen groen gras ziet.

Dée begint te vertellen.

'Ik ben een topper die veel piekert. Het zakelijk stukjes schrijven houdt op. Er is geen geld meer voor. Ik had altijd het excuus dat het zakelijk schrijven mijn roman in de weg stond... dus als er nu in mijn agenda staat 'schrijven!', dan kan ik aan mijn roman verder.'

Anna heeft nog een vraag voor Dée.

'Waar krijg je energie van? En wat kost je energie? Kun je daar de komende tijd op letten? Waar pieker je over? Schrijf dat eens op, dat is minder confronterend dan het vertellen. En wie weet levert dat nog een boek op ook. 'No

pressure'. En let op het woord 'moeten'. Vervang dat in een andere versie in 'willen'. Kijk dan eens hoe je je voelt.'

Een hoorbaar pruttelende Dée met amper verstaanbare woorden 'en hoe zit het met de liefde dan?'

'Ik hou van je omdat ik je nodig heb' in plaats van 'ik heb je nodig omdat ik van je hou.' Waar kun je op rekenen bij liefdeszaken? Een zachtjes protesterende ziel of een verrukt jubelende ziel, beide grijpen krachtig in en nemen geen genoegen met iets wat alleen maar op liefde lijkt en het niet is.'

'Ja Anna, daarom zie ik jou, wil ik met jou praten, leren snappen hoe het zover is gekomen, waarom ik dingen doe zoals ik ze doe, hoe ik het anders kan doen.'

'Even een quote tussendoor om je aan het denken te zetten Dée. *Paul Coelho* weet: 'Als je écht iets wil, spant het hele universum samen om dat voor elkaar te krijgen.' Hoor je wat hij zegt Dée? Samenwerken, niks manipuleren of afdwingen of bedelen.'

Dée moppert en gromt.

'Als ik het van tevoren had geweten dat ik vijftien jaar opvliegers zou beleven, was ik er niet aan begonnen.'

Ze is stil en herinnert zich dat er een aantal dingen misschien de oorzaak zijn van haar verdriet.

Op een bank die over de heide uitkijkt puffen ze uit.

'Er gebeurde niet eens iets heel ergs, maar ik wist ineens niets meer zeker. Nu mijn tante en even later mijn moeder zijn overleden, is de zin in dingen ineens verdwenen. Ik zit in mijn stoel en het voelt alsof ik nooit meer overeind kan komen.

Ik wil me niet overeind laten trekken door montere adviezen of meningen van anderen 'dat het nu wel lang genoeg heeft geduurd.'

Anna vraagt 'Wat heb je nodig van mij?'

'Kom even naast me zitten en sla je arm om me heen en ga dan weer weg.'

'Geef nooit op Dée. De kans is groot dat je beste kus, je hardste lach en je fijnste dag nog voor je liggen.'

*

Hoofdstuk 30 Roman

Schrijven gaat zoals het gaat. Dée heeft nu duidelijk een doel voor ogen. Ze wil een roman schrijven. Ze herinnert zich de tips die ze her en der heeft opgepikt.

‘Pen en papier altijd bij de hand. Observeren wat bruikbaar is in je omgeving. Steeds verder komen in je verhaal. Wat geef je vrij, wat laat je achter, schrijven, schrappen, weer verder schrijven, vooral blijven opletten en kijken of het verhaal nog loopt. Loopt het wel in de juiste richting? Daar waar jij voor kiest waar het heen gaat. Die richting of de tegenovergestelde richting? Waar word ik heen gestuurd door mijn personages? Schrijven kun je leren, net als viool spelen, componeren, schilderen, ontwerpen. Het vermogen om te creëren maakt gelukkig.’

Ze schrijft wat in haar dagboek.

‘De dagen dat ik niet schrijf, voel ik me lichamelijk onevenwichtig. Mijn gedachten, gevoelens en zintuigen zijn doof. Er is geen plezier te bekennen, geen glimlach op mijn gezicht en geen sprongetje in mijn hart. Een vlakke lijn zoals op een hartmonitor is het nog niet, een flauw ritme met weinig diepte en hoogte. Zonder pieken, zonder dalen. Een grijze lucht met weinig wind, geen miezer of zon achter de wolken.’

De boeken van uitgeverij Augustus, de schrijversbibliotheek, gaan over plot, personages... die kan ze altijd openslaan als ze ergens niet uitkomt. Ook doet ze de schrijfoefeningen tussendoor.

Dée heeft schrijversrituelen en altijd een vulpen en papier bij de hand. Geen gedachte mag vervliegen, ontsnappen, als lucht oplossen zonder vastgelegd te worden. Vasthouden, noteren, om later te kunnen gebruiken. Schrijven doet ze de hele dag wanneer het moment daar is. Als ze een roman of verhaal wil schrijven, wrijft ze over de ring van haar grootmoeder. Verzinnen van details is heel leuk. Er komen obstakels en die worden weer opgelost.

Haar nieuwe vulpen heeft de vurige kleur van rood herfstblad. Ze heeft deze vulpen alvast gekocht om haar beslissing te markeren, een mijlpaal die ze gehaald heeft te vieren, haar pensioen! Ze beseft dat deze beslissing alles anders maakt.

Ze voelt zich een stuk relaxter door de BSR-behandelingen die ze tot nu toe heeft gekregen.

Vandaag is het husseldag. Ze gaat het begin van verhaal naar het eind verhuizen. Loopt nog niet lekker, het mist flow. Dée loopt rondjes in het verhaal en is de weg kwijt.

Ze wil van schrijven weer een prioriteit maken, als hoofdbestanddeel van de dag en boodschappen doen als tussendoortje zien!

Dée gaat door met piekeren en noteert in haar dagboek.

‘Wat vond ik het prettigst om te schrijven? De foto’s als ondersteuning van een verhaal, echt in dat seizoen geschreven, de kleuren klopten. Verhalen regen onderwerpen aaneen.

Momenten dat het echt goed ging? De eerste jaren, het concept bedenken, onderwerpen bijeenzoeken. Waarom was dat? Het was nieuw, ik was er luchtig over, het kon nog jaren doorgaan, ik baadde in enthousiasme en inspiratie.

Schudde de verhalen zó uit mijn mouw, had er lol in en stond verbaasd dat ik het toch iedere maand weer voor elkaar kreeg. Jaren later teruglezend ben ik er nog steeds trots op.

Schrijven voelt alleen zwaar en lastig als ik er geen zin in heb. Schrijven over onderwerpen, waar ik er zelf niets mee heb, daar hikte ik heel erg tegenaan. Het stond te ver van mij af, ik heb er weinig echte interesse voor. Hoe heb ik dat overwonnen? Deadlines afspreken en me eraan houden. En veel jatwerk ‘bewerken’. Het mezelf makkelijk maken, de lat niet tè hoog leggen, snel genoeg nemen met wat er wèl kwam.’

Schrijfgeregels die Dée in haar hoofd heeft noteert ze ook.

‘1. Noteer wat er in je opkomt, waar je ook bent, wat je ook doet. 2. Niet denken dat je iets niet kunt, gewoon doen. 3. Maakt niet uit wáár je schrijft en hoe. In de keuken, aan je bureau, op laptop, op de ipad of iphone, met pen en papier. In de bibliotheek kan ook! In de zomer in de schaduw van een boom.’

Begin februari is het ‘warme truiendag’ en -2,5 graden. Toch gaat Dée naar buiten. Vandaag komt ze niet aan schrijven toe en maakt zich er ook niet druk om.

Later die maand sneeuwt het heftig. Uit een loodgrijze lucht dwarrelen witte vlokjes. Gelukkig hoeft ze nergens naar toe. Ze geeft zichzelf maar één taak vandaag: een taart bakken voor haar vriendinnen. Ze zoekt eerst het recept op en

zet de ingrediënten klaar op de klaptafel. Snel is haar hut gevuld met heerlijke geuren. De oven gebruikt ze in de winter vrijwel dagelijks.

Als de taart is afgekoeld vouwt ze er een doek omheen en zet hem buiten in een houten kist, want het koelkastje is te klein. Dat is alvast gelukt!

De volgende dag is de sneeuw snel weg ziet ze. Er ligt iets op de buitentafel. Wat lief! Er liggen sneeuwkllokjes die samen een hart vormen. Direct weet ze wat voor dag het is en wie het heeft neergelegd. Dennis heeft ook haar hart gestolen. Het is echt een man van goud, heel erg handig, weet veel van tuinieren en is altijd behulpzaam en attent. Zijn stoere Camelman uitstraling trekt haar aan.

Dée besluit dat ze niemand meer wil missen als ze langskomen. Ze heeft nog een leistenen schoolbordje.

‘Ik ben ergens in de tuin, bel maar hard’ schrijft ze op het bordje en hangt het aan haar voordeur. Ze hangt ook een koperen bel aan een touwtje ernaast.

Ze gaat de taart brengen naar haar vriendinnen. Al haar werk is klaar en naar tevredenheid van de opdrachtgevers afgerond. Ze kan nu echt met pensioen. Het plan is om te gaan brainstormen over wat ze met al haar vrije tijd zal gaan doen. Dennis zal er ook wel zijn vermoed ze.

‘En nu ben ik met vervroegd pensioen’ zegt Dée trots.

‘Je gaat een ander leven tegemoet Dée.’

‘Jee, wat een mijlpaal Dée! Gefeliciteerd. Dat heb je mooi gehaald.’

Lucia omhelst Dée hartelijk en Pien doet mee.

‘Goede beslissing’ zegt Pien ‘fijn dat alle zakelijke dingen nu achter de rug zijn en je van je vrije leven kunt gaan genieten. Het is wel een beslissing die alles anders maakt. Weet je al wat je gaat doen?’

Prakkiserend over wat ze zou kunnen oppakken gaat ze brainstormen met thee en taart.

‘Kun je breien?’

‘Decennia geleden kon ik dat heel goed. Gerstekorrel breien, 1 recht 1 averecht en de volgende naald andersom.’

‘Wat zal ik gaan doen? Een wollen BH breien? Linnen verven met planten? Wol vilten? Bonsai kweken?’

Dée had eens iets gelezen over het nut van nietsdoen. Eenmaal in de natuur is om je heen kijken en je gedachten laten gaan geen tijdverspilling.

‘Of wil je meer avonturen beleven? Op pad met een knapzak, de natuur in, wandelen, onder een boom zitten peinzen?’ opperen ze.

Dée bedenkt dat ze eigenlijk liever aan haar schrijftafel zit om verhalen te bedenken. Daar haalt ze enorm veel plezier uit. Ze vindt het troostrijk dat er veel verhalen in haar hoofd een plek hebben.

‘Schrijven is toch mijn favoriet. Ik heb al veel aanzetten liggen om een roman te schrijven. Daar ga ik maar eerst mee aan de slag.’

Ze laat een rode vulpen zien die ze heeft gekocht om haar mijlpaal te vieren.

Dat zet haar vriendinnen aan om ook aan hun pensioen te gaan denken en hoe zij dat willen vieren als de tijd daar is. Tot nu toe hebben ze er niet bij stil gestaan.

Dée vindt het jammer dat Dennis er niet was en fietst weer naar haar hut.

*

LENT E

{ Maart }

Bevroren planten

Bovengronds afgestorven

Ondergronds levend

Hoofdstuk 32 Niet wéér

Jet is in haar sas dat het nu eindelijk lente is. Haar seizoen. De maartse viooltjes bloeien overal en hebben zich het afgelopen jaar aardig verspreid. Op plaatsen waar ze eigenlijk niet gewenst zijn graaft ze die uit en doet ze in terracotta potjes. Altijd leuk om cadeau te geven.

Van Dennis leerde ze de namen van al die viooltjes. Het blijkt dat ze een hele collectie heeft: *Viola labradorica*, die nu *riviniana* heet, *Viola odorata* 'Vanille' en 'Alba'.

Alsof het leven van Dée nog niet ellendig genoeg is, wordt de boerderij, waar ze met haar hut op het achterste weiland staat, verkocht. Met de boerin had ze afgesproken dat de hut daar mocht blijven staan en er nooit bij stilgestaan dat ze nu alweer in een onzekere situatie zou komen te zitten.

Dée woont gelukkig in een mobiele schaapherdershut, dus het enige wat ze hoeft te doen is een ander weiland zoeken. Ze besluit raad te vragen aan iedereen die ze kent. Al fietsend naar haar vriendinnen, ziet ze in een dikke haag een lang Engels hek, met een bord TE KOOP eraan bevestigd. Dat hing er eerder niet. Spiedend over het hek ziet ze niets dan weiland. Dat is alles wat er te zien is. En één boom, een esdoorn denkt Dée. Wel vreemd zo midden in die vlakte.

Dée gaat op het hek zitten en kijkt uit over het land erachter en vraagt zich af of dit een plek is die haar zou kunnen helpen aarden. Ergens blijven waar ze zich echt thuis zou kunnen voelen. Het enige wat ze nu hoort is de wind. Ze herinnert zich het bord langs dit pad: Stiltegebied. Ergens aan de zijkant achter de haag ziet ze ook een lage grijze kast. Ze bedenkt dat de burens hier vast meer over weten.

‘Ach arme Dée, zit je nu weer op een schopstoel. Het zit je niet mee hè’ zegt Dennis die ze als eerste tegenkomt en aan wie ze direct de hele situatie uitlegt.

‘Waarom bel je niet gelijk dat nummer wat op dat bord staat, dan weet je snel meer. *You never know.*’

Dée belt en krijgt als antwoord dat het weiland inderdaad te koop staat.

‘Al jaren eigenlijk, maar nu met een duidelijk bord.’

Op de vragen die Dée stelt geeft de verkoper een helder antwoord.

‘Dat weiland ligt al zeven jaar braak en voor zover ik weet zijn er nooit bestrijdingsmiddelen gebruikt. Het is een stuk van 300 m² en er mag een huis op gebouwd worden. Er zit zelfs een huisnummer op en een rioolaansluiting, er staat een box met elektra en er is een waterleiding aansluiting.’

Dée weet bijna niet wat ze moet denken. Dit is bijna te mooi om waar te zijn. Plek genoeg voor haar herdershut. Maar mag die er wel staan? Afsproken wordt elkaar te ontmoeten, om wat meer te weten te komen over de verkoop en koper, maken ze een afspraak voor de volgende dag.

Dée gaat met Dennis bij de Olijfsjes aan de keukentafel zitten om haar recente ontdekking te delen.

‘Wisten jullie iets van het weiland naast jullie?’

‘Braakliggend stuk vol bramen en met een prachtige boom. Wij weten niet eens wie de eigenaar is. Het bos erachter is een mooie windvanger.’

‘Als ik het weiland naast jullie koop worden we burens! Is dat niet bijzonder?’

Dée wist intuïtief ‘dit is mijn landingsplaats.’

‘Ik weet dat je geen doetje bent Dée. Zal ik meegaan als morele ondersteuning?’

Dée neemt Dennis mee om met de weilandeigenaar te praten.

‘Ja, er mag een Tiny house, of in jouw geval een herdershut staan. Alle voorzieningen zijn aanwezig. De vraagprijs is nog hetzelfde als zeven jaar geleden.’

‘Mag de prijs nog iets omlaag *Sir*, want we moeten al die bramen weg zien te krijgen. En dat is heel erg veel werk’ vraagt Dennis. ‘Daar zijn we gauw weken mee bezig.’

Dée springt een gat in de lucht en omhelst Dennis en een luchtzoen naar de weilandeigenaar als ze een akkoord hebben bereikt.

‘Alleen nog betalen en het kadaster inlichten en dan kun je hierheen verhuizen met je hut.’

‘Misschien wil de boerin je wel helpen om met haar tractor de herdershut te verslepen’ oppert Dennis.

‘Die ziet je graag vertrekken, zodat potentiële kopers van haar boerderij er geen last van hebben.’

Dée gaat direct aan de slag om op papier een weiland indeling te maken, zodat ze weet waar haar hut het best kan staan. Ze let op zonligging, het uitzicht, de boom en het bos. Ze tekent ook een pad naar de hut.

Samen met Dennis gaat ze de bramen te lijf. Die worden versnipperd en op een berg bewaard. Niets weggooien, je weet maar nooit waar je het voor kunt gebruiken denkt Dée. De ganzen hebben al voor bemesting van het weiland gezorgd had Dennis gezegd.

‘Don’t worry, be happy.’

Als de grote verhuisdag is aangebroken en alle dingen die kapot kunnen in de hut zijn vastgezet of ingepakt, gaan ze op weg. De boerin sleept de schaapherdershut, onder veel gepiep en gekraak, met haar tractor moeiteloos haar weiland uit, een stuk over de dijk en door het dorp, naar de plek waar het weiland van Dée ligt. Al met al neemt het nog geen uur in beslag en staat de hut op zijn plaats. De boerin wenst haar veel plezier op deze locatie.

‘Goed gevonden!’

Als alles binnen en buiten is aangesloten, binnen alles weer uitgepakt en opgehangen is, is Dée wel toe aan iets lekkers. Haar vriendinnen, die nu ook haar burens zijn, hebben Dée uitgenodigd om haar eerste maaltijd op de nieuwe locatie bij hun te vieren. Dat ze nu burens zijn is wel een beslissing waar alles anders door wordt.

‘Een mijlpaal moet grondig gevierd worden’ meent Jet en samen met de anderen brengen ze een toast uit op haar nieuwe plek. Van Jet krijgt ze een pot bloeiende maartse viooltjes.

‘Inmiddels weet ik dat de plek waar je woont niet je identiteit bepaalt. Maar hier voel ik me wel heel gelukkig.’

*

{ April }

Hoofdstuk 33 De tuin

De inrichting van haar weiland, haar tuin, geeft ruimte voor heel veel mogelijkheden. Lang gras met een bloemenweide, zonnige plaatsen om iets eetbaars te kweken wellicht? Een vijver met een waterlelie en kikkers lijkt haar ook wel wat. Er is maar één bloem die Dée echt fascineert en dat is een witte schermbloem. Ze zoekt op haar laptop naar namen van schermbloemen die ze in haar tuin wil. Dat kan een *Ammi majus* of *Ammi visnaga* zijn, fluitekruid en *Darus carota*, de gewone wortel. Nu ze er zo over nadenkt is kersenbloesem toch ook heel mooi. Er is vast een geschikte plek om een kersenboom neer te zetten.

Ze gaat brainstormen met de burens over hoe ze het weiland wil inrichten. Dée heeft dan al een grove schets gemaakt van waar de hut staat en het pad naar de hut. De grote boom blijft natuurlijk staan en vormt inspiratie voor de vormen op de tekening.

Iedereen mag zijn zegje doen en het bruist van de ideeën en er bloeien initiatieven en er wordt door iedereen hulp aangeboden. Dennis oppert het beste idee: eerst het pad en een vijver en dan een jaar aankijken wat je wilt doen. Een bloemenweide over het hele terrein is de makkelijkste oplossing, zolang Dée nog geen groene vingers heeft. Hij heeft aangeboden het weiland één keer per jaar te maaien. Hij vindt dat Cruydhoeck de beste wilde bloemen zaadmengsels kan leveren. ‘Alle insecten zullen je dankbaar zijn Dée en je hoeft nog niets te doen. En het boek wat ik je geef is ter inspiratie mocht je iets eetbaars willen gaan kweken.’

Dée krijgt van hem het boek ‘Oosterse inspiratie voor de westerse moestuin’ van Peter Bauwens.

Van Anna krijgt ze jaarlijks een bosje sneeuwkllokjes om in haar kleine, zwarte vaasje te zetten. Die groeien hier langs de bosrand zag ze. Volgend jaar kan ze Anna een bosje sneeuwkllokjes geven. En is het ‘*snowdrop or snowflake*’ bedenkt ze als ze er iets over wil vragen aan Dennis.

De boom in haar tuin blijkt een Japanse esdoorn te zijn, *Acer palmatum* ‘Osakazuki’ en heeft groen blad in de zomer en in de herfst een week of drie, vier, onwaarschijnlijk mooi rood blad.

Vol inspiratie en warm van alle hulp en tips loopt ze door het grote Engelse hek naar haar hut. Ze rommelt wat in haar hutje en vindt iets wat ze al jaren bewaard heeft. Ze zet het kleine rode deurtje tegen de oude, dikke boom en hangt een klein laddertje aan een tak... de elfjes of kabouters kunnen hun entree maken. Misschien kinderachtig, maar ze hecht er toch waarde aan.

Ze leent een paar tuinboeken van de buren en noteert wat ideeën. Het voelt nog zó winters, dus kan ze toch nog niet aan de slag. Het fijne van deze locatie is dat er behalve een bosrand aan één kant, een dikke prik haag met een groot houten hek als entree, de eetbare haag met de buren, ook een enorm uitzicht naar weilanden ligt. De hut heeft ze zó laten neerzetten dat haar slaapkamer op de noordkant staat en de badkamer op de zuidkant.

Alle grote stenen die ze in het weiland vindt, daar wil ze ook iets mee. Misschien langs een grindpad leggen, kronkelend naar haar voordeur? Ronde vormen komen in haar gedachten, stenen in een cirkel rond de Japanse esdoorn bedenkt ze.

Dée glimlacht bij de gedachte, ze wil een grote kersenboom planten. Er is een bedrijf dat zulke oude fruitbomen kan leveren weet ze. Daar gaat ze direct achteraan. Dan kunnen ze op een picknickkleed onder de bloesem het voorjaar vieren.

Haar hut staat nu tegen de bosrand aan en dat voelt veel fijner dan het onbeschutte weiland waar ze eerst stond.

Ze komt erachter dat de haag langs het weggetje van Japanse dwergkwee is, *Chaenomeles japonica*, en zijn de kleine vruchtjes, weliswaar met heel veel werk en na lang koken, eetbaar volgens Pien.

Dée leest en piekert.

‘A writer’s duty is to register what it is like for her to be in this world.’

Zadie Smith

Over schrijven leest ze ook: ‘het artistieke scheppen hoort bij de gelukkigste momenten van het menselijk bestaan.’

Wat zal ze vanavond eens doen? Ze heeft nooit meer de gordijnen dicht, uitkijkend op al het groen, vooral als het regent, dat maakt haar vrolijk, tintelt

haar zintuigen, ze ruikt meer, proeft de waaier van smaken... Hoort de wind door het gebladerte...

Dim-out gordijnen waren goed om het echt donker te kunnen maken in haar hut en dat is hier op deze locatie eigenlijk niet meer nodig. Buiten is het ècht donker. Geen storende lantaarnpalen of burens dichtbij die buitenverlichting aan hebben. Ze had die gordijnen al hangen en eigenlijk zijn ze ook wel fijn als extra isolatie tegen het raam, ze houden toch de kou buiten.

De warmte buiten houden in de zomer, daar zijn vooral de houten luiken buiten het effectiefst. Die doet ze in de zomer dicht.

Het is nog geen lente en ze verlangt al naar de zomer. De tuintafel, waar ze buiten aan kan gaan werken, zet ze dan op de noordkant in de schaduw.

Op deze permanente plek voelt ze zich nu al helemaal thuis. Dat zet haar aan het denken. Ze wil het elektrische kacheltje vervuilen voor infrarood panelen. Dat is duurzamer en kost minder stroom. Eén in de badkamer en één in de keuken waar ook haar bureau staat. Zelfs één infrarood paneel heeft een aparte groep in de meterkast nodig, dus die moet dan worden aangepast. Ze wil eerst onderzoeken of dat wel kan.

Vanuit haar hut ziet ze boomtakken zwiepen. Er staat een stevige wind. Zal ze eerst wat schrijven of iets huishoudelijks doen? Ze besluit haar houten hakblok eens goed schoon te maken. Ze schuurt de dikke houten keukenplank met zeezout, azijn en na vijf minuten boenen met een gehalveerde citroen, goed afspoelen, is de klus klaar!

Tijdens zo'n klus schiet haar weer van alles te binnen en ze doet snel haar huishoudhandschoenen uit en grijpt naar haar vulpen. Ze schrijft een haiku.

*Begintijd lente
Met je voeten in aarde
Gelukmakend mooi*

Ze krijgt trek en maakt iets met ingrediënten die ze altijd wel in huis heeft. Boekweitnoedels in kippenbouillon met een eitje, wat gedroogde shiitakes, een lepeltje tahin en een schepje miso. Ui heeft ze ook en taugé die ze heeft laten kiemen kan er ook door. De ui gaat ze smoren in geroosterde sesamolie met gember en knoflook. Op het laatst strooit ze zwarte sesamzaadjes over het hele gerecht. Een feestje in haar houten kom, om netjes aan tafel op te eten en te

staren naar de muur. Als ze de stoel omdraait ziet ze iemand aankomen door de glazen tuindeuren. Diep gedoken in de jas met muts op ziet ze nog niet wie dat is.

*

Hoofdstuk 34 SAD

'You look SAD, are you suffering from seasonal affective disorder dear Dée? Are you?'

'Nee, vandaag niet. Ik heb een beetje veel knoflook en gember in de soep gedaan, de tranen sprongen mij in de ogen.'

Hij wil duidelijk iets van haar denkt ze.

'Vind je het goed om iets voor een egel te doen Dée? Ja? Dan ga ik gelijk aan de slag.'

Hij loopt alweer naar buiten, nog voordat ze hem iets heeft kunnen aanbieden.

Dennis maakt een groter gat in een kaal stuk heg en zet een hekje tussen de tuin van de Olijffjes en Dée. Dan hoeft hij niet steeds helemaal om te lopen als hij naar Dée wil gaan. En voor *hedgheg* 'SPIKE' natuurlijk. Die heeft dan extra grond om in rond te struinen.

Dat hek is wel weer een beslissing die alles wéér anders maakt denkt Dée.

Dée gaat nog wat klussen. Onder haar bed is nog ruimte om een lade achter de deurtjes te maken. Extra ruimte die ze goed kan gebruiken. Ze heeft nog mooie handvaten om eraan te zetten. Daarna wil ze de zijkant van het keukenkastje voorzien van twee stangen met haken om een theedoek en een handdoek aan te hangen. Ze is zó verguld met haar keukentje. Er zitten zelfs drie glazen bakjes in het bovenkastje onder de plank. Die had ze ook vroeger toen ze haar eerste huurhuisje had. En ook daar waren de deurknoppen van hout. De volgende klus waar ze tegenaan heeft zitten hikken is het bevestigen van het grote droogrek, dat boven het bad komt te hangen, om de was of handdoeken aan te drogen. Ze krijgt de katrollen om het rek omhoog te hijsen maar niet goed lopend. Misschien maar weer wachten tot ze vol energie zit.

'Hup naar buiten en iets doen in je tuin Dée. Beter dan binnen zitten met dit mooie weer. Dat doe je maar als het regent' denkt ze.

Ze luistert naar het getjilp van de vogels. Er was een tak van de kersenboom afgebroken door de wind. Wat zal ze ermee doen? Een mooie tak voor in de koperen vaas voor haar hut is het eerste idee. Misschien kan ze er later nog iets anders mee maken. Een mijlpaal voor iets wat ze bereikt heeft of om een intentie te weven om een takje hout met mooie draad eromheen.

Hoofdstuk 35 Creatief schrijven

Dée voelt zich helemaal veilig nu. Ze heeft een fijne woonplek waar ze altijd kan blijven. Wat gaat ze doen? Ze wil iets leuks te doen hebben wat betekenis heeft, iets creatiefs. Toch maar die roman schrijven? Aan de muur valt haar oog op een papiertje. 'Schrijven is niet eenzaam, maar een verdieping in jezelf.'

Voor haar ligt het boek 'Het grote schrijf-en doeboek' van *Louis Stiller*. Daar heeft ze vorige keer bij de Leesclub over vertelt.

Creatief schrijven. Ze is benieuwd of ze genoeg heeft aan woorden of toch ook plaatjes erbij nodig heeft om iets duidelijk te maken. Ze bedenkt dat ze op socials eventueel foto's kan plaatsen bij het verhaal. Dat kan makkelijk met haar telefooncamera, drukwerk kwaliteit is niet nodig.

Ze wil iets actiefs doen. Stofzuigen is hier niet nodig. Af en toe afstoffen met een geitenharen kwast met houten steel en buiten uitschudden. Een dweil over de houten vloer en klaar. Een heel klein stoffertje met houten bakje gebruikt ze om kruimels te ruimen, want muizen wil ze niet uitnodigen in haar hutje. Ze hoeft haar bed niet dagelijks op te maken, ze hangt haar deken af en toe buiten om te luchten.

Over eten hoeft ze zich ook al niet druk te maken. Ze heeft vandaag haar kiemen en microgroente gespoeld en ziet al wat groens verschijnen. Op haar keukenaanrecht staat een stenen pot met houten lepels, een klein potje met kleine houten lepeltjes. Ze is omringt door alle dingen waar ze dol op is. Daar kan ze nu zó van genieten. '*Living the dream*' gaat er door haar hoofd.

Ze gaat naar de burens en leent de appelladder van Dennis om op het dak van de herdershut te komen, om de dakgoten leeg te halen. Dat kan mooi op de compost berg. Misschien dat de dakgoot dan beter doorstroomt in de regenton, want daar zit nu nog erg weinig in en het heeft toch geregend.

Daarna zet ze de twee rechthoekige Italiaanse terracottapotten, die onder het keukenraam hangen, vol met kruidenplanten die ze gisteren kreeg.

Dennis komt aanzetten met een hele stapel bamboestokken op z'n schouder.

'Met bamboe kun je alle kanten op. Deze stokken heeft een vriendin die hovenier is, bij een van haar klanten mogen oogsten in hun bamboebos. Ze wist dat ik erom verlegen zat. Maar het is zóveel dat ik voor jou ook wat kom brengen. Fijn hè dat je nu een eigen tuin hebt en naast al je vriendinnen woont.'

‘En vlak bij jou Dennis.’

Dennis die nog vaak Engels spreekt, zegt *‘Some people just make you feel better when you’re around them. They are the sunshine to your soul and medicine for your mind.’*

Dée herinnert zich iets bijzonders. Op een ochtend stond ze bij de oude esdoorn in de tuin. De boom heeft twee grote takken. In de vork van die takken zag ze een uil die naar haar knipoogde. Ze vertelt het aan Dennis.

‘Nou van muizen zul je hier geen last hebben Dée.’

Ze vraagt hem wat hij zou veranderen als hij hier zou wonen.

Dennis denkt graag mee en komt met de gekste dingen.

‘Zullen we een lichtkoepel in het dak van je hut maken?’ oppert Dennis.

‘En wat denk je van afwatering van douche en keuken naar een veldje met zuiveringsplanten? Het badwater loopt dan via een wadi in een stenen bed door de tuin waar planten profijt van hebben. Rabarber houdt van natte voeten. Zelfs waterkers groeit langs de oevers.’

Dée trekt een wenkbrauw op. Het kan allemaal nu. Haar eigen grond, haar land, haar voeten in de aarde, ‘grounding’ noemt Dennis dat.

‘Oh ja, deze vergat ik je te geven.’ Hij geeft haar een bakje wormen.

‘Die genieten van groenteresten in je nieuwe wormenhotel.’

Die wormentoren had ze gekregen van haar vriendinnen. Huisdieren waar ze dagelijks voor gaat zorgen.

In de houten regenton heeft Dennis een waterpomp gemaakt, zodat ze haar gieter makkelijker kan vullen.

‘And let’s make a Bugsnug.’

Ze verzamelen een berg takjes en zoeken drie lange bamboestokken uit.

Bovenaan vastgebonden als een tipi, vullen ze de driehoekige vorm met het kleine takkenspul en binden er touw omheen om niet alles te laten verwaaien.

Dennis vertrekt weer nadat ze samen thee hebben gedronken op het trapje voor haar hut. Hij is echt een buitenmens. Ze zit dicht tegen hem aan. Hoe zou het zijn om hem te zoenen vraagt ze zich af.

Dennis zwaait als hij wegloopt en roept *‘Keep going, keep growing.’*

*

{ Mei }

Hoofdstuk 36 Wensen

Dée draagt de onyx ring van haar grootmoeder als ze schrijft. Die zwarte steen geeft haar vertrouwen.

‘Onyx is een steen die je helpt om te focussen en met standvastigheid op je doel af te gaan. De steen van innerlijke kracht die je uithoudingsvermogen en je doorzettingsvermogen vergroot. Onyx zet je met beide benen op de grond en geeft je wilskracht en discipline om je ideeën te verwezenlijken’ leest ze op internet.

Als haar hutje en nieuwe tuin ‘klaar’ zijn schrijft ze weer verder aan haar roman. Ze plakt quotes met schrijftips aan de houten wand om zichzelf op weg te helpen. Nu ze niet meer voor opdrachtgevers schrijft en geen deadlines meer heeft, heeft ze zoveel meer plezier in schrijven, in het proces. Voor het eerst in haar leven eigenlijk. Ze schrijft met pen op papier, het krassen maakt dat ze in het hier en nu blijft. Golven van geluk die ze nu ervaart, zijn uitzonderlijk.

Een roman schrijven is iets heel anders dan stukjes schrijven. Een roman vol liefde, ja, dat wil ze gaan doen.

Ze verlangt heel erg naar liefde en maakt een liefdesaltaar in het zand bij de oude boom. Een plak hout met daarop een kaneelpijpje, een rozenkwarts, roze gedroogde rozenblaadjes, een rode appel, een schelp met kruiden om te branden. En dat doet ze door iets wat ze ergens las: ‘Met een altaar onder de blote hemel bij de wortels van een boom, geef je je wensen aarding en lever je ze letterlijk over aan de elementen. Rozenkwarts en een appel, omdat deze verbonden zijn aan de Griekse godin van de liefde, Aphrodite, een venusschelp, een veer van een zwaan en wierook in verwarmende geuren zoals kaneel.’

Nee, ze is echt niet wanhopig op zoek naar een geliefde. Toch maakt ze ook een talisman, want ze heeft gelezen dat ‘hoe meer liefde, tijd en aandacht je in een talisman stopt, hoe krachtiger de werking zal zijn. In een talisman om liefde aan te trekken, kun je gedroogde rozenblaadjes doen, een rozenkwarts en twee appel pitjes. Appel staat symbool voor liefde en vruchtbaarheid - en een briefje met erop geschreven wat je zoekt in de liefde. Omschrijf het positief en actief, daar gaat de meeste kracht vanuit. Als je je wens hebt verwoord, laat het

dan los, en wacht af wat het universum voor jou in petto heeft. Maak het zakje dicht en draag het bij je tot je wens is uitgekomen. Daarna mag je het zakje met inhoud eventueel teruggeven aan de aarde.'

Ze heeft nog een mooi zakje, dat om haar nieuwe vulpen heeft gezeten, vult het en hangt het om.

In haar hut ruikt het nu naar gedroogde rozenblaadjes.

'De frequentie van rozengeur is de hoogste onder geuren, een pure essentiële rozenolie is 320 MHz. Deze geur zou diepe emoties kunnen helen en helpen harten te openen.' Ja, ze weet nu zeker dat ze heftig geurende rozenstruiken wil gaan planten.

Als deze zinvolle acties niet gaan helpen om liefde aan te trekken, dan weet Dée het ook niet meer. Ze hoopt natuurlijk van wel.

Als haar vriendinnen zouden vragen wat ze om je nek heeft hangen, zal ze zeggen dat het een talisman is. 'Er zit een wens in en ik hoop dat die vervuld gaat worden.'

Ze zullen het vast heel geheimzinnig vinden, zeker als ze niet wil vertellen wat die wens is.

Dennis gaat de voorgezaaide artisjokken uitplanten in het artisjokkenveld. De Olijfjes willen deze groente leren koken en eten. De artisjokharten in olijfolie zijn heel erg lekker, maar ook duur. Dus zelf kweken is de oplossing.

Hij loopt door de tuin en zet de nieuwe houten plantenbordjes bij de pioenrozen: 'Buckeye Belle', 'Coral charm', 'Sarah Bernhardt', 'Pillow Talk'.

Dée maakt een lijst van wat ze wil gaan kweken naar aanleiding van het boek 'Oosterse inspiratie voor de westerse moestuin' van *Peter Bauwens*: pittige mosterdsla, 'Purple Choy', radijs kiemen, kailaan, verveine, oesterblad, shiso, wasabi rucola, aspergebonden, lablab, basella, muskaatpompoen 'Futsu Black', amarant blaadjes, stengelsla, paksoi en gember. Ze wil ook nog thee gaan kweken met het *Camelia sinensis* struikje, wat ze op een biologische markt kocht. En een plant kweken waarvan de vruchten als spons gebruikt kunnen worden, wat was de naam daarvan ook weer?

Ze leest over gereedschap wat ze nodig heeft en besluit geen plastic spullen te kopen, maar kwaliteit, zodat ze er heel erg lang mee kan doen. Ze maakt een lijst met spullen die ze in diverse tuinboeken tegenkomt: een koperen

Nuki handwieder, een Hori Hori tuinmes, bamboe plantstekers en groene bamboe opkweek bakken en potten.

Het ziet er voorlopig uit dat Dée geen roman gaat schrijven. Ze gaat in haar eigen tuin aan de slag. Buiten bezig zijn in het groen geeft haar evenwicht en rust. En ze wil ook nog shiitake en mitake champions gaan kweken op stammen hout die aan de bosrand liggen. Dat idee kreeg ze tijdens een workshop paddenstoelen kweken bij 'Groene Takken'.

In de avond gaat ze vroeg naar bed. In haar bedstee vindt ze de veiligheid die ze zo waardeert. In haar dankbaarheidsnotitieboek schrijft ze met haar favoriete vulpen waar ze deze dag dankbaar voor is. Ze herinnert zich de dag dat ze deze hut vond en bijna niet kon geloven dat dit echt haar huis zou kunnen worden. Ervan genieten in grote dankbaarheid is wat ze het liefst doet. Ook is ze dankbaar voor het weiland om de hut heen en haar lieve vriendinnen en Dennis die nu burens zijn.

Ze belandt in dromenland.

'Ze greep naast zich en voelde...'

*

Hoofdstuk 37 Verlangen

De berg kussens had zich tijdens haar gewoel vannacht in bed verplaatst. Het voelde als een warm lichaam. Wat zou het fijn zijn als dat eens ècht zo was. Dée denkt dat ze verliefd is op Dennis. Ze brengen zoveel tijd samen door in haar tuin. Ze maken 'No-dig' groentebedden met stukken karton en bramensnippers direct op het gras. Met een berg compost erop kan ze zó gaan zaaien. Van de bioboerin krijgt ze een paar zakken vieze wol, vol mest.

'Prima te gebruiken als wolcompost' zegt de boerin. 'Houdt goed water vast, vergaat vanzelf en voedt de aarde. Je kunt het ook als *mulch* gebruiken, verdeeld over de aarde tussen de planten, zodat het vocht niet verdampt. Echt goud voor je tuin.'

Ze vlecht met hazelaar hout uit haar tuin een afbakening om de groentebedden. Dorstig van het harde werken, gaat ze haar hut binnen om iets te drinken te maken.

Dennis duikt in de deuropening van haar hut op en brengt een geur van pas gemaaid gras mee. Ze vangt zijn glimlach op. Dit is iemand die haar echt graag mag en het fijn vindt dat ze er is.

Hij had beloofd dinsdag langs te komen.

'In mijn beleving is het nu woensdag' zegt hij en kijkt rond in haar hut, wijst naar haar bedstee.

'A snug' zegt Dennis. 'I like your snug. It's só cosy.'

'Weet je waar ik van droomde Dennis? Van een Japanse olijfboom 'Pon Pon' die in wolken geknipt is. Zou die echt bestaan denk je? Droom jij wel eens van wat je wil kweken?'

'Ik droom van hele grote aardbeien.'

'Wist je dat die grote aardbeien per stuk verpakt, heel duur zijn? Een hit in Japan' zegt Dée.

Ze zitten op het trapje voor de deur van haar hut met een kop thee in hun handen. Dennis wijst naar de kist met kleine potjes zaailingen.

'Deze heb ik voor jou vast voor gezaaid. Zal ik ze ergens in het weiland zetten voor je?'

Dée knikt en glimlacht blij.

Zijn plan om voor haar zonnebloemen in haar tuin te zetten is al heel oud. Vorig jaar mislukte zijn plan grandioos. Eindelijk is er nù het moment om het te realiseren.

Dennis stoot tegen Dée aan: *'you're living the dream now, are you?'*

'Yes dear, ik heb de tijd van mijn leven!'

Dée tekent twee hartjes in de aarde, in elkaar verstrengeld, zonder begin en einde. Ze voelt de energie van dit symbool. Ze heeft er iets over gelezen.

'Net verliefd wil je altijd bij iemand zijn en blijven, je denkt hetzelfde, voelt hetzelfde, liefde maakt jullie één. Net als bij de Keltische knoop is er geen begin en geen einde, daarom is het zo'n mooi symbool van onverbreekelijke verbondenheid, van oneindigheid van de liefde.'

Het is lange tijd stil. Dée voelt aan dat Dennis ergens anders is met zijn gedachten en kijkt hem vragend aan.

'My thoughts are lost to the mists of time' zegt Dennis.

Naast de hut staat een ding wat hij bij zich had. Wil hij dat aan haar geven? Dée vertelt hem verhalen om de stilte te vullen.

'Laat me even denken, anders zijn de draden weg. Niet door me heen praten, dan raken mijn gedachten in een spinnenweb en dan kan ik mezelf niet meer volgen en weet ik niet meer wat ik al heb gezegd.'

Dennis lijkt last te hebben van zijn geheugen.

'What is this happiness that keeps coming in waves?'

Dée vindt dat ze eerlijk moet zijn tegen Dennis.

'Ik heb last van donkere dagen.'

Getroebleerd. Ja, ze ziet er altijd wat getroebleerd uit denkt Dennis.

'We have the ingredients for happiness, but how do we bake a new beginning?'

Dennis omhelst haar en geeft haar wat onhandig een ingepakt ding.

Ze pakt het uit en ze hangen samen het bord 'DÉE'S SMULTUIN' aan het hek.

Dennis en Dée zijn op elkaar aangewezen. Zonder dat ze het van elkaar weten verlangen ze naar naar gezondheid en samen oud worden.

*

Z O M E R

{ Juni }

Hoofdstuk 38 Groene bladgroente

Lucia loopt naar Dée om haar op te halen om later samen naar de Leesclub te gaan.

Dée vraagt haar hoe het gaat met schrijven en of ze er veel tijd mee kwijt is.

‘Schrijven is iets wat je eigenlijk elke dag zou moeten doen. Vaak overvalt een idee je, ook midden in de nacht. En tijd kun je niet kwijtraken.’

‘Daar ben ik het helemaal mee eens. Het houdt nooit op. Schrijver ben je altijd.’

‘Schrijven is net als koken, eerst het menu bedenken met voor-, hoofd-, nagerecht, daarna de ‘mise en place’ en dan pas beginnen met het bereiden van de gerechten, het eigenlijke verhaal schrijven.’

Lucia heeft organic katoenen bloesjes en jurken ontdekt uit Cornwall. Ze was er ooit op fietsvakantie. Haar favoriete bloesje draagt ze vandaag en het patroon heet ‘Harvest’. Dée geeft haar een compliment over het bloesje en vindt het echt bij haar passen.

Lucia heeft haar boek ‘The Art of Slow Writing’ van *Louise DeSalvo* bij zich.

‘Op naar de Leesclub.’

Dée is nog steeds enthousiast met het boek van *Peter Bauwens* ‘Oosterse tuin’ en laat tekeningen zien van haar tuinplan.

Lucia vertelt dat ze eerst het boek ‘Writing as a Way of Healing’ van *Louise DeSalvo* heeft gelezen vorig jaar en nog maar net begonnen is met het nieuwste boek van haar. Dus kan ze er nog weinig over zeggen.

De TBR van Dennis is een hele stapel: *Richard de Leth* ‘De Gouden Gezondheidsgids’, *Patrick Holford’s* ‘New optimum nutrition for the mind’, *Dale Pinnock* ‘Eten als Medicijn’ en ‘Eet jezelf Gezond’.

‘Je bent heel erg met je gezondheid bezig Dennis.’

‘Er is ook zóveel wat ik er niet van weet.’

Anna leest twee boeken: *Giulia Enders* ‘De mooie voedselmachine’, *Saskia van As* ‘Voed je bacteriën’.

‘Kijken jullie wel eens achterom? Je zult verbaasd zijn wat er allemaal te ontdekken valt.’

Ze krijgt vertrokken gezichten als reactie en laat het er dan maar bij. Niet verder uitweiden als er geen interesse in is.

James Wong schreef een uitstekend boek ‘Grow for flavor’ vindt Claudia. Ze geeft het boek door aan de anderen om door te bladeren.

‘Het opvallendste wat ik leerde, was dat als je onder de aardbeiplanten rood vilt legt als mulch, de aardbeien zoeter gaan smaken.’

Jet vertelt bijna bezeten over het nieuwste boek van *Sarah Raven* ‘A year full of Flowers’.

‘Een dik boek met zóveel mooie foto’s, ideeën en tips om een jaar lang uit te lezen en inspiratie op te doen.’

Dennis heeft succes met blaassilene. Als miezerige kleine plantjes gevonden bij een kwekerij en zelf opgekweekt tot smakelijke planten. *Silene vulgaris* kan als spinazie worden gegeten, in een risotto meestal. De Italianen noemen het ‘stridolo’. Hij zet een paar plantjes in de tuin van Dée. Dit zal haar nieuwsgierigheid voor tuinieren wel aanwakkeren vermoedt hij. Hij is van plan haar alles te leren wat hij weet.

‘Watching something grow is good for morale. It helps us believe in life.’

Myron S. Kaufman

Als hij de prognose van de Engelse dokter moest geloven, dan leefde hij niet lang meer. Aan de andere kant heeft hij geen chemo en bestraling gehad, maar Niet Toxisch Tumor Treatment en dat werkt volgens de Nederlandse dokter veel beter en zal hij, zolang hij zich niet misdraagt en het voorgeschreven dieet houdt en de ‘alternatieve’ behandelingen voortzet, wel langer leven. Gezond verstand behandeling is een beter benaming vindt hij. Hij wil geen relatie met Dée omdat hij nog ziek is en haar niet tot last wil zijn.

Hij heeft gele viooltjes voor Dée gekweekt in twee mooie terracotta potten, die hij nu op de dikke palen van het tussenhek zet. ‘Kusjes bij het hek’ noemt hij ze.

Ze ruiken sterk en lieflijk tegelijk. Het zijn zaailingen van planten van Jet, die ook heel erg van viooltjes houdt.

Ondertussen denkt hij na over zijn relatie met Dée. Hoeveel pogingen heb je nodig voordat je de ware vindt? Nog voor de tijd dat je per sms je relatie kon beëindigen. In de tijd dat wachten naast de telefoon gewoon was. Hij herinnert zich het gesprekje dat ze laatst hadden.

'You must be preloved Dée, I can't imagine you're not.'

'Nou, niet op de manier waarop jij mij liefhebt Dennis. Een geval apart, een dimensie extra, een onnoemelijke diepte waar ik graag in duik.'

Dée voelt dat hij twijfelt en niet goed weet wat hij met haar wil.

'Zorg dat je krijgt wat je nodig hebt: liefde, aandacht en waardering.'

'Wat fijn dat je weer een nieuwe dag hebt gekregen Dennis. Pak het als een cadeautje uit. Laat je verrassen door wat mogelijk is.'

Dennis maakt zich zorgen over Dée. Soms ziet ze er zo moedeloos uit, hangen haar schouders en andere dagen lijkt het of de zon in haar humeur is opgegaan. Kiest ze vandaag voor een zonnige dag of houdt ze haar zonnebril op? Hij las ergens dat het dragen van een zonnebril voorkomt dat je ogen de zon zien, waardoor je huid verbrand. Hij draagt nooit een zonnebril en heeft altijd een goed humeur. Dée mag binnen in haar hut ook geen kaarsen of waxinelichtjes branden vanwege de gezondheidsperikelen van Dennis.

'Het is ook echt gezonder voor jou Dée.'

Dennis geeft haar een *'20 second hug and 6 seconds kiss'*. Hij had ergens gelezen dat die actie helpt helen.

'You're loved and cherished Dée'.

Dée is helemaal verbaasd, maar geniet zichtbaar.

Dennis is een dendrofiel, een liefhebber van bomen. Iemand die ècht van bomen houdt. Er is ook meer zuurstof in het bos, hij ademt er makkelijker. Hij stapt stevig door, hij is geen bosbader die bij een boom gaat zitten nadenken. Conditie weer opbouwen is zijn doel.

Wat hij herhaaldelijk leest op Instagram, heeft hij onder zijn favorieten vastgezet:

*'Did you know the most calming aromas in the world are released from trees?
Cedarwood is calming and reduces stress.'*

Spruce is grounding and centering.

Hinoki encourages relaxation.

Cypress is helpfull during life transitions.

Tsuga is great for meditation.

Fir mental clarity and focus.

Juniper relieving stress induced tension.

Pine revitalizing the spirit.'

*

Hoofdstuk 39 Samen tuinieren

Dée had een droom. Ze groef een gat onder haar hut. Waar ging die droom nou over? Had het met Dennis te maken? Haar talisman heeft duidelijk geholpen, dus kan ze die begraven? Ja, dat is het. Dat gaat ze doen. Ze pakt een schepje en voert haar droom uit.

Ze zorgt zo goed mogelijk voor haar wormen, die precies genoeg eten van haar groente afval. Het wormenhotel staat onder haar hut, vlak bij de tuindeur. Als het onder de vijf graden komt in de winter, zet ze hem in de keuken. En boven de 26 graden zet ze hem achter de heg, op de tocht, met natte doeken eromheen.

Dée leert tuinieren van Dennis. Samen werken ze de tuin van de Olijfjes en leggen de tuin van Dée aan. Ze eten vaak bij hun vriendinnen, maar beginnen ook steeds vaker voor elkaar te koken in de hut van Dée.

Dennis wil niet dat de Olijfjes met zijn strenge dieet rekening moeten houden. Dée heeft van nature al zo'n dieet blijkt. Geen tarwe, suiker, alcohol etc. Van de bierclub heeft Dennis ook afscheid genomen. Hij is liever bij Dée. Ze is begaan met zijn gezondheid en zoekt in boeken en op internet naar tips die hem zullen helpen. Samen kunnen ze meer dan alleen.

Dennis en Dée maken een boodschappenlijst. Ze willen alleen nog maar gezond eten wat past bij hun conditie.

'Rode bieten wil ik eten. Wist je dat er een heuse bietenclub is Dennis? Bieten zijn gezond en smakelijk, vooral in dat recept met rozemarijn, vanille, olie, balsamico, zout, in schijfjes in de oven gebakken.'

'Die hoeven we niet te kopen Dée, die staan bij de burens in de tuin. Ze zijn nog wat klein, ik zal met uitdunnen een berg voor je apart houden.'

'Samen komen we hier doorheen Dennis! Darmen voeden, microbiom verbeteren, voedsel wat alzheimer en somberheid op afstand kan houden.'

Dennis leest nog een stukje voor:

'When you provide your brain with nutrient dense foods, especially foods that contain all essential amino acids, omega 3 fatty acids and DHA, iron, zinc, magnesium, B vitamins, vitamine E, your brain chemistry changes and inflammation goes down.'

En: *'The smell of soil simulates serotonin production and may play a role in reducing depression.'*

'Laat je voeding je medicijn zijn en je medicijn je voeding.'

Hippocrates

Frappant dat Dée niet meer van plan is haar romanidee uit te werken. Ze wil zich volledig op tuinieren toeleggen en is alleen geïnteresseerd in eetbare planten. Terwijl Claudia tijdens de Leesclub vertelde dat ze het juist rustig aan doet in haar Permacultuur tuin. Dat vergt erg weinig onderhoud, dus heeft zij alle tijd om te schrijven.

Soubhiyé

'The whisper of dawn, when the house is still in slumber, allowing you to savor the stillness or enjoy a cup of tea before the day begins.'

Dennis gaat weer heel vroeg weg voor zijn NTTT behandeling.

Iedere maand gaat Dée naar Body Stress Release.

Wonderbaarlijk hoe het zelf genezend vermogen wordt aangestuurd door BSR. Daar heeft ze zoveel baat bij! Na die behandeling gaat ze vaak even buiten liggen rusten, tegen de bosrand aan, in het gras. De geur van wuivend gras prikt in haar neus, als ze in haar weiland ligt te zonnebaden.

Daarna loopt ze een stukje door het bos, vaak op blote voeten.

Op andere dagen zit ze onder haar opklapbare koperen piramide te mediteren, voor haar hut in het zand.

'A healer does not heal you. A healer is someone who holds space for you while you awaken your inner healer, so that you can heal yourself.'

Maryam Hasnaa

Dennis heeft haar pasgeleden twee mooie potten met gele viooltjes gegeven. Ze staan bij het hekje op de palen, tussen de tuinen in. Dat ze helemaal niet van geel houdt in de tuin durft ze niet aan hem te bekennen. Ze had liever witte viooltjes gehad. Misschien heeft hij ook niet dat ene tuinboek gelezen waarin staat dat geel niet in een cottage tuin hoort. Ze vindt de kleur geel ook veel te veel aanwezig. In haar hut is alleen de citroen gedoogd, vanwege de

gezondheidsvoordelen. Citroen is het zonnetje in huis. Haar kleuren zijn hout, grijs, zwart en wit. De roze kersenbloesem op de wandschildering in haar bedstee en haar frambozenroze sokken zijn een uitzondering. En de badkamer is bamboegroen met hout en koper. En in de lente draagt ze mosgroene sokken. Maar geel, nee. *Limegreen* is hoe ver ze wil gaan, zoals de 'Green envy' zinnia. De volgende dag is Dennis al vroeg bij haar.

'Kom Dée, we gaan zaaien. Ik zal je leren hoe dat werkt. Alles wat er in je zaaikist staat kan in juni gezaaid worden. Dat kon ook wel eerder gezaaid worden, maar toen hadden we de groentebedden nog niet gemaakt.' Het liefst wil hij haar minutieus uitleggen hoe ze het best kan zaaien en planten. Hij hoopt op een berg geduld.

Dée doet de zadenkist open en neemt het zakje *Edamamee* soyaboontjes eruit. En de Japanse boekweit.

'Die vullen wel een heel groot vak en kunnen in een keer geoogst worden. Ze kunnen ook goed samen. Als je de aanwijzingen op de verpakking opvolgt kan er bijna niets misgaan.'

Ze stopt iedere tien centimeter een boontje in de aarde en duwt het een beetje dieper naar beneden.

'De boekweit kun je het beste breed zaaien, je doet het zaad in je handpalm en strooit het met je vingers breedwerpig over het groentebed.'

'En wat nog meer? Het is vandaag vruchtdag dus kun je ook de muskaatpompoen 'Futsu Black' erin zetten. Ik heb ze al voor je opgekweekt, zodat je een beginnetje hebt.'

Dennis pakt de bak met plantjes.

'Aan drie planten heb je meer dan genoeg. Daar komen per plant wel tien vruchten aan. Die kun je, na de oogst in september, maandenlang bewaren, een echte voedzame winterpompoen.'

'Of weggeven aan burens die trek hebben. Want deze kweken jullie niet toch Dennis?'

'Nee, de Olijfsjes hebben de voorkeur gegeven aan de 'Musqat de Provence' en de 'Butternut'. Deze gemberplant heb ik in de kas voor je opgekweekt. Die mag in de pot blijven staan, of wil je die in een groentebed ingraven?'

'Ik hou niet van losse dingen, dus ik pak even de steekschep om hem in de grond te zetten. Beetje achteraan, beschut tegen de bosrand aan dacht ik. En wanneer kan ik het beste sla zaaien Dennis? Ik heb hier zakjes met pittige

mosterdsla, 'Purple Choy', radijskiemen, kailaan, oesterblad, shiso, wasabi rucola, basella, amarant blaadjes, stengelsla, paksoi.'

'Die gaan we op een bladdag zaaien, dat is al over drie dagen. En die bonen, aspergebonden, lablab, kunnen we ook vandaag leggen. Je snapt wel, sla zaaien en bonen leggen, nieuwe tuin-termen voor jou. Omdat de klimbonen of stokbonen heel hoog groeien, gaan we eerst met bamboestokken een klimrek bouwen. Pak jij die stapel stokken die bij je hut liggen en neem je de bindelastieken mee? Dan zetten we de stellage zó in elkaar.'

Ze bouwen als een team en zijn in een vloek en een zucht klaar.

'En nu leg je aan de binnenkant van iedere stok drie boontjes. Aan de linkerkant de aspergebonden en aan de andere kant de lablab.'

'En waarom aan de binnenkant van de stok de bonen leggen?'

'Dan groeit de bonenstengel als vanzelf langs de stok omhoog. Als je de bonen aan de buitenkant legt, groeien ze ook omhoog, maar komen geen stok tegen en zijn ze van de wind afhankelijk om tegen de stok aan te waaien.'

'Eigenlijk heel logisch ja. Wat is er veel wat ik niet weet Dennis. En ik ben blij dat je het geduld op kunt brengen om mij alles te leren. Nou ja, alles... niet te veel tegelijk. Straks schrijf ik het ook op, zodat ik het volgend jaar helemaal zelf kan en ook jou kan helpen in de tuin van jouw Olijffjes. Staat de struik verveine hier goed Dennis?'

Dée stort zich als een uitgedroogde spons op de vloedgolf met tuinkennis van Dennis. Ze is gelukkig nieuwsgierig en leergierig aangelegd. Haar wensenlijst met eetbare planten had ze overlegt met de burens, haar vriendinnen, zodat ze niet allemaal hetzelfde kweken. Het worden vooral Oosterse groenten en kruiden, want die kweken zij weer niet.

'Je zult toch echt moeten kiezen Dée. Je kunt niet alles tegelijk kweken. Beperk je tot wat je écht wil eten.'

'Maar het lijkt mij allemaal zo lekker.'

Hij knikt en ziet dat de *Camelia sinensis* theeplant het ook goed doet.

'Wanneer ga je die oogsten? Ik heb wel trek in thee.'

'Dat duurt nog maanden. Dus krijg je winkelthee. Groen of zwart?'

'*Builders brew please!*'

Dée maakt een mok lang getrokken zwarte thee voor Dennis en voor zichzelf een verse verveine tissane. Ze drinken het samen op, naast elkaar zittend op de trap voor haar hut. Ze past precies onder zijn arm, die hij over haar schouders legt.

Tevreden kijkt ze uit over haar tuin, die ze nu echt niet meer een weiland kan noemen. Het kronkelpad vanaf het grote Engelse hek naar haar hut, is omzoomd door randen stenen, groot en klein, het staat heel mooi. Ze kijkt naar de oude kersenboom die ze heeft laten neerzetten zodra het kon, de oude esdoorn die er al stond, de bezinkingsvijver die ze samen hebben gegraven en beplant, ze geven haar reden tot een diepe zucht. Wat is de tuin een fijne plek om te zijn.

‘En je wilde ook nog een plant kweken waarvan de vruchten als spons gebruikt kunnen worden. Ik heb uitgezocht dat die het beste groeit in een kas, dus daar heb ik een plant voor jou opgekweekt. Hij heet Loofah, Luffa of hoe dat hier ook heet, wordt zelfs Egyptische komkommer of pompoenspons genoemd. In de herfst mag je komen oogsten.’

‘A garden is a great teacher. It teaches patience and careful watchfulness.’

Dée kan bijna niet wachten tot het allemaal groeit en kijkt iedere dag wat er waar boven komt. De klimbonen komen als eerste op.

Ze gaan een ‘scarecrow’ maken van de oude houten riek, een trui, een hoed, een gerafelde broek, een gebroken bloempot ondersteboven met een gezicht erop getekend.

In het bladgroente bed heeft ze een deel van de wol, die ze kreeg van de boerin, verwerkt. Dat houdt vocht vast en de voeding uit de wol kan door de planten opgenomen worden. Ze komt erachter dat er bedrijven zijn die wolpellets verkopen, Oro wolkorrel dacht ze. Door een schaapherder bedacht ja. De boerin die de zakken overtollige wol bracht wist dat natuurlijk ook wel. Superspul waar ze erg blij mee is.

Als het regent geniet Dée heel erg van het binnen zitten kijken naar de druppels. Ze heeft geen tv, maar als ze haar iPad-foto’s in een diavertoning laat bewegen komen de herinneringen aan leuke tijden ook weer eens voorbij. De muziek zet ze uit, ze hoort liever de druppels op het dak tikken en kijkt dan graag naar de landschapsfoto’s van *Saskia Boelsums*. Toch een beetje buiten.

Op haar laptop vindt ze nog een slimme oplossing op Instagram. Klapstoelen aan de muur gehangen, zijn haakjes voor kleding en op de stoel kun je een doos zetten. Haar oog valt op een papiertje met een quote aan de muur. Tijd om te gaan slapen.

‘Sleep more, exercise, laugh more.’

*

Hoofdstuk 40 Paradijsje toch?

Lucia komt even langs bij Dée. Ze omhelzen elkaar stevig.

Ze krijgt van Lucia een schaalpje, met, het lijkt wel een kanten randje, rozen op de bodem en een gouden rand.

‘Om je ring of sleutels in te leggen.’

Ze vindt het schaalpje daar te mooi voor en bedenkt een ander doel. Op een watje doet ze een paar druppels etherische Den olie en legt dat in het schaalpje in een hoekje, zodat de roosjes nog te zien zijn.

‘Wat ruikt dat lekker naar bos’ zegt Lucia. ‘Zullen we buiten thee drinken? Ik zie dat je verveine hebt staan.’

Samen genieten ze van hun tissane en nemen de tijd, om tussen het genieten van de zon en elkaars gezelschap door, de situatie van Dennis door te nemen.

‘Gaat het echt wel goed met die behandelingen die hij ondergaat?’

Dée heeft de indruk van wel.

‘Hij straalt toch helemaal en geen klus is hem te veel. Dat hij een eigen ruimte heeft mogen inrichten in jullie schuur geeft hem zoveel rust en dat heeft alle stress weggenomen. Hij kan er rustig en gezond oud worden. En we zorgen toch allemaal goed voor hem? Volgens mij waant hij zich in het paradijs met vijf vrouwen om zich heen.’

‘Wat ik zo bijzonder aan hem vindt is dat hij voor ons allemaal een bijzondere plant in de kas aan het opkweken is. Hij kent ons inmiddels ook heel goed. Besef jij ook dat we hier echt een paradijsje hebben Dée?’

Ze knikt en zucht en glimlacht breed naar Lucia.

‘Ik besef heel goed dat we, na hard werken, iets hebben gecreëerd wat echt bij ons past. We zijn geen mensen die van onbenullige wereldse goederen houden, wat ook nog eens veel geld scheelt. Onze werkelijke behoeften kunnen we daarom wel bevredigen. Eten uit eigen tuin is toch wel de grootste luxe.’

‘En we hebben meer vrije tijd, omdat we niet zo hard hoeven te werken voor dingen die we niet willen, zoals een auto of vliegvakanties, nieuwe dure kleding, handtassen en dure schoenen met hoge hakken waar je ook nog eens oncomfortabel op loopt.’

‘Is Pien nu de enige die nog werkt? Of zie jij jezelf als schrijver ook werken? Het hele vierpersoons huishouden draaiende houden is ook een hoop werk denk ik.’

‘Pien en ik hebben het goed samen. We vullen elkaar aan en doen veel samen. Haar uitgeverij draait meer op de achtergrond tegenwoordig. Het sabbatical jaar, toen ze de verbouwing van ons huis regelde, het jaar waarin ze geen manuscripten aannam, heeft haar doen inzien dat er meer is dan nieuwe boeken uitgeven. Ik zie haar steeds meer buiten, dingen doen in de tuin. We fietsen veel en bezoeken steeds vaker musea, gaan naar kringloopwinkels. We hebben dan nog niet de pensioenleeftijd bereikt, maar het gevoel dat we onze tijd anders kunnen besteden dan aan werk, is heel sterk. Weet je dat ze verfplanten aan het kweken is? Ze wil net als *Rebecca Desnos* kleding verven met planten. Ze heeft het ‘Plant Dye Zine’ gelezen en is helemaal om. Geen giftige chemische kleurstoffen voor ons. Tweedehands kleding is nu helemaal ons ding. We veranderen er wat aan, zetten onze stempel erop. Zoals dit rode bloesje. De plant die stoffen in diverse tinten rood kan kleuren is meekrapwortel. Ik zag haar ook wat prutsen met plantjes op stukjes stof. Zoals de schilderijtjes van ‘Flowertheday’ op Insta.

En over je eerste vraag, ik doe het huishouden tussen het schrijven door, als micropauze, om geen zitvlees te kweken. En dat geeft mij tijd om aan mijn ‘plots’ te werken. Zoals jij ‘plotwalks’ doet. Ben je nog met je roman bezig?’ Dée twijfelt of ze haar idee over de roman met Lucia zal delen en bedenkt dat ze dat nog liever niet doet.

‘Ik noteer wat er in me op komt. Er zit nog geen lijn in, ik weet niet waar ik op uit zal komen. Ik ben er wel af en toe mee bezig. Buiten zijn doet me erg goed, mijn humeur is door het bewegen in zoveel buitenlucht erg zonnig.’

‘Fiets je een keer mee Dée?’

‘Ja, ik ga graag op jacht met jullie naar kringloopvondsten.’

‘Doen we. Dag Dée, ik ga weer naar Pien.’

Dée knipt een takje van de rozemarijn in haar plantenbak, wrijft de naaldjes van een rozemarijn takje tussen haar handen fijn en snuift de geur op. Zo kan ze zich beter concentreren als ze gaat schrijven. Dat is de kracht van onverdeelde aandacht...

*‘Reading is an exercise in empathy;
an exercise in walking in someone else’s shoes for a while.’*

Malorie Blackman

Het is weliswaar juni, maar aan wollen sokken en een dik vest heeft ze echt behoefte als ze stil zit binnen. Terwijl het buiten prachtig regent, ze is tenslotte niet voor niets pluviophil, geniet ze binnen van de druppels tegen de ramen en het getik op het dak van haar hut. Net als buurvrouw Anna. Ze werkt het idee voor haar roman verder uit.

'Rainy days are good for the soul.'

Op een snikhete droge dag eind juni hangt Dée alle beddengoed buiten aan het houten rek om te luchten in de zon, de wollen deken legt ze op het gras in de schaduw. De geur die de deken krijgt, hmmm... ze verlangt er nu al naar om in dat fris geurende bed te stappen.

Omdat het AGA fornuis van de Olijfjes in de zomer uit staat of op de zomerstand, is Dennis van plan een buitenkeuken naast de schuur te bouwen. Het is toch te warm om binnen in de keuken te koken. Bij kringloopbedrijfjes vindt hij zijn spullen bij elkaar. Houten planken, een gootsteen of grote emmer, een paar golfplaten als dak dat ook schaduw geeft. Een ontwerp heeft hij niet gemaakt, het hangt af van wat hij her en der kan bij elkaar kan sprokkelen. Op Pinterest doet hij wel ideeën op en verzamelt ze op een 'bord'. Engels groen wil hij het schilderen, met handige olielampen als sfeerverlichting, haken aan de muur voor pannen, kookgereedschap, een paar stevige pallets als bodem. Een extra tuinslang om het water van de buitendouche naar de keukenkraan te leiden.

Dée ziet hem er lekker mee bezig. Zijn plezier om iets te maken, is net als zijn groene vingers die de tuin begeleiden naar een gezonde oogst. Noem je creatief kunnen bouwen dan houten vingers vraagt ze zich af?

Ze gaat stukjes stof met bijenwas behandelen, om over een kom te zetten in de koelkast, of om kaas in te verpakken. Ze leest over hoe dat gemaakt kan worden en volgt de instructies van 'blossomandbranchefarm' op Instagram. Met een kartelschaar knipt ze stukjes oude stof tot lapjes, die ze met een kwast en vloeibare bijenwas instrijkt en goed laat drogen.

Omdat Dée nu vaak buiten is en niet met vieze handen haar hut binnen wil gaan, heeft Dennis voor haar een 'Waterworks' geïnstalleerd aan de noordkant van haar hut, de achterkant van de keuken eigenlijk. Een kraan met een emmer eronder, een tuinslang om haar laarzen af te spoelen en een gieter aan een haak.

Daar kan ze ook groente uit de tuin schoonspoelen, voordat ze het in haar keukentje legt. Een zachte mosgroene handdoek heeft ze er zelf aan gehangen.

‘Ik zou wel een hele grote glazen tuinkas over mijn hut heen willen bouwen. Dan kan ik de regen nog meer waarderen als ik binnen droog groente kan kweken. Ik vind het dit jaar wel erg vaak en veel regenen’ moppert ze tegen Dennis.

‘Ik dat dat je veel van regen hield? Of is er zoiets als te veel regen? Nou, ik hou ook meer van zon en droog weer.’

‘Healing is listening to the rain Dennis, slowing down, following your breath, forgiving yourself and finding your joy.’

Het is een warme zomernacht. Ze liggen samen buiten op een deken te kijken naar de maan en de sterren. Het is een magische nacht. Er zijn geen woorden nodig om dit wonder te beschrijven. Er zijn alleen gevoelens.

‘Live by the sun, love by the moon’ zegt Dennis tegen Dée.

*

{ Juli }

Hoofdstuk 41 Aandacht

Dée tekent met de potloden die ze in een lade heeft gevonden. Dennis is naar PMC voor een behandeling. Daar trekt hij vaak een dag voor uit en zal moe zijn als hij thuiskomt. Zij gaat voor hem koken straks.

Op de tuintafel buiten, in de schaduw onder de grote esdoorn, zit ze met een pot thee, een tekenblok en een idee in haar hoofd. Ze werd wakker met het woord 'foefeltje' in haar hoofd. Dat zei haar moeder vaak tegen haar. 'Wat ben je toch een vreemd foefeltje.' Dat woord laat haar niet los en ze wil er wat mee. De geur van het potloodslijpsel gaat bijna verloren in de buitenlucht, dus snuift ze er van dichtbij aan. Met een geelkoperen puntenslijpertje maakt ze de potloden weer scherp. De geur brengt haar terug naar de kleuterschool.

De volgende dag schrijft ze in haar notitie schrift:

'Vannacht creatief bezig geweest, nu zo gaar als een klontje. Het klepje van de ideeënput wilde niet dicht. Ideeën die als lava uit de vulkaan bleven stromen, spuiten zelfs.'

Als ze bekijkt wat ze gemaakt heeft is ze trots. Kleurige tekeningen en stukjes tekst om een verhaal van te maken.

Eerst maar eens aan de dag beginnen. Ze zet de tuindeuren open en maakt ontbijt.

'Ik wil in diepe ontroering raken als ik iets eet. Ik raak het liefst in vervoering bij iets zoets, kleurigs, geurigs. Het hoeft er niet eens mooi gestileerd uit te zien. Liever eerlijk op een mooi bord gelegd.'

Zo werd zij wakker vanmorgen. Denken over schrijven.

'Laat me maar. Laat me maar genieten van de zonsopgang. Laat me de zon op mijn huid voelen. Laat me maar genieten van de afwezige geluiden van de stad. Laat me maar buiten op mijn trapje zitten.'

Dée leest een erg leuk boek: 'Vrolijkheid' van *Ingrid Fetell Lee*.

De Leesclub is weer bij elkaar.

'Kiezen voor meer kleur, kijken naar ronde vormen maakt vrolijk. Ik voel de spieren in mijn gezicht ontspannen als ik naar de gouden kleur van honing kijk.'

Lucia vertelt over 'Smaak' van *Kathy Mathys*, en 'De taal van smaak' van *Renier Spreen*. 'Dat er zóveel over smaak te lezen is verbaast mij. Nederlanders hebben niet echt smaak, ze proeven niet echt. Belgen daarentegen en Fransen en Italianen kunnen eindeloos lang over eten en smaken praten.'

Ze leest een stuk uit het boek van *Kathy Mathys* voor en de anderen luisteren ademloos.

'Wat een taalgevoel en opmerkingsgave!'

Pien vertelt over de *girlpower* die zo kenmerkend is voor de boeken van *Katie Fforde*.

'Was er maar een Nederlandse schrijfster die zo goed kon schrijven.'

Dennis zit er wat met hangschouders bij en vertelt dat hij moe is maar wel graag meeluistert vandaag.

'Be connected with nature, be selfsufficient, be consious of leaving a footprint on the earth, our home and sacred land.'

*

{ Augustus }

Hoofdstuk 42 Zoete verwachtingen

Dée leest het boek 'Basilicum' van *Peter Bauwens*. Ze had er geen idee van dat er zoveel verschillende smaken en kleuren waren.

Verdwalen in een goed boek. Dat is wat ze doet. Zou ze Dennis vragen of ze wat uit de kas mag gaan plukken om te proeven? Ze leest op internet verder bij een zaden kweker over *Holy basil* tegen SAD. Heilige Basilicum 'Nicobar'/ 'Green Tulsi' en er is ook een rode Tulsi.

'Escape to a cosy world of words Dée?'

Dennis kust haar voorhoofd terwijl ze doorleest in het boek. Haar ziel glimlacht en haar liefde voor hem is voor altijd voelt ze.

Het is een rustige ochtend, met veel verse kopjes thee en zoete kussen.

Dée krijgt van Dennis aardbeistekken, uitlopers van de succesvolle 'Falco' aardbeiplanten, die wel 30 gram grote aardbeien geven. Samen planten ze een heel aardbeibed vol zoete verwachtingen.

Dée loopt met Dennis mee de kas in. Hij snijdt een *beefstake* tomaat van de plant, plukt een paar blaadjes basilicum, knipt een takje met blaadjes en Oost-Indische kers bloemen en zegt dat ze daar maar mee moet lunchen.

'Je hebt zelf wel knoflook in je tuin staan toch? En gebruik de beste olijfolie die je hebt.'

Dennis helpt deze week de boeren van GraanGeluk om te oogsten op de akkers. Half oktober gaat hij helpen om wintergranen in te zaaien. Hij heeft grote waardering voor deze gasten. Ze doen wat ze beloven, vol respect voor de aarde en de granen.

Dée krabbelt wat neer.

'Dennis heeft zonnebloemen gekweekt rond zijn schuur. Hij heeft mij een bos gegeven. Ik strooi gele bloemblaadjes rond de gele vaas waar ik ze in heb gezet. Onbewust, nee, ik voel dat er zich een glimlach op mijn gezicht vormt en alle spanning eruit trekt.'

'De krekels sjirpen in de nacht, wind ruist door bladeren, water kabbelt in de beek achter haar hut, een uil 'hoot', kikkers kwaken, haar hartslag bonst.'

Dée is happy. Ze woont in haar mooie schaapherdershut, ze heeft weinig maar fijne spullen, ze is gezond, ze is eigenaar van een weiland, dat langzaamaan een tuin wordt met eetbare planten. Ze is verliefd op Dennis. Af en toe noteert ze wat. Ze tuiniert, wandelt, helpt Dennis tuinieren en heeft vier vriendinnen als burens. Met krachten bundelen krijgt ze alles voor elkaar en doet er alles aan om happy te blijven. In nood raadpleegt ze haar lijst met opbeurende dingen. Wat helpt *happy bunny*: Ze leest een quote, wandelt in het groen, gaat eens vroeg slapen. Dée maakt een lijstje voor een 'happy bunny': lach, bemerk drie goede dingen, plan iets leuks, maak een afspraak met vriendinnen, luister echt, wandel in een bos, doe iets leuks voor iemand, schrijf op waar je dankbaar voor bent, teken iets, belicht de leuke stukken van je leven, wat je aandacht geeft groeit.

Dée verlangt naar meer liefde, meer verbazing, meer omhelzingen, meer knuffels, nog meer liefde. Ze wil geluk in haar hart, liefde in gedachten, bloemen in haar ziel. Ze verlangt naar kleurrijk voedsel, gezond en liefdevol bereid.

Dennis kookt voor haar vandaag. Hij kan de oogstmand even niet vinden en pakt theedoeken uit de buitenkeuken.

In een theedoek met komkommers erop verzamelt hij gele citroenkomkommertjes, gele courgettes, citroenbasilicum, een paar bloemblaadjes van een gele zonnebloem. In de theedoek met tomaten erop, legt hij een flinke hand borlottibonen, wat tomaten, een plukje bonenkruid, een stuk of tien peulen *Edamamee* soyabonen. In een oogstmand legt hij wat appels die op de grond gevallen waren na de heftige storm van gisteren. Die valappels wil hij in een taart verwerken. Alles verzamelend loopt hij naar zijn nieuwgebouwde buitenkeuken. Daar is hij toch erg verguld mee.

Hij maakt eerst de appeltaart van grasboter, amandelmeel en eieren met kardamompeultjes. De appelstukjes bovenop en hup zo in de oven. Dat duurt zeker veertig minuten, dus heeft hij de tijd om de rest te maken. De borlottibonen dopt hij en smooit ze in grasboter en bonenkruid. Straks gaan er ook tomaten bij. De citroenkomkommertjes ontdoet hij van stekels en snijdt ze in plakjes. Een mooie schaal vol. De gele courgette gaat door een ding wat er slierten van maakt. Als spaghetti legt hij ze rond de komkommerplakjes. Daar gaat alvast een scheut olijfolie overheen. De citroenbasilicum scheurt hij in snippers en samen met de zonnebloemblaadjes garneert hij de koude gerechten ermee.

'Lieve Dée, kom je eten?'

Hij kust haar intens en Dée glundert waarderend als ze de tafel vol smakelijke gerechten ziet staan. Samen genieten ze van deze liefdevol bereidde maaltijd.

*

HERFST

{ September }

Hoofdstuk 43 Paddestoelen

Na alle koude regenbuien ziet Pien de paddestoelen uit de grond schieten in hun tuin. De knolparasolzwam zal ze, als die iets groter is, lekker in grasboter bakken. Ze pakt alle paddestoelen boeken uit haar boekenkast om er weer eens in te duiken. Daar is een fikse regenbui weer goed voor. ‘Zwam in de pan’ van *Ria Loohuizen*, ‘Paddestoelen uit de keuken van’ *Antonio Carluccio*. ‘Mushrooms’ van *Roger Phillips*. Altijd verstandig om je kennis weer eens op te halen voordat het paddestoelen seizoen weer begint. Mooi onderwerp voor de Leesclub bedenkt ze gelijk. Daar lezen ze de boeken ‘Adaptogens’ van *Adriana Ayales*, Kruidengrimoire van *Emma Storris* en de kruidenboeken van *Jekka McVicar* 100 herbs to grow en haar al oude ‘complete kruidenboek’.

‘Wat doe jij nou voor poeders in je chocolademelk Dée?’

‘Een schepje *Lions Mane*, een lepeltje *Chaga*, een beetje *Maca* en echte chocolade poeder van Morin. En de scheut echte vette slagroom en een klein scheutje ahorn siroop maken het compleet.’

Dée roert flink, schenkt er kokend water uit de waterkoker op en maakt de ‘*builders brew*’ voor Dennis.

‘Jij zou beter een drankje met *Cordyceps* drinken, voor je longen. Misschien kan ik je een keer overhalen? Of lees je in over deze medicinale poeders. Dan kun je beter beslissen.’

Dennis kijkt op van deze nieuwe paddestoelenkennis van Dée. Door wie zou ze aangestoken zijn? Blauwe bessen kweken de Olijfjes al. Goed voor hersenen en geheugen. Net als *Lion’s mane* blijktbaar. Kun je dat kweken? Ja! Bij ‘urban farm’ komt hij genoeg informatie tegen om dat eens te gaan doen.

‘Genees op je eigen manier Dennis. Maak vorderingen in je eigen tempo en koester wat je hebt meegemaakt, wat het heeft je gebracht tot dit punt in je leven.’

*

{ Oktober }

Hoofdstuk 44 Stampen

Pien kijkt naar buiten en ziet een blaadje op de grond bewegen en nog een, en toen het roodborstje. Ze wordt er blij van. Het roodborstje staat bekend om zijn symbolische betekenis van troost. Ze hoort het Dennis nog zeggen: *'When Robins appear, loved ones are near.'* Dit heerszuchtige vogeltje hoort echt bij de mooie herfst dit jaar. Dezelfde kleur veren op haar borst als de herfstige bladeren van de blauwe bessenstruiken ziet ze.

Met Déé had ze het pas nog over aarden, met blote voeten op de aarde lopen. Dennis noemt het *grounding*. Dan loopt hij flink te stampen op de aarde als hij met luchtballonnen bezig is geweest, of als hij zich te veel zorgen maakt.

'Of te veel in je hoofd zitten. Daar helpt het ook tegen zei hij. Hij helpt mij de zonnige kant meer te laten zien. We wandelen in het bos en stampen soms zo hard dat de vogels schrikken.'

'Hoe gaat het met Dennis?'

'Hij is erg bezig met zijn gezondheid, angstig weer ziek te worden. We zijn nu samen als een detective op zoek naar wat je echt nodig hebt om gezond te blijven.'

'Wat doen jullie tot nu toe?'

'Ieder dag HIIT, dat hoeft maar een kwartier en een paar Qigong oefeningen bij opstaan, we mediteren om de beurt in de koperen driehoek. Wat eten betreft geen suiker, tarwe, koolhydraten, fruitsap, wel citroensap. Zoveel mogelijk groente eten, grasgevoerd vlees, grasboter, kip. Alles natuurlijk biologisch. En als schokker: koud nadouchen.'

'Dat klinkt als een flinke uitdaging. Dennis houdt wel van eten.'

'Hij is heel dapper en serieus en heeft een positieve instelling. Pas zei hij nog: 'Het is ook wel feest als ik geen taart eet!''

'If nature didn't make it don't take it.'

*

{ November }

Hoofdstuk 45 Mos

Op de houten balken achter haar hut, op het noorden waar weinig zon komt, is een dik groen tapijt ontstaan, een waas van mos met tussendoor korstmossen. Achter de heg op het noorden groeit mos tussen de stapstenen. Een paar verschillende plukjes mos legt Dée op een lange houten schaal en neemt die mee naar binnen. Ze zoekt in de bibliotheek boeken ‘Veldgids Korstmossen’ en ‘Basisgids Korstmossen’ op hoe de mossen heten. Verdwalend in de foto’s en bijzondere namen droomt ze dat haar bed van zacht mos is en valt in slaap.

Dennis helpt graag de nuttige dieren in de tuin en verzamelt jute zakken vol blad. Eén goed gevulde zak legt hij op het egelhuis van ‘Spike’ als extra isolatie tegen winterse kou.

Dée gaat toch matcha thee drinken, om Dennis te bewegen dat ook te gaan doen. Met een stukje pure chocolade erbij is dat best te doen. Misschien wil hij liever thee uit haar tuin, waar het met liefde wordt gekweekt?

Ze leest hoe ze haar theestruik een paar weken voor de oogst onder een schaduwnet zet, zodat de bladeren extra goede stoffen aanmaken. De met de hand geplukte bladeren eerst stomen, dan de nerven verwijderen en zeer fijn malen. Dat moet toch te doen zijn?

Dée schrijft.

‘Ik heb nog geen trek in herfst, regen en wind mogen wegblijven.

Het regent! Ik blijf lekker binnen en schrijf dóór. Het is ‘National Novel Writing Month’ en ik wil die 50.000 woorden echt halen deze maand.

Als het weer niet zo grijs en guur was, zouden mijn gedachten naar een witte kerst gaan, nu ik het roodborstje op de steel van de schep in de compostberg zie. Ik voel me in goed gezelschap met het vogeltje, ik vertel haar mijn zorgen en geheimen. Ik rommel wat in de tuin om de verplichtte frisse lucht na een lange zit achter de computer weer te laten stromen. In... uit... adem diep... wat een rust en frisse lucht voor een binnen mens in de wintermaanden kan doen.

Ik heb de geur van buitenlucht nodig, dennengeur, het huilen van de wind, de zon en maan kunnen zien. Ik hou van modder onder mijn laarzen, wind door mijn haar en bloemen in mijn ziel.’

‘Ik zou de oude houten kist onder mijn bed open kunnen maken. Het is vast een kist vol herinneringen. De moed ontbreekt mij echter. Wat als ik er weer verdrietig door wordt? De geur van het oude papier is een trigger voor verdriet. Een boekenantiquariaat kan ik ook al niet meer binnengaan. Toen ik lang geleden een oud boek vond dat ik heel graag wilde kopen, zat er een brief in. Wat er toen gebeurde is stof voor een nieuwe aanval van neerslachtigheid. Nee, niet doen, denk aan iets vrolijks. Kijk naar de regendruppels op het raam. Hoor de wind en ruik de geur van natte aarde. Het is tijd om hete verse gemberthee te maken, dat is verwarmend.’

Dennis was in Hertfortshire bevriend met de bekende *thetreespotter*, die een Instagram account heeft waar hij zijn vondsten op zet. De *most weird trees* worden door hem gefotografeerd. Nu zien die bomen er herfstachtig uit, zonbeschenen goudgerande bladeren vallen op. Hij houdt ervan door de herfstbladeren te lopen. *‘My soul belongs in misty forests with autumn-colored leaves.’*

Hij is uitgewandeld en gaat naar Dée. Even samen theedrinken voordat hij weer aan het werk gaat bij zijn Olijfjes.

‘Ik zag dat je het egelhuis van ‘Spike’ hebt toegedekt met een goed gevulde jute zak’ merkt Dée op. ‘Die zal de winter wel overleven zo.’

Dennis heeft een pot gekonfijte vijgen voor haar meegenomen. Voor bij de thee. Begin november waren er nog verse vijgen, dat is toch wel heel bijzonder. Dat er elders in de wereld te veel regen valt, overstromingen zijn, orkanen en andere weer ellende is het andere uiterste. Of geeft de ‘Green Ischia’ vijgenboom altijd zó laat? Vorig jaar had hij ze te vroeg en onrijp geoogst. Pien had ze maar gekonfijt en ingemaakt, een langdurig recept volgend. Hij had er alle vertrouwen in dat de vijgenboom, die in de lente bij een nachtje vorst gekruld blad kreeg dat er allemaal afviel, zich zou herstellen. En zowaar! Er volgde enorme bladgroei door alle regen en er kwamen toch ook nog ongelooflijk veel vruchten aan. Meestal is het zo dat een vijgenboom of blad òf vruchten aanmaakt. Niet allebei.

Dée trekt een wenkbrauw op.

Ze glimlacht bij de gedachte dat ze vorig jaar nog zo in de put zat en mopperde tegen Dennis *How am I going to be happy again? Ever? How to get old gracefully, elegantly, healthy, full of joy?* En dat hij antwoordde *‘The best revenge is a happy life’*.

*

W I N T E R

{ December }

Hoofdstuk 46 Kou

Anna besteed graag een dag aan het ordenen van haar voorraadkasten. Waar is er teveel van, wat ontbreekt er. Komende weken kunnen ze nog de nodige zaken aanschaffen, ruim op tijd voor de drukte van Kerst.

Ze denkt aan de wintersmaken gember, anijs, kaneel, warme chocolademelk met kardamom, kruidnagel en laurier. De geur van *Laurus nobilis* is een flesje vol Kerstmis. En krokante pastinaken die kleverig blijven plakken aan de bakplaat. Straks zal ze Dennis vragen of hij een mand vol wil oogsten.

Dennis en Dée maken een klein kerstboompje voor in de hut. Ze sprokkelen vijf takken in het bos om een houten kerstboompje in waxpot (vol zand en stenen) te maken met mos uit de tuin bovenop.

‘Ik dacht vanmorgen, dit is een dag zonder zorgen.’

De warmte van de zon in de winter, voelt als door de zon gekust, in een beschut hoekje tussen de bomen, aan de voet van het bos.

Doel in deze decembermaand is voor Dée luisteren naar haar hart, vrienden aandacht geven, vroeg slapen en lezen in bed. Ze heeft iets over zichzelf ontdekt. *‘Logophile: a lover of words, someone who is entranced by the melody of language, finding joy in their meanings, sounds, histories.’*

Dennis is meer een *‘Selenophile: a person who loves the moon and finds joy and peace of mind in het soft glow, someone whose heart beats in rhythm with the lunar phases - a true moon-lover.’*

Al twee nachten is het -7 graden. De artisjokken liggen als lijk, met hun grijze lange bladeren op de koude bevroren aarde. Komt dat nog goed? Niet, ook goed, dan komt er wat anders. Dée at ze toch niet. De bloemen waren meer voor de wilde bijen.

‘Speculaasjes, daar heb ik wel trek in.’

Dennis leest haar voor van een stukje krant.

‘Wist je dat speculaas onlosmakelijk verbonden is met de liefde? En Sinterklaas als huwelijksmakelaar?’ Hij leest haar het hele stuk voor. Bij het noemen van alle speculaaskruiden gaat haar neus krullen.

‘Ja het zijn warme winterkruiden. Maar dat de kruidnagel een ondeugende betekenis heeft, wist ik niet. En kaneel in je adem verleidelijk? Nooit bij stilgestaan.’

Dennis en Déé zijn uitgenodigd bij de Olijfjes voor het kerstdiner.

‘Waar zal ik de mistletoe ophangen Anna?’

Met een hamer en een spijker in de hand loopt hij naar een deurpost.

‘Hier maar?’

‘Blijf je daar staan wachten tot je gekust wordt Dennis?’

‘Wat zal ik voor jullie inschenken?’

Hij schuifelt ongemakkelijk heen en weer op de eetkamerstoel. De tafel is prachtig gedekt met feestelijk kerstservies, glimmend bestek en glaswerk.

‘Water voor mij alsjeblieft Anna.’

‘Voor mij ook Anna.’

Op de menukaart ziet Dennis smakelijk gecombineerde gerechten volgens het gekozen thema van dit jaar: rood. Past mooi bij wat hij ze gaat vertellen vanavond.

Hij kijkt de anderen aan tafel een voor een aan. Hoe gaan ze het opvatten? Het is geen feestelijke mededeling, niet iets om aan een feestelijke tafel te berde te brengen.

‘Lieve dames.’ Dennis hoest. Hij neemt een flinke slok water en probeert binnen te houden wat onvermijdelijk is.

‘Wat heb je op je lever Dennis? Gooi het er maar uit.’

Anna kijkt hem aan en besluit de aandacht op het diner te vestigen. Ze heeft er zoveel werk van gemaakt. Biet, rode kool, rode shiso en granaatappel heeft ze in diverse gerechten verwerkt. Allemaal uit hun eigen tuin, behalve de granaatappel. Op en in het AGA-fornuis staan de warme gerechten.

‘Laten we met het voorgerecht beginnen.’ Anna zet op de onderborden, de kommetjes met stukjes rode aardperen en hazelnootjes, glimmend van de vinaigrette die eroverheen is gegaan, een rood bloemetje van een nog bloeiende pelargonium uit de kas, kunstig langs de rand balancerend.

‘Meer kersensap gewenst? Het staat hier in de karaf, die nog van *auntie Jo* was. Die vonden we in dat oude kastje in de schuur, weten jullie nog? We zijn een heel eind gekomen dit jaar, met de hele verhuisbende.’

Lucia had de coördinatie, van de drie huishoudens die samengingen, op zich genomen en was er nog moe van. Piekerend wat Dennis nou zou kunnen gaan

zeggen, kijkt ze naar zijn hangende schouders en vermoedt dat het geen leuk verhaal zou kunnen worden.

‘Moet er niet getoast worden eerst?’ Jet is met haar 80 jaar erg van tradities, net als Anna.

‘Wel, zal ik dan maar beginnen als kok? Laten we genieten van elkaar. Ik ben blij dat ik in dit kaarslicht in jullie glanzende ogen mag kijken en hoop dat alle gerechten jullie kunnen verleiden tot aah’s en oooh’s.’ Anna heft haar glas tegen die van de anderen en geklingel vrolijkt de sfeer op.

‘Als tweede oudste’, zegt Jet, ‘hoop ik dat we nog lang van elkaars gezelschap mogen genieten in dit huis.’ *Ching, Ching.*

Dennis durft het niet aan op tijdens het toasten al een hint te laten vallen.

‘Mogen alle smultuin perikelen zich nog vele malen ons verbazen.’ Lucia en haar vriendin Pien heffen gezamenlijk het glas.

Er klinkt een enorme hoestbui die akelig eindigt in een spervuur van druppels bloed. Dennis krimpt ineen en de dames snellen naar hem toe. Het witte tafelkleed en de mooie witte bloesjes van zijn vriendinnen weerspiegelen het afgrijzen op hun gezichten.

Dennis probeert iets te zeggen en ze kijken hem allemaal verontrust aan.

‘Ik heb nog steeds longkanker.’

Dennis hoest en hoest. Gaat hij dezelfde kant op als zijn moeder?

Wat blijkt? Het is een onschuldige neusbloeding. Niks aan de hand. Wat een consternatie.

Na het diner kleed iedereen zich snel om en gaat alle witgoed direct in de wasmachine op koud.

Onder de mistletoe wordt Dennis door alle dames gekust. Anna wil niet op haar mond gekust worden door Dennis. Ze keert snel haar wang toe. Dée echter pakt het voortvarender aan.

*

{ Januari }

Hoofdstuk 47 Sneeuw

Dennis is dol op de maan deze maand. Het is de Wolfmaan.

*'May your path be illuminated and your dreams be manifested
may you dance under the stars and howl at the moon.'*

Dée gaat met Dennis mee naar zijn dokter voor verdere NTTT-behandeling.

'Het is ook belangrijk Dennis, dat je je lichaam de tijd geeft te genezen.
We kunnen niet toveren. Hou je je aan je dieet?'

'Met de feestdagen is dat er wat bij ingeschoten. De regel 80/20 was
omgeslagen in 20/80 met gezond eten.'

'Kom op Dennis, je vriendin helpt je vast wel.'

Dée knikt en ziet de ernst van de situatie wel in.

Dennis gaat weer aan het infuus en samen lezen ze 'Groentebijbel' en 'Groenten'
van *Mari Maris* om de tijd door te komen. Dée maakt driftig aantekeningen, want
er staan ook kweektips in.

Pas in de avond zijn ze weer thuis. Ieder in zijn eigen schuur of hut.

Dit jaar wil Dée meer voelen, meer verbinding zoeken met anderen, meer lachen,
meer bronwater drinken, meer aarden, meer plezier, meer baden in zonlicht.

*'Hoe krijg ik meer sturing en richting in mijn leven? Als een bejaarde dobberen in de
stuurloze dag zonder doel? Ik was zo blij van alle doelen af te zijn!*

*Ik zou het niet in mijn hoofd halen om naar een sportschool te gaan. Buiten in de
natuur, in mijn tuin doe ik wel de oefeningen die ik op insta zie... en dat is zelden.
Meer discipline gewenst.'*

Dée leest en schrijft graag in de Lichtbibliotheek.

*'Dit jaar ga ik niet meer huilen op verjaardagen van oude vrienden die er niet meer
zijn. Ik ga me focussen op vrienden en vriendinnen die er nog wel zijn. Samen
lachen en feest vieren.*

*Haar droom om een kas over haar schaapherdershut heen te bouwen wil ze dit
jaar gaan realiseren. Ze heeft al wat onderzoek gedaan naar tweedehandse
kassen en denkt dat het realiteit kan worden. Dennis zal er ook wel wat van gaan
vinden als ze met hem gaat overleggen of hij en zijn maat die hem met zijn*

verbouwing heeft geholpen, of zij het in elkaar kunnen zetten.'

'Toen het sneeuwde liep ik met mijn grote voeten langs de vogelpootjes in de sneeuw en zag het enorme verschil. Mijn voetprint is vele malen groter dan die van een vogeltje. Hoe duurzaam ik ook leef... Letterlijk' schrijft Dée.

Sneeuw, *crispy weather*. Dennis en Dée nemen het initiatief. Het beddengoed, de matras, het zwart witte kleed, alles leggen ze samen ondersteboven op de dikke laag sneeuw. Het vriest goed, dus alle beestjes die in de spullen zitten vallen er zo uit. Het beddengoed van Dennis leggen ze ook buiten.

Dan gaan ze samen binnen in de hut van Dée lunchen.

Wintergroentesoep staat er te pruttelen. Aan de opklaptafel genieten ze van de hartige smaak. Vandaag zeggen ze niet veel tegen elkaar tijdens het eten. Ze genieten van het uitzicht op de kale tuin, met de twee oude bomen. Door de sneeuw zijn alle buitengeluiden gedempt. Het roodborstje loopt op de buitentafel heen en weer. Het bakje water geeft ze geen aandacht. De meelwormen op het schoteltje gaan een voor een mee naar een plekje waar ze het rustig op kan eten.

Dennis gaat Anna helpen ook hun spullen buiten te leggen in de sneeuw. Vooral ook de hoofdkussens, kussens van de bank, dekbedden, alles wat een verfrissing nodig heeft.

Tegen vieren gaat alles weer naar binnen. Eerst bij zijn Olijfjes en dan gaat hij met Dée hun eigen spullen naar binnen halen. Als alles binnen is zien ze heel kleine sneeuwvlokjes in de lucht dwarrelen. Wat een fijne nuttige dag is dit.

'Komen jullie vanavond bij ons eten?' vraagt Anna.

Dennis en Dée glunderen naar elkaar. Dat is precies waar ze op gehoopt hadden.

'Ja, graag, gezellig.'

*

Hoofdstuk 48 Teeltplan

In de boeken 'Groentebijbel' en 'Groenten' van *Mari Maris* zoeken Dennis en Dée op welke gerechten ze willen gaan maken in de toekomst, zodat ze het teeltplan, wat een prachtig woord denkt Dée, er op kan aanpassen. Er staat in de 'Groentebijbel' ook hoe die groente gekweekt kan worden, zó handig. Ze wil ook wat eetbare bloemen gaan kweken, Oost-Indische kers, bieslook en daslook. Eigenlijk veel planten die de burens niet kweken.

Dennis wil haar op tuinenreis meenemen om haar verschillende tuinen te laten zien. Hij vindt haar maar een huismus. Ze wil niet en leest liever, dus leent hij haar de 'Gardeners World' tijdschrift editie van vorig jaar februari, waar een reportage van *Great Dixter* in staat.

Dée vat de moed op om de kist onder haar bed te openen. Buiten op de tuintafel, want het zal wel een stoffige bende zijn. Hoe komt ze eigenlijk aan die kist? Ze kan zich eigenlijk niet herinneren wat er in zou kunnen zitten. Die keer dat ze haar dozen met fotoboeken meenam van de zolder van Lucia en Pien, toen is deze kist meegekomen.

Ze krijgt het slot er niet af en weet eigenlijk nu pas zeker dat deze kist niet van haar is. Ze zal hem naar de burens terug brengen.

*

{ Februari }

Hoofdstuk 49 Valentijn

Schatgraven in de moestuin. Dennis vindt nog een paar pastinaken, worteltjes, een paar handen winterpostelein. Hij brengt de oogst naar Anna.

‘Overal in de tuin zie je weer molshopen tevoorschijn komen. De mol heeft deze mooie hoopjes rulle aarde vanuit een diepte opgeworpen. Perfecte kweekgrond om in te zaaien. Je mag de mol best wat meer waarderen. Met zijn gangen maakt hij goede afwatering. Onderwijl eet hij emelten en andere insecten. Ook is hij dol op jonge baby woelratten en muizen. Mooi. Samenwerken met alles wat leeft brengt evenwicht.’

‘Mooi hè. Wil je Dée halen Dennis?’

De zon schijnt. Als Dée haar raam opent, komt er een ijzige kou binnenwaaien. Om toch van de zon te genieten gaat ze op haar zwart witte kleed liggen. Precies daar waar de zonnestrallen door de tuindeuren naar binnen schijnen. Genietend van de zonnewarmte, klaart haar humeur direct op. Oh, wat verlangt ze naar de lente en zomer. Dat zijn toch haar fijnere seizoenen met minder grijze wolken die de zon tegenhouden.

Ze heeft een gedicht voor Dennis geschreven en geeft hem dat nu.

*Groenig mos, vochtig
Opbloeiend in het donker
Liefdevol bezien*

Hij geeft haar zakjes zaden om groente te kweken.

Ze zijn beiden uitgenodigd bij de Olijfjes, want Anna heeft een enorme hartvormige taart gebakken. Dennis geeft de Olijfjes een prachtige bos witlof, die hij in de kelder heeft laten opkomen uit witlofpennen. Later deze maand gaat hij daar rabarberstronken in bleekpotten kweken. Vijftien graden is een mooie temperatuur in de kelder. Op de planken staan ook nog rijen winterpompoeenen, die steeds meer oranje worden en voller van smaak.

‘Een drassige sinaasappeltaart’ zegt Anna terwijl ze wijst naar de prachtige taart, in een eiland van sap. De sinaasappelschillen die op het AGA-fornuis zijn gedroogd liggen er kunstig omheen gedrapeerd.

‘Welke thee willen jullie erbij? Ik neem de ‘Pu-Ehr’ thee van *T’isgroen*, die ik op de biologische markt in Almere haalde. Dat raadde *Ariadne Vogel* mij aan. Of Rooibos, een kruidige Chai Latte of verse gemberthee? Er zit ook gember in de taart. Die passen er ook goed erbij.’

‘Ja, natuurlijk willen wij dan ‘Pu dingies’ ook’ zeggen de anderen.

Anna probeert er altijd een feest van te maken. Ze is zó blij dat ze, nu alweer jaren, samen met anderen woont en toch ook haar eigen voordeur heeft.

‘*Yes, yes please*’ bromt Dennis. Het valt Anna op dat hij niet meer hoest. Al een tijd niet meer eigenlijk. Ze is erg verguld met zijn aanwezigheid, ‘*the man in the house*’.

Dée geeft een zware houten kist aan Lucia.

‘Die kist had ik meegenomen van jullie zolder. Ik vermoed liefdesbrieven.’ Lucia kleurt en kijkt opzij naar haar vriendin Pien. Die weet niets van haar verleden.

Deze maand kan niet meer stuk. Februari is echt de lievelingsmaand van Anna. De sneeuwkllokjes bloeien, de *Helleborussen* ook. Het licht wordt steeds zichtbaarder. Over een maand of wat begint het buiten tennisseizoen weer.

Anna glimlacht. ‘Een kring om de zon, regen in de ton.’

Dée heeft weer een dipje. Ze is humeurig en kan haar draai niet vinden, ze is kortaf tegen Dennis. Ze wil vaker alleen zijn en heeft tijd nodig om te schrijven. Ze wil nog niet de tuin in. Véeel te koud. Haar discipline is er ineens niet meer. Ze mist flow en gaat lekker met een boek in haar snug liggen lezen. Ze komt een toepasselijk woord tegen: ‘*Librocubicularist*. Ze leest ook het liefst in bed. Is ze een bedboekenwurm?’

‘*Finding refuge in the embrace of words under the covers*’.

Haar doel is dat ze helemaal happy wordt. Af en toe stapt ze nog in de modder, glijdt uit in de grijze wolken, verdwaald in het donkere bos.

‘*Zal de zon ooit echt doorbreken in mijn humeur?*

Kies ik voor een zonnig leven of hou ik mijn zonnebril op?’

*

L E N T E

{ Maart }

Hoofdstuk 50 Prille lente

Jet gaat op zoek naar de Paas spullen en vindt op de vliering wat ze zoekt. Ze geeft Dée papieren paaseieren aan een touwtje om als versiering in haar keuken te hangen.

Dée is druk met de voorjaars schoonmaak. De koperen kranen ‘*Swadling brassware*’ in badkamer en keuken worden gepoetst met niet geurende koperpoets. De ovale koperen kruik poetst ze ook, voordat ze hem weer in haar snug legt. Dée heeft niet veel spullen, dus in een dag is ze helemaal rond.

En ze doet iedere dag wat. Morgen gaat ze de glazen flessen met koperkorrels schoonrollen.

Dée wil nog steeds geen geel in haar tuin. Ze haalt Dennis over om chocoladekleurige zonnebloemen voor haar te kweken in plaats van gele. Hij denkt dat het zonnebloemenlaantje er toch wel vrolijk uit zal zien en genoeg insecten zal trekken.

Ze neemt zich voor dit jaar de tuin als *stress free zone* voor Dennis te maken en meer zelf te doen. En ze gaat hem meer te helpen, zodat het minder zwaar voor hem is.

Er schiet Dée een woord binnen. *Kaizen*: ‘Als je kleine stapjes zet naar een doel, ervaar je het geluk al onderweg.’ *Zest for life*. Levenslust. Energie. Een doel voor ogen, klein is ook goed.

Dennis gebruikt een rol wol, om de bakken met zaailingen erop te zetten in de kas. Dat houdt de slakken tegen. Hij neemt wat stekken van bijzondere planten voor de tuin van Dée: *Hosta sieboldiana* en *Hosta montana*. Die worden in Japan gekweekt om te bleken en geroosterd te eten.

Dée komt kijken in de schuur van Dennis. Het lijkt wel een boudoir, ze ziet vooral roze, rood en warme Perzische tapijten en in de boekenkast heel veel kunstboeken naast boeken over tuinieren en gereedschappen.

‘Helemaal opgeknapt met spulletjes die ik uit een *skip* heb gevist.’
Hij heeft zelfs een douchestang en kop van koper gevonden, die hij als buitendouche heeft geïnstalleerd.

‘Niets heerlijkers dan na een dag hard werken koud water over mij heen laten spoelen.’

Ze ziet een zilveren theeservies.

‘Van je moeder?’

‘Wil jij vast water opzetten voor thee in de buitenkeuken?’

Samen genieten ze van Engelse thee uit de zilveren theepot. Vele kopjes thee later wordt Dennis weer onrustig. Dée gaat weer naar haar hutje.

Hij haalt wat zakjes tomatenzaad uit de vriezer bij Anna. Precies genoeg voor dit jaar. Die had hij vorig jaar in kleine zakjes gedaan om er jarenlang plezier van te hebben. De roze tuinbonen ‘Karmazijn’ liggen al in vochtig zaagsel te kiemen. Dat werkt beter dan kiemen in aarde is inmiddels zijn ervaring.

Dée schrijft in haar nieuwe notitieboek, felgeel gekleurd met opschrift ‘The Happy Book’. Een lief cadeau van Dennis.

‘Het is volle maan, wormmaan. Dans in het maanlicht, laat je hart zingen, de energie stromen, omhels de magie, baadt in het maanlicht en laat je ziel zich ontvouwen.’

‘Intenties voor deze maand zijn met veel plezier groente zaaien, uien poten en bonen leggen in de tuin. Goed voor ons samen zorgen. Inspiratie zoeken en noteren. Vriendschappen waarderen. Negatieve gedachten omvormen door naar mijn hart en ziel te luisteren.’

‘Schrijf meer, kijk meer, zie meer, geef meer, kus meer, vertrouw meer, tuinier meer, wandel meer. Minder zorgen maken.’

‘Don’t worry, be happy.’

‘Happiness is a choice, not a result. Nothing will make you happy until you choose to be happy. No person will make you happy unless you decide to be happy. Your happiness will not come to you. It can only come from you.’

Ralph Marston

*

{ April }

Hoofdstuk 51 Bloemen

Dée heeft heel veel boeken gelezen in haar leven. Af en toe heeft ze voor de Leesclub een recensie geschreven of iets over een boek vertelt. Ze heeft nooit een boekje bijgehouden welke boeken van een schrijfster ze ooit heeft gelezen. Bij de bibliotheek zit wel een lijst 'gelezen boeken' en popt er een waarschuwing op 'heeft u al gelezen in 'jaartal'.' Eigenlijk jammer dat ze het nooit goed heeft bijgehouden. Ze heeft ooit staan kijken bij de Moleskine schrijfboekjes naar 'BookJournal' met alfabetische tabs.

Ze denkt dat ze meer een *'wing it'* persoonlijkheid heeft, zeker niet iemand die nauwgezet iets kan bijhouden, dat is niks voor haar.

Na de Leesclub loopt Dennis met haar mee naar de hut.

Dée krijgt van Dennis een blikje met dahlia zaadjes 'Bishop of Llandaff'. Dat worden rood en oranje bloemen.

'Om in bakjes op je vensterbank voor te zaaien.'

Dée zoent Dennis en geeft hem een kaartje met een mooie tekst.

*'Give power to those things that you love most in your life,
those that nourish the spirit of joy and gratitude.'*

Rosemary Gladstar

Dennis gaat wat gedesoriënteerd naar zijn schuur en heeft haar niet durven zeggen wat hij zich had voorgenomen.

Wat Dée in haar nieuwe notitieboek in bed opschrijft: *'Als ik ergens van wakker lig, is het belangrijk. Bramen op mijn pad, met doornen. Betekent alleen maar dat de kosmos vindt dat ik dat probleem wel aankan. Dat ik ervan kan leren.'*

Wat een obstakels en tijdsverloop voordat ze eindelijk een pen op papier kan zetten, nu is het al 7.45. Al om 6 uur was ze op, voerde haar ontwaak rituelen uit, ruimde het schrijfbureau op, om tussen drogende viooltjes en agenda en stapels boeken dit notitieboek neer te kunnen leggen en toen was haar vulpen leeg... *'hè, hè, wat wilde ik nou schrijven?'*

'Ik geloof in mezelf, mijn visie en mijn ideeën.'

'Ik ben de kunstenaar en architect van mijn eigen leven.'

Dée maakt lange pluizige stukjes van restjes schapenwol. Ze pakt een hamer en kleine spijkertjes en gaat aan de slag om iets te maken wat in haar droom verscheen vannacht. De witte wol als letters gevormd, vastgezet met spijkertjes, vormen de naam van haar hut.

ſchaapje, ſchaapje

*

{ Mei }

Hoofdstuk 52 Tuinzorgen

Jet is dol op de warmte van mei. Deze maand geeft een lente regenboog, fruitbloesem, warme zonneschijn, grote dromen, verse thee met kruiden en bloemblaadjes. Ze zit in de tuin in een beschut hoekje met een kop heet water. Nog even sla, groene asperges en Franse dragon oogsten en dan is het weer altijd voor de lunch.

Er waait een klaproos bloemblaadje in haar kopje. Het hartvormige bloemblaadje bleekte roze, toen wit. Bijna alle klaprozen staan nu in bloei.

Dennis leest *Christopher Lloyd*, 'Gardener Cook'. Hij zal een gerecht maken en dat meenemen naar de Leesclub. 'Oh no', daar heeft hij helemaal geen tijd meer voor. Dan maar voor de volgende keer bewaren. Dan maar het mooie groene boek meenemen.

Jet plukt nog een boeketje bloemen voor op de tuintafel en om daarna als lunch te gebruiken, in een omelet. Op deze mooie droge en zonnige dag komen de Leesclub leden in de tuin van de Olijffjes bij elkaar.

Dennis leest over varens: 'Fern fever'. 'The story of *Pteridomania*' van *Alice Vincent*.

In mei verschijnen de nieuwe *fiddleheads* uit *fluffy, brown casings* uit de kroon van de varenplant. Dit is de meest geliefde tijd van het jaar voor varen liefhebbers' zegt Dennis. 'Pteridomania, the Victorian craze for ferns, that saw them embroidered on to dresses and printed on to cushions, painted on ceramics en heel precies geëetst op *custard cream biscuits*.'

Dée ontdekt dat ze een *Ferny fascination* heeft.

'You 're becoming a *pteridophile*' meent Dennis.

Hij heeft gelijk. Ze wil een *fernery of her own in a light/dappled corner of the garden*. Net als *Alice Vincent* die er een heel boek over heeft geschreven.

Dée fantaseert. 'Zo lang zijn armen om mij heen liggen, is mijn hart thuis, er is geen andere plaats waar ik wil zijn.'

'You're an *outstanding woman Dée dear*.' Dennis is blij dat Dée haar zonnebril heeft afgezet en een zonniger humeur heeft gekregen.

'Ik ben zelden gelukkiger dan wanneer ik buiten in de tuin aan het werk ben. Wieden, planten, oogst foto's maken, in de kas water geven. Werken met mijn handen in de buitenlucht is uitputtend en bevredigend.'

Met de eerste zoen van Dée in zijn geheugen gegrift, liepen zijn voeten als vanzelf naar haar toe. Hij kwam er achteraan. Volgde zijn ... nee, zijn hart. Hoe heeft het eindelijk zover kunnen komen. Hij was niet van plan toe te geven aan de hunkering, van jaren geleden, toen hij haar zag fietsen in het dorp.

Nu wil hij nog van alles uit het leven halen. Hij is ingegaan op de avances van Dée. Hij wil alles voor haar doen, altijd bij haar zijn, samen in zijn werktuin of haar tuin. Hij hoeft niet meer te werken, al het geld van zijn moeder is binnen. Dat komt nog bovenop zijn AOW.

Hij wil Dée exorbitante cadeaus geven, met een bijzondere bedoeling. Een gouden citrien ring en een goudgeel zonnige vulpen. Kop in het zand, hij denkt niet meer aan zijn ziekte. Hij is compleet voor haar gevallen.

Dennis doet een huwelijksaanzoek aan Dée, maar vraagt niet wat zij wil.

Dée wil helemaal niet trouwen, ze is bijna 70. En Dennis is nóg ouder. Dat heeft geen zin. Ze wil ook tijd voor zichzelf hebben en niet alles samendoen.

‘Sorry Dée, misschien hadden we dit gewoon samen eerst kunnen overdenken. Ik wil zó graag met jou samen zijn.’

‘Er is nog een reden waarom ik het je vraag Dée. Wellicht niet zo romantisch, maar ik wil graag samen met jou ook een levenstestament bij de notaris laten opstellen. Voor het geval een van ons niet meer bekwaam is om zelf te beslissen. Alleen als je getrouwd bent, kan dat wel.’

Dennis geeft haar een gouden ring in de vorm van een bloem, met in het hart een citrien. Er hangt een kaartje aan. Ze leest wat deze steen betekent: *‘Citrien laat de zon schijnen, met zijn heldere, licht geelgouden tint, een steen van de zon. De zonnekracht is erg sterk in dit mineraal. De werking is alsof de zon doorbreekt op een grijsdag. Wolken verdwijnen en, het licht breekt door, levensvreugde keert terug. Citrienen geven zelfvertrouwen en ondernemingslust en werken tegen depressie en melancholie. Verbeterd de stemming. Brengt levensvreugde en voorspoed, instant vrolijkheid en zonnekracht. Positiviteit. Citrien brengt je blijdschap en een geluksgevoel, zodat je beter bent opgewassen tegen het dagelijks leven.’*

Dée gaat compleet overstag en trouwt met Dennis in de tuin bij de Olijfjes. Lucia houdt een speech.

‘Levenstestament en huwelijk om te mogen beslissen voor een ander in geval van ziekte. Dat zorgt voor zekerheid voor jullie. Liefde is de basis natuurlijk. Serieus stel zijn jullie nu. Dit is een goede beslissing in onze ogen. Een beslissing die echt alles anders maakt.’

Als bij toverslag voelt Dée zich onweerstaanbaar aangetrokken tot de 'Yellow transparant' appel, ananas, mango, akker goudbloemen, paardebloemen, saffraangele rijst, picalilly, bananen, Pasen, gele zonneschermen met brede witte strepen, geel geruite theedoeken en handdoeken knalgeel, ronde citroen komkommetjes.

Ze voegt steeds meer zonnige dingen aan haar leven toe.

Jet geeft haar crocussen, Lucia geeft haar tasje met citroen print, een plastic tafelkleed met citroenen voor de buitentafel. Ze viert het leven en kweekt 'Golden Frills' sla, het geurigste ras citroentijm. Ze zet een gele keramische vaas vol gele zonnebloemen en bedenkt dat gele zontomaatjes uit Mexico *gouden appel* werden genoemd. Van de burens krijgt ze een 'Ananas de courtray' peer, gele peultjes, gele boterbonen en een gele kruiwagen met een gele band.

Ze herinnert zich dat ze als kind een gele regenjas en zuidwester op gele laarsjes droeg.

Zelden klinkt er een onvertogen woord, Dennis en Dée leven in grote harmonie.

De mol steekt zijn kop boven het maaiveld en ziet een bruine bewegende vlek. Snel duikt hij weer onder de grond. Hij weet nog niet dat Dennis van mollen houdt.

'The main thing is, to be moved, to love, to hope, to tremble, to live.'

Auguste Rodin

E I N D E

* * * *

Epiloog

Geluk ligt voor het oprapen. Als je maar goed kijkt.

Samen genieten Dennis en Déé van hun schuur, hut en tuin. Samen met de egel en de mol. Samen met alle vogels, wilde bijen, vlinders, rupsen en andere vliegende of kruipende insecten, de eekhoorn en de vleermuizen. Samen met hun vriendinnen Anna, Lucia, Pien en Jet.

De herdershut verkopen ze en gaan op die plek een huis voor hen samen bouwen. Ze wonen zolang in de oude timmermansschuur van de Olijfjes, de mantelzorg woning van Dennis.

‘Als het zover is Déé, dan wil ik veraarden. In onze eigen tuin. Bedek mij met hooi en stro met micro-organismen die mijn lichaam zullen verteren en in veertig dagen transformeren tot voedzame aarde, humus, compost.’

‘De aarde helpen helen, dat is onze opdracht. De natuur is prachtig, onze liefde onbreekbaar, ons verhaal wordt nog steeds geschreven.’

Dennis

*

Dank je wel inspiratiebronnen

Herinneringen aan lieve woorden, bemoedigende gesprekken met diegenen die mij hebben bijgestaan tijdens het schrijven komen boven.

Monique, weet dat je met de uitspraak die je deed, onbewust de aanzet hebt gegeven om te gaan schrijven.

Arnold, bedankt voor de vulpen die ik nog steeds gebruik.

Dank je wel *Lea* voor je geduld met mij, afgezegde afspraken wanneer een personage aan mijn schrijfmouw trok en dat belangrijker leek. En voor het mooie Japanse theeserviesje en andere props die inspiratie zijn voor verhalen.

Dank je wel *Hans*, die een quote schreef achter op mijn eerste boek 'Onze Smultuin' en altijd geduldig mijn vragen beantwoordt over tuinarchitectuur, duidelijke lijnen, mooie vlakken en toepasselijke planten en de correcte Latijnse namen.

Dank je wel *Anjo* voor de eerste correcties, jaren geleden bij mijn eerste stapjes op weg naar verhalen, die uiteindelijk personages waren in ontwikkeling voor deze tuinroman. En *Anne en Sue* die met hun creativiteit mij een flinke duw in de richting van SMULTUIN als bedrijf gaven.

Mijn moesje, die ik zeer mis, tranen heb vergoten als ik aan haar dacht, je was mijn steun en toeverlaat gedurende mijn hele leven.

Mijn Zussie, dank je wel voor het kritisch lezen en de tekstcorrecties aangeven van deze roman. Een roman die volgens jou echt op mijn bucketlist hoorde. Ik genoot van onze gezellige zusjesdagen vol plezier.

Mijn smultuinvriendinnen en vrienden die mijn inspiratiebronnen zijn om weer eens wat anders te zaaien. *Edward en Rudy*, mijn beste tuinvrienden, dank voor de bemoedigende omhelzingen en aandacht.

Groenboekschrijvers en tv-persoonlijkheden van BBC Gardenersworld die mij steeds weer enthousiast wisten te maken om van gewoon tuinieren naar biologisch-dynamisch tuinieren en Permacultuur door te groeien.

Yvette van Boven las 'Onze Smultuin' en reageerde 'dit leest als een roman.' Dank voor de hint.

Deborah Megens gaf mij belangrijke vriendinnenwarmte en ik genoot van onze groen-uitjes.

Peter Bauwens bedank ik voor zijn prachtige werk als kunstenaar, inspirator, zaden kweker en mijn lievelingsschrijver van juweeltjes van tuinboeken. Ze staan allemaal in mijn boekenkast te pronken als inspiratie.

Giovanna Jansen en *Nina Verheij* bedankt voor jullie inspirerende tips.
Speciale dank aan *Kitty Schaap* die mij inzicht gaf in wat voor boek ik aan het schrijven was. Jouw aanwijzingen hebben tot deze tweede tuinroman geleid.
Dank je wel mijn lieve geduldige man *Wilco*, die mijn nukken en grillen met een goed humeur heeft doorstaan en mij steeds weer de weg wees naar een echt boek.

*

Colofon

'Een origineel Rozenthee boek.' ©

Vormgeving en redactie Leontine Bos

Concept en cover Claudia Reina ©

Copyright 2025 SMULTUIN ®

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook. Doorsturen van dit eBook doe je niet! Ik heb dit eBook gemaakt en heb er recht op, via copyright, om daarvoor betaald te worden. Er zit jren werk in.

Disclaimer

De meningen en adviezen die in dit eBook worden gegeven zijn bedoeld als richtlijnen. De uitgever, de auteur en anderen die een bijdrage hebben geleverd zijn niet aansprakelijk voor eventuele verwondingen of andere schade als gevolg van het gebruik van dit eBook.

Deze roman is geheel aan mijn voorstellingsvermogen ontsproten.

Wensen vervullen

En een beslissing die alles anders maakt...

Steeds meer tuinvrienden sluiten aan zich bij de vier Olijfjes uit het eBook SMULTUIN perikelen. Allemaal echte levensgenieters met wensen: ze willen schone lucht, schoon water, gezonde onbespoten groente, fruit, kruiden en bloemen. Dat is niet eenvoudig.

Engelsman Dennis doet de tuin. Hij is verliefd op een vrouw uit het dorp.

Haar paardenstaart en zonnebril zijn kenmerken van haar die hij maar niet uit zijn hoofd krijgt.

Dée zoekt een huis, leuk werk en een nieuwe liefde. Zodra ze dat allemaal vindt zal ze gelukkig zijn.

Claudia Reina is auteur en fotograaf van haar eerste boek 'Onze Smultuin', uitgegeven in 2009 door Fontaine uitgevers.

Daarna heeft zij 75 edities van 'eMagazine SMULTUIN' gemaakt en drie eBooks 'Eten uit je eigen smultuin'.

Op het moestuinpark werd zij de 'wandelende encyclopedie' over 'Eten uit eigen moestuin' genoemd.

Ze schreef kookboek en tuinboek recensies, gaf workshops en cursussen 'Eten uit eigen tuin'.

{ Serie S M U L T U I N p e r i k e l e n 2 }

Uitgeverij Rozenthee